

**Evropsko teritorialno sodelovanje
Program čezmejnega sodelovanja
Slovenija - Italija 2014-2020**

Celovita presoja vplivov na okolje

OKOLJSKO POROČILO

Osnutek z dne, 23.06.2015

KAZALO

1	OKVIR	3
1.1	Metodologija.....	3
1.2	Upravni postopek	3
1.2.1	<i>Rezultati vsebinjenja</i>	4
1.3	Težave	10
2	OPIS ČEZMEJNEGA SODELOVANJA SLOVENIJA – ITALIJA 2014-2020	11
2.1	Opredelitev programskega območja, ciljev in dejavnosti	11
3	OPIS STANJA OKOLJA IN PREDVIDENEGA RAZVOJA	17
3.1	Podnebje in energija	17
3.2	Zrak	22
3.3	Voda	32
3.4	Tla	38
3.5	Zavarovana območja in biotska raznovrstnost	51
3.6	Krajina in kulturna dediščina	57
3.7	Bivalno okolje in zdravje ljudi	58
4	SKLADNOST Z OKOLJSKIMI CILJI	64
4.1	Skladnost z okoljskimi cilji na ravni evropske unije.....	64
4.1.1	<i>Skladnost s poglavitnimi evropskimi direktivami s področja okolja</i>	64
4.1.2	<i>Skladnost s VII. evropskim akcijskim programom za okolje</i>	66
4.1.3	<i>Skladnost z makro-regijskimi strategijami</i>	68
4.2	Skladnost z okoljskimi cilji na nacionalni ravni.....	72
4.2.1	<i>Skladnost s strategijo okoljskih aktivnosti za trajnostni razvoj v Italiji</i>	72
4.2.2	<i>Skladnost z italijansko nacionalno strategijo prilagajanja podnebnim spremembam</i>	75
4.2.3	<i>Skladnost z italijansko nacionalno strategijo za biotsko raznovrstnost</i>	76
4.2.4	<i>Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji</i>	76
4.2.5	<i>Nacionalni program varstva okolja</i>	76
4.2.6	<i>Nacionalni energetski program</i>	79
4.2.7	<i>Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017</i>	79
4.2.8	<i>Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja</i>	80
4.2.9	<i>Operativni program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 in osnutek programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-2020</i>	81
4.2.10	<i>Operativni program oskrbe s pitno vodo</i>	82
4.3	Skladnosti s cilji na lokalni ravni	83
5	TRAJNOSTNI OKOLJSKI CILJI PROGRAMA	85
6	OMILITVENI UKREPI	90
7	PREGLED ALTERNATIV	97
8	SPREMLJANJE IN UPRAVLJANJE OKOLJA	98
9	NE-TEHNIČNI POVZETEK	101
	KAZALO PREGLEDNIC	116
	KAZALO SLIK	118

1 Okvir

1.1 Metodologija

Dokument predstavlja Okoljsko poročilo v okviru Celovite presoje vplivov na okolje Programa Interreg V Slovenija-Italija 2014-2020¹.

Referenčni predpisi, v skladu s katerimi je bil izveden celoten postopek so, Direktiva 42/001/ES ter nacionalni referenčni predpisi. V Italiji je to Zakonodajna odredba št.152/2006 in njene spremembe in dopolnitve, v Sloveniji pa Zakon o varstvu okolja iz leta 2006 ter njegove nadaljnje spremembe.

Kot je znano predstavlja sestava Okoljskega poročila, skupaj s predhodno fazo vsebinjenja in naslednjo fazo posvetovanja, enega temeljnih elementov, iz katerih sestoji postopek CPVO.

V ta namen izvedene dejavnosti so spodaj na kratko povzete:

- Opis stanja okolja na programskem območju in predvideni razvoj;
- Analiza sočasnosti in usklajenosti med doseganjem ciljev programa ter politikami, napovedanimi v dokumentih za okoljsko področje na različnih ravneh (evropska, nacionalna in lokalna);
- Določitev Trajnostnih okoljskih ciljev Programa;
- Presoja učinkov v programu predvidenih dejavnosti;
- Zaključna faza, v kateri se natančno določijo orodja za okoljski monitoring in vodenje programa, morebitni omilitveni ukrepi ter alternativne možnosti za programsko obdobje.

Pri soočanju z vsakim od teh vidikov so bile upoštevane pripombe in zahteve, ki so jih v okviru posvetov glede vsebinjenja oblikovali pristojni organi CPVO s programskega območja (prim. odstavek 1.2.1).

Posebna metodologija, s katero je bila izvedena vsaka faza, je podrobno razložena v temu namenjenih poglavjih Poročila.

1.2 Upravni postopek

Pri pripravi postopka za izvedbo strateške okoljske presoje na čezmejnem območju smo trčili ob dejstvo, da se je Direktiva 2001/42/ES različno prenesla v nacionalni zakonodaji, pri čemer je sam postopek na različnih nivojih, saj so v Italiji zanj pristojne dežele v Sloveniji pa ministrstva na nacionalni ravni.

Organi, ki so pristojni za postopek CPVO, so shematično prikazani spodaj.

Vodilni organ	Dežela Furlanija-Julijska krajina, služba za evropsko ozemeljsko sodelovanje, državno pomoč in splošne zadeve
Pristojni organ CPVO v Deželi Furlaniji-julijski krajini	Deželni odbor ob podpori Službe za okoljsko presojo
Pristojni organ CPVO v Deželi Veneto	Deželna komisija CPVO s podporo Oddelka za koordinacijo komisij CPVO VIncA NUVV
Pristojni organ CPVO v Republiki Sloveniji	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
Organizacije s pristojnostjo na področju okolja	Določijo jih pristojni organi za CPVO

Znano je, da je CPVO postopek vrednotenja, sestavljen iz petih, med seboj povezanih faz: vsebinjenje, prostorsko poročilo, posvetovanja, končna odločitev in spremljanje stanja okolja.

V spodnji preglednici so predstavljeni roki za izvedbo posameznih faz Strateške okoljske presoje, na osnovi odločitev Task Force-a.

¹ Dokument temelji na različici št. 9 programa o sodelovanju z dne 11. junija 2015.

Preglednica 1. Časovni plan in posamezne faze CPVO

FAZA V CPVO	ROKI IN NAČINI
Vsebinjenje	Od 16. 9. 2014 do 1. 10. 2014 Pošiljanje poročila o vsebinjenju vsem organom, ki so pristojni za okoljska vprašanja
Okoljsko poročilo	Skladno z dogovorom z Organom upravljanja
Posvetovanja	v Italiji 60 dni od datuma objave v Deželnem uradnem listu in v Sloveniji 30 dni od datuma potrditve s strani Ministrstva za kmetijstvo in okolje. Z objavo dokumentacije na spletni strani programa in objavo v Deželnem uradnem listu (za italijanske dežele). Z objavo na spletni strani programa in Ministrstva za okolje po predhodni ministrski oceni o primernosti (za Slovenijo)
Končna odločitev	Se še določi
Monitoring okolja	Tekom celotnega trajanja programa

Posvetovanja se izvajajo v skladu s slovenskimi in italijanskimi predpisi, s katerimi se je prenesla Direktiva o CPVO, in sicer v dveh ločenih fazah: faza vsebinjenja in faza Okoljskega poročila.

V posvetovanjih sodelujejo različne organizacije: v prvi fazi, torej pri vsebinjenju, so sodelovale samo organizacije s pristojnostjo na področju okolja in so se od njih pridobila mnenja o obsegu informacij, ki naj se jih obravnava v okoljskem poročilu in o stopnji poglobljanja teh informacij ob upoštevanju narave Programa in značilnosti območja sodelovanja.

V drugi, razširjeni fazi, bodo sodelovale tako organizacije s pristojnostmi na področju okolja, ki so bile že opredeljene v fazi vsebinjenja, kot tudi širša javnost.

Predmet posvetovanja so različni dokumenti: v prvi fazi, torej pri vsebinjenju, bo posvetovanje potekalo o Poročilu o vsebinjenju. V zaključni fazi sta predmet posvetovanja osnutek Okoljskega poročila in osnutek Programa sodelovanja.

1.2.1 Rezultati vsebinjenja

Postopek Strateške okoljske presoje Programa čezmejnega sodelovanja INTERREG V Slovenija - Italija se je začel z dokončanjem faze vsebinjenja v obdobju od 16. septembra do 1. oktobra 2014. V posvet so bili vključeni naslednji organi, pristojni za okoljska vprašanja.

Preglednica 2. Organizacije s pristojnostjo na področju okolja v Republiki Sloveniji

Organizacija / Uprava
Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
Ministrstvo za kulturo
Zavod za varstvo narave
Ministrstvo za zdravje

Preglednica 3. Organizacije s pristojnostjo na področju okolja v Republiki Italiji

Dežela	Organizacija / Uprava
Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina	Centralni direktorat za okolje in energijo
	Centralni direktorat za proizvodne dejavnosti, trgovino, sodelovanj, kmetijstvo in gozdarstvo
	Centralni direktorat za infrastrukturo, mobilnost, prostorsko načrtovanje, javna dela in univerzo
	Služba za varovanje krajine in biotsko raznovrstnost
	Deželna agencija za varstvo okolja (ARPA)
	Pokrajina Gorica
	Pokrajina Pordenone
	Pokrajina Trst

	Pokrajina Videm
	Nacionalno združenje italijanskih občin
	UNCEM
	Azienda per i Servizi Sanitari n° 1 "Triestina"
	Azienda per i Servizi sanitari n. 2 "Isontina"
	Azienda per i Servizi sanitari n. 3 "Alto Friuli"
	Azienda per i Servizi sanitari n. 4 "Medio Friuli"
	Azienda per i Servizi sanitari n. 5 "Bassa Friulana"
	Azienda per i Servizi sanitari n.6 "Friuli Occidentale"
	Zavod naravni park Julijsko predgorje
	Javni zavod Naravni park Furlanski Dolomiti
	Državna naravna rezervata Kok in Beli potok
	Državna gozdarska služba
	Uprava za povodje rek severnega Jadrana
	Združenje amelioracijskih zadrug Dežele Furlanija Julijska krajina
	Ministrstvo za kulturno dediščino, dejavnosti in turizem
	Generalni direktorat za kulturno in krajinsko dediščino Furlanije Julijske krajine
Dežela Benečija	Oddelek za koordinacijo odborov CPVO VInCA NUVV)
	ARPAV
	Pokrajina Padova
	Pokrajina Benetke
	Pokrajina Rovigo
	Pokrajina Treviso
	Generalni direktor in koordinator za območje
	Upravna služba za ekologijo
	Pokrajina Belluno
	ANCI Benetke
	UNCEM Benetke
	Uprava za nacionalno povodje rek severnega Jadrana
	Amelioracijska zveza Benečije
	Deželni park reke Sile
	Generalni direktorat za kulturno in krajinsko dediščino Veneta

S strani Dežele Furlanija Julijska krajina smo prejeli skupno tri mnenja (Centralni direktorat za okolje in energijo – Služba za okoljsko presojo; ARPA Furlanija Julijska krajina, Azienda per i servizi sanitari n. 4 "Medio Friuli" Oddelek za preventivo). S strani Dežele Benečija smo prejeli skupaj dve mnenji (Oddelek za koordinacijo odborov CPVO VInCA NUVV; ARPA Veneto). K tem je treba prišteti še mnenje Uprave povodja rek Soča, Tilment, Livenza, Piava, Brenta-Bacchiglione, saj pristojnost uprave presega meje dežel.

V fazi vsebinjenja nismo prejeli nobenega mnenja s strani Republike Slovenije.

V spodnji shemi so povzete vsebine prejetih mnenj, elementi za oceno njihove utemeljenosti ter načini upoštevanja mnenj.

Preglednica 4. Dežela Furlanija Julijska krajina, Centralni direktorat za okolje in energijo, Služba za okoljsko presojo

PRIPOMBA / ZAHTEVA PO DOPOLNITVI	MNENJE IN UPOŠTEVANJE
1) Poudariti je treba, da postopek CPVO razdeljen na 5 faz in ne na 4, ki so bile navedene v predhodnem dokumentu: primerno je vključiti tudi fazo spremljanja v shematsko razčlenitev postopka CPVO	Pripomba se je upoštevala. (prim. 1. poglavje CPVO)
2) Izpostaviti, da je pristojni organ za CPVO v FJK Deželni odbor ob strokovni podpori Službe za okoljsko presojo	Pripomba se je upoštevala. (prim. 1. poglavje CPVO)
3) Prikazati stanje in značilnosti različnih okoljskih elementov: ozračje, podnebje, tla in podtalje, vode (celinske površinske, somornica, morske, podzemne), rastlinstvo, živalstvo in ekosistemi (zemeljski in vodni), pokrajina, prebivalstvo in človekovo zdravje	Pripomba se je upoštevala. (prim. 3. poglavje CPVO)
4) Koristno bi bilo uporabiti model DPSVR z namenom določanja glavnih determinant in pritiskov, ki izvirajo iz človekovih dejavnosti (proizvodnja odpadkov, hrup, izpusti v ozračje, poraba energije, itd.)	Pripomba se je upoštevala. Pri sestavi 3. poglavja je bil uporabljen sistem DPSVR za opis vsakega posameznega okoljskega elementa.
5) V analizo okoljskega konteksta bo vključeno opozorilo o glavnih okoljskih težavah (na primer hidrološke in hidrogeološke nevarnosti, upravljanje odpadkov, itd.) ter opis razvojnih trendov za okoljske vidike, povezane s temi težavami	Pripomba se je upoštevala. Za vsako okoljsko tematiko so bile predstavljene izstopajoče težave, podana je bila tudi kratka ocena razvojnih trendov za vsak uporabljen kazalnik.
6) Na splošno bi bilo zelo koristno, da se, če je možno, izdelava osnoven kartografski prikaz stanja kakovosti okolja za različne okoljske matrike	Pripomba se je upoštevala. Obširno so bili uporabljeni kartografski prikazi opisanih pojavov.
7) Dokument, ki ga je pripravil Okoljski organ FJK "Poglavitne okoljske težave in odzivi za ozemlje Dežele Furlanije Julijske krajine" (Odlok Deželnega odbora št. 2405/2013), predstavlja pomembno orodje za določitev prednostnih okoljskih nalog ter za preverjanje usklajenosti s trajnostnimi okoljskimi cilji za FJK. V dokumentu opisane smeri ukrepanja lahko bistveno prispevajo k opredelitvi ustreznih odločitev, ki bodo sprejete v Programu	Pripomba se je upoštevala. Naveden dokument je bil analiziran in upoštevan.
8) Vprašanja Energije in Odpadkov, zajeta med okoljske tematike, so povezana z dejavniki človekovega pritiska in vpliva na okoljske matrike in jih je treba obravnavati v povezavi z družbeno gospodarskimi vidiki.	Pripomba se je upoštevala. Tematike energije in odpadkov so bile analizirane v okviru poglavja o človekovem okolju.
9) Pri izdelavi okvirnih okoljskih ciljev Programa je treba z večjo mero kritičnosti preveriti morebitne načrte in programe, ki veljajo na deželni ravni in zadevajo okoljska vprašanja, ter obenem preveriti tudi njihovo povezanost s Programom.	Pripomba se je upoštevala. (prim. odstavek 4.3)
10) V zvezi z metodologijo presoje se predlaga, da bi se, kolikor je mogoče, opisovali vsi vplivi bolj podrobno, in bi se na primer navedlo tudi vplivno območje in možnost omilitve vplivov, ter bi se presojo izrazilo z ocenjevalno lestvico, z razlago uporabljenih kriterijev. Koristno bi bilo ugotoviti možne sekundarne ali kumulativne vplive, tudi v zvezi z morebitnimi čezmejnimi vplivi.	Pripomba se je upoštevala. (prim. 6. poglavje)
11) V Okoljskem poročilu naj se poseben del nameni Presoji posledic z namenom, da se preveri možne učinke na območja v mreži Natura 2000. Za metodološki pristop naj se, poleg dokumentov Evropske komisije GD za okolje v zvezi s Presojo načrtov in projektov upošteva tudi dokument Ministrstva za okolje, varovanje ozemlja in morje, Ministrstva za kulturno dediščino, dejavnosti in turizem, Višjega raziskovalnega inštituta za varstvo okolja, Dežel in Avtonomnih pokrajin, 2011 "CPVO – Presoja posledic. Predlog za vsebinsko dopolnitev tipov lokacij, združenih na podlagi določenih kriterijev"	Pričakuje se odločitev Organa upravljanja
12) V Okoljskem poročilu naj se opiše potek sprejemanja in razloge za sprejem programskih odločitev, navede naj se rezultate posvetovanj, kakor tudi morebitne obravnavane alternative in uporabljene kriterije za določitev ciljev in posebnih ukrepov.	Pripomba se je upoštevala. Kar zadeva posvetovanja prim. odstavek 1.2, kar zadeva alternative pa poglavje 8.
13) V Okoljskem poročilu naj se poleg morebitnih omilitvenih in nadomestnih ukrepov proti vplivom opiše tudi predvidene ukrepe za monitoring	Pripomba se je upoštevala. Poglavje 9 v zvezi z okoljskim monitoringom predlaga Organom upravljanja načine izvedbe in organizacije monitoringa.
14) Izbrati kazalnike za monitoring upošteva je metodologijo DPSVR (z ločevanjem različnih vrst kazalnikov: determinante, stanje, pritisk, vpliv, rešitev) in preveriti, ali izražajo cilje Programa in so občutljivi do ukrepov	Pripomba se je upoštevala. Kazalniki uspešnosti se nanašajo na kazalnike, ki so običajno v rabi v nacionalnih okoljskih agencijah ali v EEA.
15) V kazalnik se vnese poglavje na temo Presoje posledic	Prim točka 11.
16) V Uvodu naj se opiše postopek oblikovanja Programa in koordinacijo s fazami CPVO	Pripomba se je upoštevala.

17) Bolj obširno naj se obdela razloge za razdelitev finančnih sredstev in njihovo namembnost ter strateško usklajenost financ z drugimi deželnimi in mednarodnimi programskimi orodji	Prim. predhodno vrednotenje
--	-----------------------------

Preglednica 5. Deželna agencija za varstvo okolja (ARPA) Furlanija Julijska krajina

PRIPOMBA / ZAHTEVA PO DOPOLNITVI	MNENJE IN UPOŠTEVANJE
1) Predlog Okoljskega poročila in predlog Programa sodelovanja se objavijo na spletni strani in v Deželnem uradnem listu, poleg tega pa se jih uradno pošlje pristojnim organizacijam za okoljsko področje	Pristojnosti vodilnega organa
2) V začetnem delu Okoljskega poročila se opiše rezultat uvodne faze, povzetek pripomb, ki jih pošljejo različne v posvetovanje vključene organizacije, navede se način, kako so bile pripombe obravnavane in upoštewane	Pripomba se je upoštevala. (odstavek 1.2)
3) Poleg tega se opiše metode dopolnjevanja med dejavnostmi načrtovanja in dejavnostmi okoljske presoje	Pripomba se je upoštevala.
4) Dejavnosti programa morajo biti jasno opredeljene in povezane s splošnimi in posebnimi cilji. Primerno bi bilo razviti večnivojsko strukturo, ki bi se začela s trajnostnimi cilji, nadaljevala s programskimi cilji in se nazadnje zaključila z dejavnostmi. Na ta način bi lahko natančno ugotovili možne relevantne učinke, ki bi jih izvajanje programskih dejavnosti lahko imelo na okolje in bi se posledično bolj poglobljeno posvetili ustreznim okoljskim vidikom.	Pripomba se je upoštevala. Glej predhodno vrednotenje, v katerem je veliko prostora namenjenega preverjanju logike programa (vzročne povezave med cilji in dejavnostmi). Poglavlje 5 v Okoljskem poročilu opisuje vzročne povezave med okoljskimi cilji in posebnimi cilji Programa.
5) Cilji okoljske trajnosti (glede načinov uporabe, količin in kakovosti okoljskih virov) morajo biti vključeni med splošne cilje tudi po izvedbi CPVO. Ti cilji se prepletajo z gospodarskimi in družbenimi cilji in skupaj določajo programske dejavnosti za uresničitev ciljev	Tematski cilji Programa izhajajo neposredno iz evropskih uredb in niso spremenljivi. Specifični cilji Programa so tesno povezani z okoljskimi cilji skladno z logiko, ki je prikazana v 5. poglavju Okoljskega poročila.
6) V Okoljskem poročilu bi bilo primerno navesti rezultate predhodnega programskega obdobja (2007-2013), predvsem kar zadeva okoljske vidike. Ti podatki so pomembno izhodišče za usmerjanje odločitev za programsko obdobje 2014-2020	Prim. odločitve Organa upravljanja v zvezi z okoljskim monitoringom 2007-2014.
7) V analizi notranje skladnosti je predviden opis sinergij med specifičnimi okoljskimi cilji in sistemom dejavnosti, da se na tej podlagi oceni program s trajnostnimi kriteriji. V primeru nasprotij ali neskladnosti naj se opiše način njihovega reševanja. Primerno bi bilo v posebnem odstavku predstaviti in na kratko komentirati rezultat preverjanja skladnosti.	Analiza učinkov Programa na okoljske elemente je bila opravljena na podlagi preverjanja nivoja usklajenosti med ukrepi in opredeljenimi okoljskimi cilji. Zato se smatra, da ustrezno poglavje izpolnjuje tukaj podano zahtevo.
8) Razširi naj se podteme ali področja, upoštevaje na primer: kakovost zraka, porabo vode, porabo tal, mestne zelene površine, zvočno onesnaženost s hrupom, porabo energije, itd...	Pripomba se je upoštevala v mejah, ki jo dopušča razpoložljivost podatkov za programsko območje.
9) V zvezi s cilji in naložbenimi prioritetami Programa se predlaga upoštevanje dodatnih tem, kot so: - obnovitev opuščenih industrijskih in vojaških območij; - uvedba pristopa "smart community" pri razvoju in iskanju rešitev za povečanje energetske učinkovitosti turističnih objektov; - spodbude za izvedbo zelenih streh na proizvodnih, obrtnih in trgovskih objektih; - elektrifikacija operativne obale s ciljem zmanjševanja okoljskih vplivov zaradi ladijskega transporta	Pripomba se je upoštevala, v mejah relevantnosti in izvedljivosti (glej omilitvene in nadomestne kriterije, 6.poglavje)
10) Določiti referenčne okoljske cilje začenši s pregledom dokumentov (npr. tistih, ki se nanašajo na deželno načrtovanje) v zvezi z vsemi okoljskimi temami, ki so povezane s Programom. Preveriti tudi skladnost z deželnimi načrti za: ozemlje in krajino, energijo, transport, odpadke, upravljanje območij Natura 2000, itd. Primerno bi bilo predstaviti in kratko komentirati rezultate preverjanja skladnosti v ustreznem odstavku, v katerem bi bili navedeni tudi načini reševanja morebitnih neskladij.	Pripomba se je upoštevala, prim. odstavek 4.3.
11) Kvantitativna in/ali kvalitativna ocena možnih učinkov mora biti narejena z jasnimi in ponovljivimi metodami. Za celovito presojo okoljskih učinkov programa se mora v presoji upoštevati ne le določene učinke posameznih dejavnosti, pač pa tudi sekundarne, kumulativne, sinergične, kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne ter trajne inčasne, pozitivne in negativne učinke. Rezultate analize učinkov je možno v nadaljevanju tudi na kratko grafično prikazati z matriko, v kateri so združeni načrtovane dejavnosti, okoljski dejavniki in različne ugotovljene človekove dejavnosti	Pripomba se je upoštevala, prim. 6. poglavje. Kriteriji presoje so sorazmerni glede na obsežnost programskega območja in nedoločeno ukrepov in lociranja posegov.
12) V nadaljevanju je treba spremljati pravilno izvedbo in učinkovitost omilitvenih in nadomestnih ukrepov s pomočjo ustreznih kvalitativnih in kvantitativnih kazalnikov, ki so opisani v načrtu monitoringa v CPVO.	Pripomba se je upoštevala (prim. monitoring in okoljsko upravljanje)

13) Treba je določiti alternativne načrte in presoditi okoljsko trajnost vsake od alternativ. Okoljske učinke različnih alternativ je treba primerjati med seboj, da se ugotovi, katere so najbolj skladne s kriteriji trajnosti in programskimi cilji.	Pripomba se je upoštevala (Poglavje 7)
14) Ukrepi monitoringa bi morali zajemati tudi: - kazalniki, povezani s cilji in predvidenimi dejavnostmi programa; - občasna kontrola učinkovitosti izvedenih omilitvenih/nadomestnih posegov; - načini in časovni plan monitoringa; - izhodiščni kriteriji za morebitne korektivne ukrepe v primeru nepredvidenih negativnih vplivov; - določitev odgovornosti za monitoring in posredovanje podatkov; - obstoj potrebnih virov (človeških, materialnih, finančnih) za izvedbo in upravljanje monitoringa; - ustrezno urejeno sodelovanje z ustanovami, ki razpolgajo s podatki;	Pripomba se je upoštevala (prim. monitoring in okoljsko upravljanje)
15) - izdelava občasnih poročil, v katerih so predstavljene informacije in razmisleki na podlagi zbranih podatkov med monitoringom	Pripomba se je upoštevala (prim. monitoring in okoljsko upravljanje)

Preglednica 6. Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Azienda per i Servizi Sanitari n.4 "Medio Friuli"

PRIPOMBA / ZAHTEVA PO DOPOLNITVI	MNENJE IN UPOŠTEVANJE
1) V Okoljskem poročilu morajo biti opredeljeni specifični ukrepi za doseganje zastavljenih ciljev, še posebej pozorno morajo biti poudarjeni morebitni materialni posegi in posegi na infrastrukturi, ki bi lahko imeli neposredne učinke na okolje in zdravje ljudi. V ta namen se smatra koristno izvesti ne le zunanjo, pač pa tudi notranjo analizo skladnosti, da se preveri ujemanje dejavnosti s predvidenimi cilji.	Pripomba se je upoštevala. Kar zadeva preverjanje skladnosti med specifičnimi cilji Programa in dejavnostmi velja napotitev na predhodno vrednotenje.
2) V Okoljskem poročilu mora biti pozornost usmerjena na tiste predvidene dejavnosti, ki povečujejo pozitivne učinke na različne dejavnike (kot so okolje, gospodarski in družbeni sektor) ter zmanjšujejo negativne učinke.	Pripomba se je upoštevala. (prim. 6. poglavje CPVO)
3) Upoštevati seznam kritičnih območij in ustreznih posegov za preprečevanje in omilitve v CPVO, v Načrtu upravljanja prostora (PGT) in v Deželnem operativnem programu (POR) Evropskega sklada za regionalni razvoj 2014-2020.	Upoštevan je bil dokument "Poglavitne okoljske težave in odzivi za ozemlje Dežele Furlanije Julijske krajine" kohezijska politika 2014-2020.
4) Primerno je upoštevati teme "Cestni promet in stanovanjska območja" in "Zelena ekonomija ter potencialni negativni učinki na zdravje", saj bi načrtovani posegi in programi lahko vplivali nanje.	Pripomba se je upoštevala. Prim točko 3.7.

Preglednica 7. Dežela Veneto - Oddelek za koordinacijo odborov (CPVO – VINCA - NUVV)

PRIPOMBA / ZAHTEVA PO DOPOLNITVI	MNENJE IN UPOŠTEVANJE
1) Jasno mora biti poudarjena vloga, ki jo ima CPVO v fazi izdelave Programa z vidika ugotavljanja morebitnih odstopanj dejanskega razvoja od načrtov, zapisanih v uvodnem dokumentu. Navedene morajo biti smernice glede možnih alternativ, med katere spadajo na primer rezultati javnih soočenj in dodatnih študij	Pripomba se je upoštevala. Čeprav ni na voljo uvodni dokument, saj ni predviden po veljavnih predpisih za kohezijsko politiko 2014-2020, pa temelji CPVO na stalnem preverjanju napredovanja Programa
2) Oceniti je treba predpise / priporočila, ki so jih dali okoljski organi, vključeni v posvetovanja	Pripomba se je upoštevala. Vsa prejeta mnenja so bila ustrezno obravnavana (točka 1.2)
3) Natančno je treba določiti konkretne dejavnosti za dosego navedenih ciljev	Pripomba se je upoštevala. Ukrepi v programu so bili določeni upoštevaje tudi okoljske cilje, ki so bili opredeljeni v okviru CPVO (prim. točka 4.3).
4) Treba je določiti, opisati in oceniti razumne alternative, da se zagotovi ustrezno obravnavo učinkov izvedbe Programa v fazi priprave in pred njihovo potrditvijo	Pripomba se je upoštevala. Poglavje 8 obravnava programske alternative.
5) Okoljsko poročilo mora vsebovati informacije iz priloge VI - Drugi del - Zakonodajne odredbe št.152/2006 ter mora biti sestavljeno skladno z navodili iz 13. člena iste odredbe	Pripomba se je upoštevala. Prim. kazalo Okoljskega poročila.
6) Spremljanje CPVO mora izhajati iz rezultatov in razmislekov, ki so bili opravljani v zvezi s spremljanjem Programa Slovenija - Italija 2007-2013	Prim. odločitve Organa upravljanja v zvezi z okoljskim spremljanjem 2007-2014.
7) Določiti je treba kazalnike spremembe okoljskega konteksta, s pomočjo katerih se lahko izmeri učinke	Pripomba se je upoštevala. Prim. poglavje o spremljanju okolja.

Programa in so obenem povezani s cilji okoljske trajnosti, da omogočijo učinkovite korektivne odzive ali dodatne nadomestne ukrepe	
8) Kazalniki morajo upoštevati vse pomembne učinke, vključno s sekundarnimi, kumulativnimi, neposrednimi in posrednimi, sinergičnimi, kratko-, srednje- in dolgoročnimi, trajnimi in začasnimi, pozitivnimi in negativnimi	Pripomba se je upoštevala (Poglavje 6)

Preglednica 8. Deželna agencija za preventivo in varovanje okolja Veneta - Direktorat v Padovi

PRIPOMBA / ZAHTEVA PO DOPOLNITVI	MNENJE IN UPOŠTEVANJE
1) Predlagamo, da se podtemo "Zaščitene vrste" vključi v temo Zavarovana območja in biodiverziteta	Pripomba se je upoštevala. Prim. del z opisom stanja okolja.
2) Predlagamo, da se oceni potrebo po vključitvi dodatnih snovi v parametre iz podteme emisij onesnaževal (npr. IPA, NO _x , O ₃) glede na dejavnosti, ki bodo v nadaljevanju predlagane	Pripomba se je upoštevala. Prim. del z opisom stanja okolja.
3) Izpostavljamo, da je okoljska tema "Podnebne spremembe" pretirano razdrobljena med specifične podteme v primerjavi z drugimi prisotnimi temami	Odstavek je bil preoblikovan. Ne smemo pozabiti, da 4. odstavek 55. člena Uredbe 1303/2013 nalaga, da mora biti CPVO v primeru vrednotenja Programov ESRR izvedena ob upoštevanju zahtev glede omilitve klimatskih sprememb.
4) Opozarjamo, da je pomembno na podlagi ugotovljenih vplivov določiti kazalnike spremembe okoljskega konteksta, s pomočjo katerih se lahko izmeri učinke programa in so obenem povezani s cilji okoljske trajnosti, da omogočijo učinkovite korektivne odzive ali dodatne nadomestne ukrepe	Pripomba se je upoštevala. Prim. poglavje o spremljanju okolja
5) Navajamo nekatere dokumente, ki obravnavajo stanje okolja v Venetu, še posebej stanje zraka in voda. Dokumenti se lahko koristno uporabijo pri pripravi okoljskega okvirja: http://www.arpa.veneto.it/temi-ambientali/aria http://www.arpa.veneto.it/temi-ambientali/aria/riferimenti/documenti http://www.arpa.arpavinforma.it/indicatori_ambientali/indicatori_ambientali/atmosfera http://www.arpa.veneto.it/temi-ambientali/acqua http://www.arpa.veneto.it/temi-ambientali/acqua/riferimenti/documenti http://www.arpa.veneto.it/temi-ambientali/acqua/file-e-allegati/documenti/acque-marino-costiere http://www.arpa.veneto.it/arpavinforma/indicatori-ambientali/indicatori_ambientali/idrosfera	Dokumenti do bili analizirani in uporabljeni glede na svojo relevantnost z vidika Programa.

Preglednica 9. Uprava povodja rek Soča, Tilment, Livenza, Piava, Brenta-Bacchiglione

PRIPOMBA / ZAHTEVA PO DOPOLNITVI	MNENJE IN UPOŠTEVANJE
1) Treba je upoštevati naslednje ureditvene dokumente, ki jih je sestavila imenovana uprava: - Načrt upravljanja povodij Vzhodnih Alp; - Delni načrt hidrogeološke ureditve rek Soča, Tilment, Piava, Brenta-Bacchiglione; - Projekt delnega načrta hidrogeološke ureditve porečja reke Bela; - Delni načrt hidrogeološke ureditve porečja reke Livenza, Prva varianta projekta; - Delni načrt za varnost vode v srednjem in spodnjem delu porečja reke Piave; - Delni načrt upravljanja vodnih virov porečja Piave; - Delni načrt za varnost vode porečja Livenze - porečja pritoka Cellina-Meduna; - Delni načrt za varnost vode v srednjem in spodnjem delu porečja reke Tilment; V pomoč se morda lahko uporabi tudi naslednje dokumente: - Uvodni dokument projekta posodobitve Načrta upravljanja povodij Vzhodnih Alp; - dokumentacija, namenjena za pripravo Načrta za upravljanje poplavnih nevarnosti, ki je še vedno v delu	Pripomba se je upoštevala. Načrt upravljanja povodij Vzhodnih Alp je bil uporabljen v tem poročilu.
2) Uprava povodja izraža interes za razvoj TC6 "Varovanje okolja in učinkovito izkoriščanje virov" zaradi skladnosti in sinergije s cilji, ki so povezani z izvedbo Direktive o vodah 2000/60/ES.	Pričakuje se odločitev Organa upravljanja.

1.3 Težave

Čeprav je pričujoči CPVO že druga tovrstna izkušnja v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija - Italija, ostajajo še vedno prisotne določene težave, ki so sicer bile že izpostavljene tudi ob priliki okoljskega poročila za programsko obdobje 2007-2013.

Predvsem kar zadeva analizo okoljskega konteksta se ugotavlja, da so težave povezane posebej z razpoložljivostjo posodobljenih in primerljivih podatkov za ustrezen nivo prostorskih enot (spomnimo, da je za Program uporabljena prostorska razdelitev nivoja NUTS 3) za obe državi. Da bi se izognili problemom primerljivosti virov, je bil, kjer je to bilo možno, uporabljen evropski vir (EEA), vendar pa je bilo treba za določene okoljske teme poiskati druge lokalne vire (ARPA, SURS), kar je povzročalo probleme primerljivosti podatkov. Glavne težave z okoljskimi podatki so predstavljene v preglednici.

Okoljsko področje	Ključne težave vezane na pridobivanje podatkov
Voda	Ni bilo možno raziskati področja uporabe vode, zlasti glede pritiskov glede na različno rabo
Tla	Ni bilo možno podrobneje raziskati področja rabe zemljišč. Podatki Corine Land Cover so zastareli.
Biotska raznovrstnost flore in favne	Področje rastlinskih in živalskih vrst je bilo obravnavano na splošno, saj ni na voljo podrobnih podatkov za celotno območje programa.
Onesnaževanje s hrupom	Ni na voljo primernih podatkov na ravni programskega območja glede izpostavljenosti prebivalcev onesnaževanju s hrupom.
Energija	Na ravni programskega območja ni na voljo podatkov za kazalnike Evropa 2020 za področje energije. Podatki so na voljo za različne teritorialne ravni (NUTS 2 ali NUTS1).

Značilnosti in narava Programa so vplivali na stopnjo poglobitve opravljenih vrednotenj. Zlasti ocena z izvajanjem Programa povezanih učinkov na okoljske elemente je bila otežena, ker so programske izbire v veliki meri nedoločene. V tem pogledu mislimo na spisek možnih dejavnosti, ki so zapisane v programskem dokumentu, vendar pa niso nujno izvedljive, poleg tega ni možno vnaprej vedeti, koliko in kateri projekti bodo financirani, predvsem pa ni znano, kje se bodo izvajali. Razlog je v programski in ne načrtovalni naravi predmeta presoje, kar pa je v vsakem primeru skladno z veljavnimi predpisi Evropske komisije. Prav navedene značilnosti so neobhodno usmerjale odločitve v procesu vrednotenja in so včasih onemogočile bolj poglobljeno presojo specifičnih področij, kot je na primer presoja posledic, o kateri govori Direktiva o habitatih.

2 Opis čezmejnega sodelovanja Slovenija – Italija 2014-2020

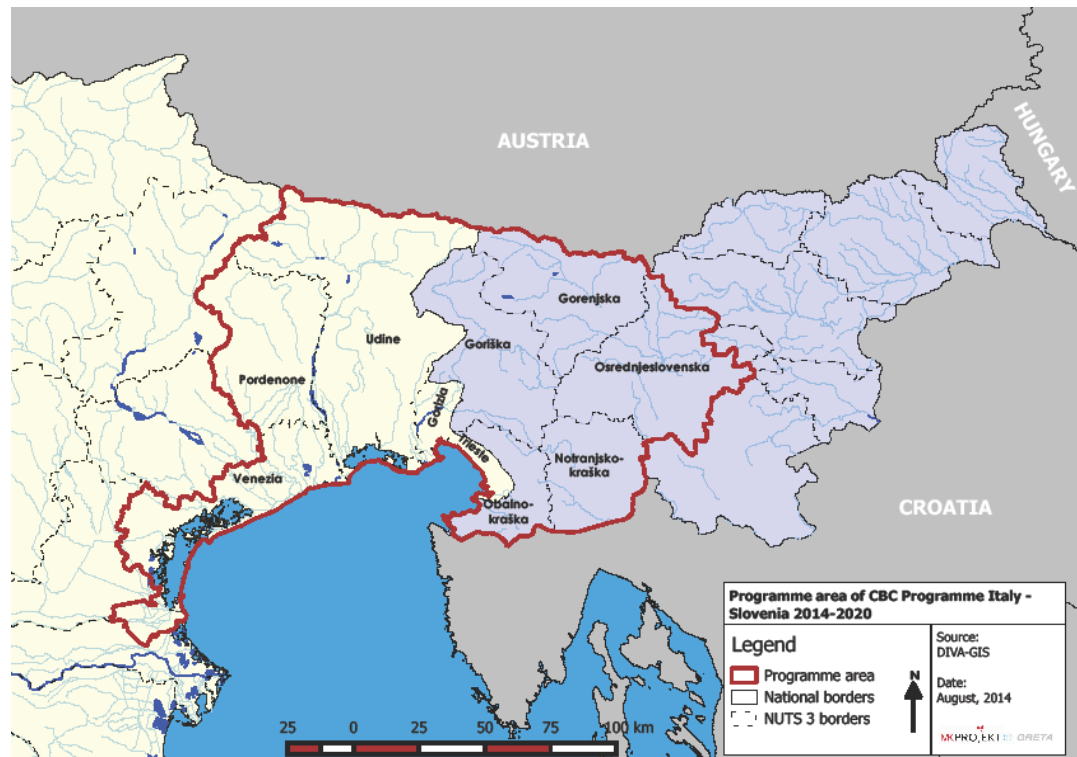
2.1 Opredelitev programskega območja, ciljev in dejavnosti

Program čezmejnega sodelovanja INTERREG V Slovenija Italija 2014-2020 je umeščen v širši okvir kohezijske politike Evropske unije za obdobje 2014-2020 in se izvaja v okviru cilja Evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS). Splošni referenčni okvir predpisov, ki urejajo Program, predstavljajo Uredba (EU) št. 1303/2013 o skupnih določbah o Evropskih skladih, Uredba (EU) št. 1301/2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Uredba (EU) št. 1299/2013 o posebnih določbah za podporo cilju "evropsko teritorialno sodelovanje".

Program se izvaja na območju sodelovanja, ki v Sloveniji in Italiji zajema slabih 20 tisoč km² in približno 3 milijone prebivalcev na naslednjih območjih:

- 5 italijanskih pokrajin: Benetke, Videm, Pordenone, Gorica in Trst;
- 5 slovenskih statističnih regij: Notranjsko-kraška, Osrednjeslovenska, Gorenjska, Obalno-kraška in Goriška

Slika 1. Območje sodelovanja

Program bo s svojo strategijo moral prispevati k doseganju ciljev Evropa 2020 za pametno, sonaravno in vključujočo rast. Delovna skupina, ki skrbi za pripravo Programa (Task Force) je na osnovi določil iz predpisov za svojo strategijo izmed 11 tematskih ciljev, ki jih je določila Evropska komisija, izbrala 4 temeljne tematske cilje. Za vsak tematski cilj so se iz Uredb Evropske unije izbrale naložbene prioritete, ki naj bi bile najbolj primerne za območje sodelovanja. Na osnovi teh elementov so se nato določili posebni cilji, ob upoštevanju odkritih izzivov in potreb na območju sodelovanja, in dejavnosti, ki so porazdeljene v makro-dejavnosti (označene na levi kot dejavnosti vrste A, B in C) in možne povezane dejavnosti, kot je prikazano v spodnji shemi.

Preglednica 10. Struktura strategije Programa

Prednostna os 1	Spodbujanje inovacijskih zmogljivosti za večjo konkurenčnost območja
Tematski cilj 1	Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij
Naložbena prioriteta 1b	Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in razvoj, razvijanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter zavodi za visokošolsko izobraževanje, predvsem za promocijo naložb v razvoj produktov in storitev, prenos tehnologij, družbene inovacije, ekoinovacije, aplikacije za javne storitve, spodbujanje povpraševanja, mreženje, grozdenje in odprte inovacije preko pametne specializacije, spodbujanje tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje certificiranje produktov, napredne proizvodne zmogljivosti in zmogljivosti za zagon proizvodnje, zlasti ključnih tehnologij in širjenje tehnologij s splošnimi nameni
Posebni cilj 1.1	Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja
Dejavnosti vrste A (4) Osveščanje, prenos znanja in kapitalizacija, razvoj orodij in storitev (analitična in upravljavska orodja, strategije, krepitev zmogljivosti) v povezavi s skupnim razvojem produktov in/ali storitev	A1. Prenos znanja, sodelovanje in izmenjava med raziskovalnimi centri, univerzami in visokošolskimi ustanovami, inkubatorji, grozdi ter MSP-ji, da bi se izboljšalo poznavanje poslovnih priložnosti na programskem območju in se izboljšala trženje in nadgradnja kompetenc. A2. Krepitev sodelovanja med podjetji in javnimi in zasebnimi organizacijami na področju raziskav in razvoja in tako razviti skupne storitve in inovativne prakse za spodbujanje novih podjetij ter izboljšati izkoriščanje novih inovativnih in ustvarjalnih podjetij ter trženje skupnih izdelkov in storitev tudi na tradicionalnih področjih. A3 Boljše razširjanje in prenos R&R rezultatov iz raziskovalnih inštitucij v podjetniški sektor za razvoj procesov, storitev in inovativnih izdelkov. A4 Skupni čezmejni univerzitetni študijski programi, pobude za izmenjavo študentov, raziskovalcev in profesorjev za izboljšanje prenosa znanja.
Dejavnosti vrste B (5) Izvajanje inovativnih dejavnosti in naložbe v ključna področja programskega območja, ob upoštevanju KET in FET programa	B1. Podpora krepitvi in razvoju tehnoloških platform vezanih na strategije pametne specializacije in evropske platforme na prednostnih področjih. B2. Spodbujanje inovativnih okoljskih tehnologij in standardov za učinkovito rabo naravnih virov, zlasti na področju obnovljivih virov energije z namenom izboljšanje varstva okolja in prehodom na koncept pametnih regij. B3. Spodbujanje raziskavo, razvoja in inovacij na področju tehnologij za uporabo obnovljivih virov energije. B4. Spodbujanje pilotnih projektov in skupnih aplikativnih raziskav za podporo trajnostni rasti in družbenih inovacij v skladu z regionalnimi strategijami pametne specializacije. B5. Spodbujanje organizacijskih inovacij v MSP.

Prednostna os 2	Sodelovanje za izvedbo strategij in akcijskih načrtov za nizkoogljično družbo
Tematski cilj 4	Spodbujati prehod na nizkoogljično gospodarstvo v vseh panogah
Naložbena prioriteta 4e	Spodbujati strategije za nizkoogljično družbo na vseh vrstah prostora, predvsem pa v mestnih okoljih, pri čemer je treba spodbujati trajnostno multimodalno mestno mobilnost ter z njimi povezane ukrepe za prilagajanje in blažitev
Posebni cilj 2.1	Promocija izvedbe strategij in akcijskih načrtov za spodbujanje energetske učinkovitosti in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpustov
Dejavnosti vrste A (2) Spodbujati zmanjšanje potrošnje energije tudi s spodbujanjem strategij in akcijskih načrtov za varčevanje z energijo	A1. Razvoj skupnih lokaliziranih strategij in pilotnih projektov za zmanjšanje emisij CO2 in optimizacijo potrošnje virov (javna razsvetljava, toplotne črpalke in sončni paneli, pametna omrežja, itd.) A2. Promocija čezmejnih mrež energetske nevtralnih skupnosti ter izmenjevati nove rešitve in alternativne pristope s sprejemanjem strogih skupnih standardov energetske učinkovitosti in prek pilotnih naložb.
Dejavnosti vrste B (4) Zmanjševanje stopnje emisij tudi z uporabo alternativnih prevoznih sistemov in alternativnih, po možnosti,	B1. Razvoj rešitev za povečanje (okolju prijazne) dostopnosti turističnih destinacij (na primer: uvedba multimodalnih povezav med letališči, kolesarskimi potmi, ribiškimi in turističnimi pristanišči, itd.) B2. Priprava skupnih rešitev za storitve pametne mestne mobilnosti in promocija nizkoogljičnih rešitev in celovitih akcijskih načrtov za boljše povezave med

obnovljivih virov energije	podeželjem in mestnimi središči (sistemi <i>park&ride</i> , kolesarske in pešpoti, smart ticketing, storitve za potnike v obstoječem železniškem prometu, eksperimentalne pomorske storitve, itd.) B3. Pregled potencialnih obnovljivih virov energije, na primer, geotermalne energije in energije iz morskih tokov za ogrevanje/hlajenje ter pregled opcij za pridobivanje električne energije iz geotermalnih virov B4. Naložbe v energetska učinkovitost in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, na primer s proizvodnjo alternativnih goriv iz obnovljivih virov
----------------------------	---

Prednostna os 3	Varovanje in promocija naravne in kulturne dediščine
Tematski cilj 6	Ohraniti in varovati okolje ter spodbujati učinkovito izkoriščanje virov
Naložbena prioriteta 6c	Ohranjanje, varovanje, spodbujanje in razvoj naravne in kulturne dediščine
Posebni cilj 3.1 (v povezavi s prednostno naložbo 6c)	Ohranjanje, zaščite, obnova in ovrednotenje naravne in kulturne dediščine
Dejavnosti vrste A (3) Priprava skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje in varovanje naravnih virov	<p>A1. Dejavnosti za zmanjšanje in preprečevanje vseh oblik onesnaževanja zaradi prometa in pristaniških dejavnosti ter eutrofizacije, itd.</p> <p>A2. Izvesti manjše infrastrukturne projekte za izboljšanje/usmerjanje dostopov ter pozitivne učinke na območja Natura 2000 ter posamezne vrste in habitate, ki so pomembni za čezmejno območje</p> <p>A3. Usmerjanje turizma in dejavnosti v prostem času (prometni tokovi / obiskovalci), da se zagotovi varovanje narave in kulturne dediščine (na primer: z izdelavo in izvedbo načrtov upravljanja obiskovalcev, monitoringa in preusmerjanja obiskovalcev, itd.)</p>
Dejavnosti vrste B (4) Priprava in uporaba v praksi skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje, varovanje, izboljšanje privlačnosti in ovrednotenje snovne in nesnovne kulturne dediščine	<p>B1. Dejavnosti za spodbujanje ohranjanja in promocije naravne dediščine</p> <p>B2. Raziskovalne študije in pilotne naložbe, katerih cilj je zagotoviti ohranjanje in obnavljanje kulturne dediščine na programskem območju, vključno z skupno mobilno kulturno dediščino</p> <p>B3. Pobude za ovrednotenje in promocijo kulturne dediščine programskega območja</p> <p>B4. Krepitev <i>mreženja</i>, platform znanja in izmenjave inovativnih praks za upravljanje kulturne dediščine</p>
Dejavnosti vrste C (5) Izvedba manjših naložb in izobraževanj	<p>C1. Naložbe v manjše infrastrukturne projekte in opremo za izboljšano doživetje obiskovalcev</p> <p>C2. Priprava skupnih in inovativnih pristopov, modelov in orodij za boljšo promocijo naravnih kulturnih destinacij (naravnih rezervatov, nacionalnih in regionalnih parkov, krajev Unesco, geoparkov, itd.) v obliki mreže</p> <p>C3. Ovrednotenje lastnega potenciala ozemlja na vseh podregijskih sektorjih od Alp do morja in podeželskih krajin, da bi se spodbudila rast trajnostnega turizma</p> <p>C4. Usklajena raba tal, da bi se zmanjšala nasprotja med zahtevami po ohranjanju narave in zahtevami turizma</p> <p>C5. Pobude in naložbe za izboljšan dostop do naravnih in kulturnih znamenitosti ter za razvoj turistične privlačnosti funkcionalnih območij čezmejnega sodelovanja in promocijo kakovostnih lokalnih izdelkov, kot so: mreža muzejev; skupna blagovna znamka; zeleno etiketiranje; tematske turistične poti, kolesarske steze, pobude za promocijo avtohtonih izdelkov, dogodki, skupni festivali</p>
Naložbena prioriteta 6d	Ohranjanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti in tal ter promocija in storitve v korist ekosistemov tudi prek Nature 2000 in zelene infrastrukture
Posebni cilj 3.2 (v povezavi s prioriteto 6d)	Izboljševanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij
Dejavnosti vrste A (5) Opredelitev skupnih orodij, protokolov in načrtov za ohranjanje in ponovno vzpostavitev biotske raznovrstnosti in ekosistemov	<p>A1. Zmanjšati vnos tujerodnih vrst in uvesti dejavnosti za njihovo izkoreninjenje/nadzor</p> <p>A2. Ohranjanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti in habitatov</p> <p>A3. Upravljanje in izboljšanje upravljanje območij Natura 2000</p> <p>A4. Razvoj celovitega upravljanja ekosistema Severnega Jadrana in preučitev možnosti za vzpostavitev novih skupnih zaščiteneh območij</p> <p>A5. Spodbujanje ukrepov v boju proti standardizaciji vrst in proizvodov</p>
Dejavnosti vrste B (4) Preskušanje in izvajanje celovitih strategij, orodij in zelene infrastrukture za upravljanje zaščiteneh območij in območij z visoko okoljsko vrednostjo, vključno z območji Natura 2000	<p>B1. Podpora dejavnostim iz prioritete akcijskega načrta in načrtov upravljanja območij Natura 2000, s poudarkom na usklajenem pristopu v skladu z direktivama o habitatih in o pticah ter tudi zaradi boljšega usklajevanja ukrepov na čezmejnih funkcionalnih območjih</p> <p>B2. Priprava zelene infrastrukture, ekoloških koridorjev za povezovanje razdrobljenih habitatov na območjih Natura 2000</p> <p>B3. Popis, kartiranje, ocenjevanje in okrepitev (različnih) ekosistemskih storitev</p> <p>B4. Skupni pristopi in orodja za izboljšano stanje ohranitve vrst in habitatov evropskega pomena (območja, pomembna za Skupnost in posebna zaščitena območja) na programskem območju, da bi se čim bolj zmanjšala nasprotja med potrebami urbanizacije, prometa in okolja</p>
Dejavnosti vrste C (3) Spodbujati ozaveščenost ter sonaravne in odgovorne vedenjske vzorce, zlasti na zaščiteneh in	<p>C1. Krepitev čuta odgovornosti do okolja med turisti, obiskovalci, študenti, zaposlenimi in lokalnim prebivalstvom</p> <p>C2. Spodbujati zavedanje in pobude za okoljsko osveščanje in izobraževanje s posebno pozornostjo na vrzeli med poznavanjem biotske raznovrstnosti na čezmejnem programskem območju, ekosistemov in območij Natura 2000 ter nujnosti</p>

naravovarstvenih območjih	trajnostnega izkoriščanja naravnih virov C3. Spodbujanje sodelovanja javnosti pri oblikovanju političnih strategij in načrtov, povezanih z okoljem, naravnimi viri, krajino, biotsko raznovrstnostjo, ekosistemskimi storitvami, in obenem prispevati k reševanju nasprotij, ki nastajajo zaradi nasprotnih interesov lokalnih deležnikov
Naložbena prioriteta 6f	Promocija inovativnih tehnologij za boljše varovanje okolja in učinkovito izkoriščanje virov na področju odpadkov, voda in tal ter z analizi zmanjšanja onesnaževanja ozračja
Posebni cilj 3.3 (v povezavi s prioriteto 6f)	Razviti in preizkusiti inovativne okolju prijazne tehnologije, da se izboljša upravljanje voda in odpadkov
Dejavnosti vrste A (7) Razvoj, demonstracija in izvajanje manjših naložb v zeleno, okolju prijazno tehnologijo (pilotni projekti)	A1. Pilotni projekti za proizvodnja energije A2. Razvoj in preizkušanje inovativnih tehnologij za ravnanje z odpadki (na primer: preprečevanje, ponovna raba, recikliranje, predelava, itd.) po načelih industrijske simbioze in krožnega gospodarstva A3. Spodbujanje skupnih inovativnih rešitev za zaščito in učinkovito izkoriščanje vodnih virov, kot je kapljično namakanje A4. Pilotne dejavnosti za uvedbo tehnologij za boj proti odpadkom na morju (radarji, platforme s senzorji, obdelava multispektrskih podatkov, rešitve za preprečevanje odpadkov na morju) A5. Prenos znanja in izmenjava izkušenj pri inovativnih (zelenih) tehnoloških rešitvah, da se izboljšajo prizadevanja posameznih akterjev na področju varovanja vode ter priprava načrtov za nujne primere in promocija učinkovite rabe virov A6. Uporaba inovativnih tehnologij z namenom izvajanja evropske Okvirne direktive o vodah (2000/60/ES) in Direktive o poplavah (2007/60/ES) ter doseganje dobrega stanja voda na čezmejnih vodnih telesih A7. Skupna priprava načrtov in pilotnih ukrepov za harmonizacijo ukrepov za varovanje pred poplavami in celovito upravljanje vodotokov

Prednostna os 4	Krepitev čezmejnih zmogljivosti in upravljanja
Tematski cilj 11	Okrepiti institucionalno zmogljivost javnih organov in ostalih deležnikov ter zagotoviti učinkovito delovanje javne uprave z ukrepi za krepitev institucionalne zmogljivosti in učinkovitosti javnih organov in služb, zadolženih za izvajanje ESRR, tako da se dodajo dejavnosti v okviru ESS, da se okrepi institucionalna zmogljivost in učinkovitost javne uprave.
Naložbena prioriteta 11 ETS	Okrepiti institucionalno zmogljivost javnih organov in ostalih deležnikov ter zagotoviti učinkovito delovanje javne uprave z ukrepi za boljše pravno in administrativno sodelovanje med prebivalci in inštitucijami
Posebni cilj 4.1	Okrepiti zmogljivosti za sodelovanje med inštitucijami prek aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih akterjev s programskega območja k načrtovanju skupnih rešitev za skupne izzive
Dejavnosti vrste A (6) Dejavnosti za Krepitev zmogljivosti, katerih namen je razviti strukture, sisteme in orodja	A1. Razviti čezmejne modele za načrtovanje, preizkušanje, nadgradnjo, primerjavo in ocenjevanje inovacij na področju javne uprave, pri različnih vidikih, kot so: administrativni postopki, harmonizacija predpisov, praksa in metodološka orodja za ključna vprašanja na programskem območju (na primer: harmonizacija pravnega okvirja, ki ureja prost dostop podjetij in oseb, standardizacija pristaniških dejavnosti, sistemi za monitoring na morju, prostorsko načrtovanje, varovanje okolja, varnost na delu, trajnostni prevozniki sistemi, trajnostni turizem, itd) A2. Vzpostavitev skupnega okvirja/modelov in pilotnih dejavnosti za sodelovanje na področju izobraževanja, javnega zdravstva, zdravstvene in socialne oskrbe, da se spodbudi učinkovita raba človeškega potenciala ter upravljanje javnih sredstev za spodbujanje razvoja skupnih zmogljivosti in usklajeno ponudbo storitev, kot so pametni domovi ter pilotne dejavnosti za rehabilitacijo na domu A3. Priprava skupnih smernic in izmenjava izkušenj za pripravo energetskih bilanc strateških energetskih akcijskih načrtov (javni in zasebni sektor) A4. Vzpostavitev skupnega okvirja in pilotnih dejavnosti na področju obvladovanja naravnih nesreč in civilne zaščite, da se zmanjšajo tveganja za okolje in se zagotovi skupno obvladovanje nujnih primerov (na primer: izdelava akcijskih načrtov za prilagajanje k podnebnim spremembam, skupnih sistemov za obveščanje o poplavni nevarnosti in drugih naravnih nesrečah) A5. Vzpostavitev skupnega okvirja/modelov/orodij in pilotnih dejavnosti za blažitev učinkov onesnaženih krajev A6. Skupno načrtovanje in organizacija ter upravljanje čezmejnih rečnih v kontekstu podpore k izvajanju okvirne direktive o vodah in direktive o poplavah

<p>Dejavnosti vrste B (3) Dejavnosti v zvezi s človeškim potencialom in potrebami</p>	<p>B1. Podpirati projekte, namenjene človeškemu potencialu prek promocije kulturne raznolikosti, vključno z nacionalnimi manjšinami in jezikom sosednje države, da se čim širša javnost vključi v oblikovanje partnerstev čezmejnega sodelovanja</p> <p>B2. Razvoj zmogljivosti malih in srednje velikih podjetij/institucij s področja izobraževanja za sodelovanje, in sicer zlasti s pripravo in izvedbo izobraževalnih programov, katerih namen je doseči in izboljšati poklicne kvalifikacije, zmogljivosti in kompetence (na primer: znanje jezika, medkulturne kompetence, tehnično strokovno znanje)</p> <p>B3. Harmonizacija sistemov poklicnega izobraževanja (dvtirno izobraževanje in učenje ob delu), da se zadovoljijo potrebe MSP-jev in skupnega trga dela (na primer: z medsebojnim priznavanjem poklicnih kvalifikacij)</p>
---	---

3 Opis stanja okolja in predvidenega razvoja

Opis stanja okolja na območju izvajanja programa prikazuje stanje in značilnosti naslednjih okoljskih vidikov:

- podnebje in energija;
- zrak;
- voda;
- tla;
- zavarovana območja in biotska raznovrstnost;
- krajina in kulturna dediščina;
- bivalno okolje in zdravje ljudi.

Za vsako izmed teh komponent smo uporabili zbirne kazalnike, ki so reprezentativni na ravni programskega območja (podatki so prikazani tudi na zemljevidih). V ta namen smo preferenčno izbrali podatke, ki so primerljivi na programskem območju, predvsem med italijansko in slovensko stranjo. Kjer je bilo mogoče, smo izbrali evropske in mednarodne podatkovne baze (Eurostat, Evropska agencija za okolje, ESPON, itd.). Kjer ni bilo mogoče pridobiti podatkov iz skupnih podatkovnih baz oziroma če smo hoteli globlje preučiti določena področja, smo primerljive razpoložljive podatke črpali iz nacionalnih oziroma regionalnih virov (ARPA, ARSO, IRDAT, Istat, SiStat, itd.).

Opis posameznega okoljskega vidika če je le možno temelji na modelu DPSVR, pri čemer smo izpostavili tudi dejavnosti, ki bi lahko občutno vplivale na isti okoljski vidik (D-determinante); iz njih izhajajoče oblike in vrste obremenitev (P-pritiski); pogoje, ki zaznamujejo posamezni okoljski vidik (S-stanje); potencialne spremembe vidika pod vplivom pritiskov (V-vplivi); ter nekatere dejavnosti za zmanjševanje negativnih točk (R-rešitve, slednje pa bi lahko bile vodilo pri izbiri rešitev v okviru Programa).

Za vsak preučeni okoljski vidik smo izpostavili poglobitvene šibke točke, ki so se pokazale pri analizi, ki zato tudi usmerjajo izbiro okoljskih prioritet na obravnavanem območju. V zaključku smo podali tudi povzetek rezultatov, na katerem smo izpostavili temeljne kazalnike, ki smo jih uporabili za opis posamezne okoljske matrike (kar pomeni, da bo te podatke v prihodnost možno osveževati) razpoložljivost podatkov, kratek opis sedanjega stanja in ugotovljeni trend.

3.1 Podnebje in energija

Na programskem območju je več različnih mezoklimatskih območij, ki se po značilnostih močno razlikujejo:

- nižina in gričevnata območja;
- Predalpski del in podnožni pas;
- Alpe.

Za nižine (vključno z obalnimi območji, pasom ob vznožju gora in gričevnata območja) je v določeni meri značilno celinsko podnebje, pri čemer so zime relativno ostre, poletja pa topla. Povprečne temperature se na tem območju gibljejo med 13 in 15 °C. Padavine so razporejene precej homogeno tekom celotnega leta, pri čemer se letne količine gibljejo med 600 in 1100 mm in zime veljajo za najbolj suh del leta. Prehodna letna časa zaznamujejo nestabilni vpliv z Atlantika in iz Sredozemlja, v poletnih mesecih pa so pogosti značilni nalivi in nevihte. Občutni so učinki južnih vetrov, ki krepijo vlogo vpliva morja.

Na predalpskem območju in delih severneje od vznožja goratih predelov, ob vznožju gora je najbolj pogost pojav velika količina padavin, pri čemer se letne povprečne vrednosti gibljejo med 1100 in 1600 mm, najvišje pa med 2000-2200 mm. Konice se dosežejo spomladi in jeseni. Povprečne letne temperature teh območij so v razponu med 9-12 °C.

Za območje Alp so značilne relativno visoke količine padavin, ki pa ne presegajo 1600 mm na leto. Najvišje vrednosti se dosežajo v pozni pomladi, na začetku poletja in jeseni. Julijske Alpe na območju Goriške pokrajine so najbolj deževno območje Italiji, saj znašajo na letni ravni slabih 3000 mm. Povprečne temperature so nekoliko nižje kot temperature v predalpskem svetu, saj se srednje vrednosti gibljejo med 7 °C in -5 °C in so povprečne mesečne temperature v zimskih mesecih pod ničlo. Na notranjih predelih in na severu se snežna odeja ohrani precej časa.

Na programskem območju pihajo predvsem zahodni in južni vetrovi v prehodnih letnih časih, poleti pa so odgovorni za visoke količine padavin, ki občutno zaznamuje to območje, saj se ustavijo ob gorskih pobočjih in v kratkem času izpustijo velike količine vode. Pozimi prevladujejo vzhodni in severni vetrovi, ki jih

pritegnejo območja nizkega zračnega tlaka v Sredozemlju in na Atlantiku. Razlika v zračnem tlaku med Sredozemljem in Srednjo Evropo povzroči hitre zračne tokove s severovzhoda, ki prinašajo zelo hladen zrak ter povzročijo pojav burje.

Vprašanje podnebnih sprememb je v zadnjem desetletju postalo konkretno in občutno, in sicer zaradi naslednjih neizpodbitnih ²dejstev:

- rast povprečnih letnih temperatur;
- rast povprečne temperature oceanov do vsaj 3.000 m globine;
- dvig povprečne globalne morske gladine zaradi toplotne širitve in taljenja ledenikov (za povprečno 1,8 mm/letno v obdobju 1961-2003);
- zmanjšanje pokrivnosti snežne odeje na severni polobli med marcem in aprilom.

Številne študije ³potrjujejo prisotnost teh trendov tudi na programskem območju. Nedavne študije Agencije Republike Slovenije za okolje (ARSO, 2010, 2011) izkazujejo

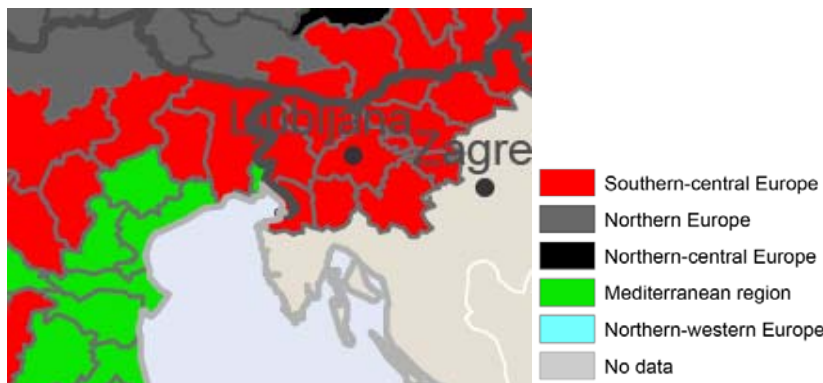
- dvig povprečne temperature zraka za približno 1 °C od leta 1990 v primerjavi z referenčnim obdobjem 1960-1990;
- tanjšanje snežne odeje v obdobju 1850 - 2010.

Poročilo Podnebne spremembe in prostorski vplivi na regijo in lokalno gospodarstvo, ki je bilo pripravljeno v okviru projekta ESPON CLIMATE 2013, je opredelilo 5 tipov regij ob upoštevanju podnebnih sprememb in naslednjih spremenljivk:

- 1) Sprememba v povprečni letni temperaturi
- 2) Sprememba v povprečnem letnem številu dni zmrzali (min temp <0 °C)
- 3) Sprememba v povprečnem letnem številu poletnih dni (max temp >25 °C)
- 4) Relativna sprememba povprečnih letnih padavin v zimskih mesecih (od decembra do februarja)
- 5) Relativna sprememba povprečnih letnih padavin v poletnih mesecih (od junija do avgusta)
- 6) Sprememba v povprečnem letnem številu dni z obilnimi padavinami (nad 20 kg / m²)
- 7) Relativne spremembe v povprečni letni stopnji izhlapevanja
- 8) Spremembe v letnem številu dni s snežno odejo.

Na osnovi te klasifikacije spada programsko območje v dve regiji, in sicer "Sredozemsko" (pokrajini Benetke in Gorica) ter srednja in južna Evropa (ostala območja v FJK in Sloveniji).

Slika 2. Vrste regij na osnovi podnebnih sprememb

Vir: ESPON 2013

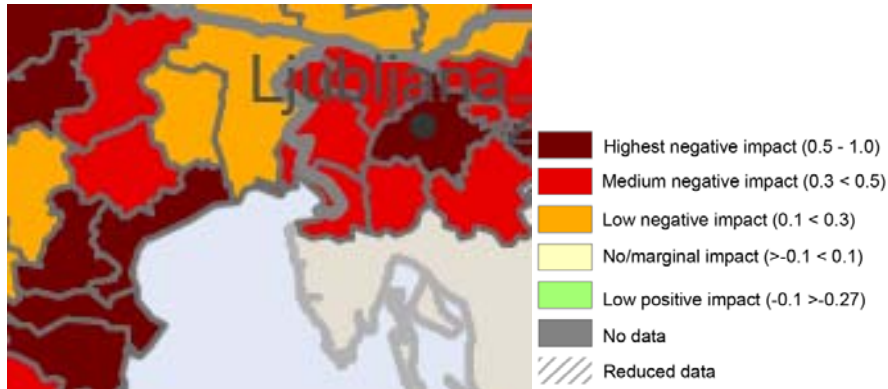
V teh regijah se pričakuje močno zvišanje povprečnih letnih temperatur (med 3,5 in 4 °C), povečanje povprečnega letnega števila poletnih dni (+ 41/50 dni) in občutno zmanjšanje povprečnih padavin v poletnih mesecih (za vsaj 40 %).

Na spodnji sliki je prikazan potencialni vpliv podnebnih sprememb na vrsto vidikov na programskem območju (fizične, okoljske, družbene, gospodarske in kulturne). Sledi, da bodo podnebne spremembe lahko negativno vplivale na celotno programsko območje, pri čemer bodo posledice ponekod večje, drugje pa manjše. Najhujše posledice so predvidene za Pokrajino Benetke in Osrednjeslovensko regijo. Najnižji vplivi naj bi bili v pokrajinah Videm in Pordenone, na ostalih območjih pa povprečne.

² IPCC-WGI. Poročil o četrtem ocenjevanju - Povzetek za oblikovalce politike, 2007.

³Med temi: CLIVALP (2006), HISTALP Project (2011), ESPON Climate (2013).

Slika 3. Potencialni skupni vpliv podnebnih sprememb

Vir: ESPON 2013

V študiji se je izpostavila večja odpornost slovenskih delov programskega območja v primerjavi z italijanskimi, za katere se je ugotovilo, da imajo nižjo sposobnost odziva na trenutne spremembe.

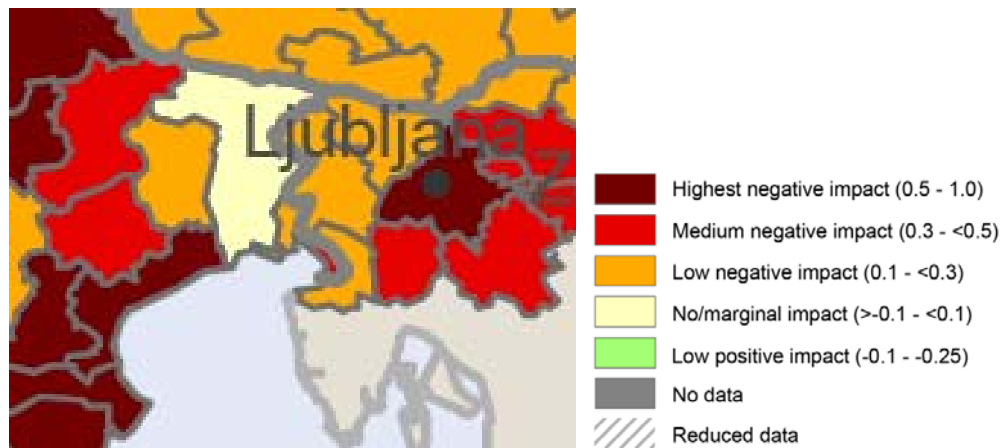
Slika 4. Sposobnost odziva na podnebne spremembe

Vir: ESPON 2013

Kombinacija zadnjih dveh elementov (potencialni vpliv in sposobnost odziva) opredeli tudi potencialno ranljivost določenega območja, ki je najvišja v Pokrajini Benetke in v Osrednjeslovenski regiji. Stopnja ranljivosti je srednje v Pokrajini Trst ter nizka na ostalih območjih, z izjemo Pokrajine Pordenone, kjer je ranljivost na ravni nič oziroma je zanemarljiva.

Slika 5. Potencialna izpostavljenost podnebnim spremembam

Vir: ESPON 2013

Vprašanje podnebnih sprememb je tesno povezano z višanjem koncentracije toplogrednih plinov v ozračju kot posledica človekovega vpliva, in sicer uporabe fosilnih goriv (promet, energija) in emisij zaradi spremenjene rabe tal in kopenskih ekosistemov. V skladu s tem je potrebno izpostaviti dejstvo, da si je Evropska komisija v Strategiji Evropa 2020 in Podnebnem svežnju zadala cilj zmanjšanja emisije toplogrednih plinov za 20 % na evropski ravni⁴, obenem pa za 20 % povečala uporabo obnovljivih virov energije⁵ ter izboljšala energetske učinkovitost za 20 %.

V preglednicah v nadaljevanju so navedeni razpoložljivi podatki s področja energije za vse dele programskega območja. Podatka o bruto proizvodnji energije iz obnovljivih virov na skupno količino potrošnje nismo našli na primerni prostorski ravni, temveč samo enakovredni kazalnik za električno energijo. Podatek bi lahko primerjali s kazalnikom Strategije Evropa 2020. Pri proizvodnji električne energije se iz obnovljivih virov energije pokrije 22 % potrošnje v Furlaniji Julijski krajini, 20 % v Benečiji in slabih 40 % v Sloveniji. Trend je sicer v stalnem naraščanju na italijanski strani, medtem ko je v Sloveniji delež rasel do leta 2010, potem pa za 10 odstotnih točk upadel v naslednjem letu in začel spet rasti v letu 2012.

Preglednica 11. Delež bruto proizvodnje energije iz obnovljivih virov na celotno bruto interno porabo električne energije (v odstotkih)

	2008	2009	2010	2011	2012
Italija	16,6	20,5	22,2	23,8	26,9
Benečija	13,1	15,9	15,8	18,2	20,4
Furlanija Julijska krajina	17,7	23,4	22,0	21,4	21,9
Slovenija	36,9	48,2	45,3	35,5	39,9
Vzhodna Slovenija	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Zahodna Slovenija	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.

Vir: Istat, prostorski statistični kazalniki, za Slovenijo: SURS

Skupna količina energije, proizvedene iz obnovljivih virov v primerjavi s skupno količino proizvedene energije znaša v Benečiji 41 %, v Furlaniji Julijski krajini 23 % in v Sloveniji 32 %.

⁴Ciljna vrednost zmanjšanja za Italijo je 13 % v primerjavi z vrednostmi za leto 2005, za Slovenijo pa 4 % (Sklep 2005/166/EK).

⁵Za FJK: 12,7 %, za Veneto 10,3 % (M.O. MGR 15. marec 2012), za Slovenijo pa 25%.

Preglednica 12. GWh energije proizvedene iz obnovljivih virov na skupno število proizvedenih GWh (v odstotkih)

	2008	2009	2010	2011	2012
Italija	19,0	24,1	25,9	27,9	31,3
Benečija	27,3	32,6	37,5	44,7	40,9
Furlanija Julijska krajina	18,4	22,5	22,2	24,0	22,7
Slovenija	29,2	33,6	33,3	28,1	32,1
Vzhodna Slovenija	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Zahodna Slovenija	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.

Vir: Istat, prostorski statistični kazalniki, za Slovenijo: SURS

Šibke točke:

- višanje povprečne letne temperature,
- sprememba v sezonski porazdelitvi padavin,
- potencialno visoka ranljivost nekaterih območij programskega območja zaradi vplivov podnebnih sprememb ter povečana pogostost in intenzivnost naravnih nesreč.

Možne rešitve:

- izboljšati energetske učinkovitost pri končnih potrošnikih in spodbujati pametna omrežja,
- izboljšati in povečati uporabo obnovljivih virov energije in spodbujati nizkoogljično proizvodnjo,
- spodbujati trajnostno rabo biomase in odpadkov iz industrijskih dejavnosti za proizvodnjo energije,
- spodbujati omilitvene ukrepe prek prometne politike usmerjene k uporabi oblik prevoza z najmanjšim vplivom na podnebje.

Preglednica 13. Podnebje in energija: Povzetek

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Povprečna letna količina padavin	P	Slovenija: SURS Italija: ARPA	Dobro	☹	▼
Povprečna letna temperatura	P	Slovenija: SURS Italija: ARPA	Dobro	☹	▼
Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno bruto porabo električne energije	P	SURS, Istat	Primerno	☺	▲
Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno proizvedeno energijo	P	SURS, Istat	Primerno	☺	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

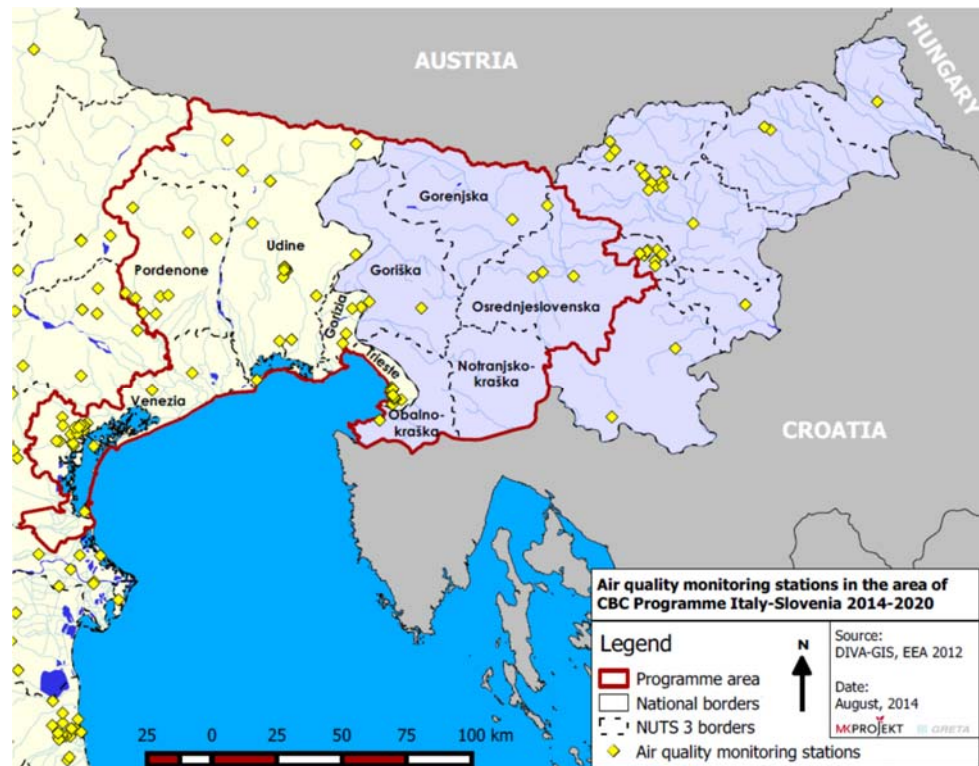
3.2 Zrak

Poglavitni viri onesnaževanja ozračja so povezani z emisijami, ki nastajajo pri industrijski proizvodnji in proizvodnji energije, v mestih pa zaradi prevoznih sredstev in ogrevanja⁶. V zvezi s kakovostjo zraka je pomemben še en odločilen dejavnik in sicer ozračje zaradi dinamičnih (vetrovi in padavine) ter termodinamičnih sil (na primer, sončno obsevanje).

Onesnaževanja ozračja je resna grožnja za okolje in človekovo zdravje. Čeprav so se količine emisij številnih onesnaževal ozračja v Evropi občutno zmanjšale, so koncentracije v zraku še vedno visoke, zlasti v mestnih okoljih, zaradi česar ostaja to vprašanje še vedno prioritarno. Vprašanju onesnaženosti z ozonom, dušikovim dioksidom in prašnimi delci je potrebno nameniti ustrezno pozornost, saj predstavlja resno grožnjo za zdravje. Zaradi prisotnosti onesnaževal v zraku prihaja do številnih pojavov, ki so škodljivi za okolje: zakisanost, eutrofikacija in škoda na posevkih. Onesnaženost ozračja je toliko bolj pomembna in pereča vprašanje na čezmejnem območju. Onesnaževala, ki se izpustijo v ozračje v eni državi, zlahka dosežejo sosednjo državo ter škodljivo vplivajo na tamkajšnjo kakovost zraka.

Za opis stanja zraka na programskem območju smo podatke povzeli predvsem iz podatkovne baze "AirBase" Evropske agencije za okolje (EEA)⁷, ki vsebuje podatke iz monitoringa ter informacije za vse države članice. Podatkovna baza vsebuje tudi meta-informacije o sodelujočih mrežah za spremljanje kakovosti zraka, merilnih postajah in odmerjenih vrednostih. Na spodnji sliki so prikazane merilne postaje za spremljanje kakovosti zraka na programskem območju: osem postaj (7 splošnih⁸ in 1 industrijska⁹) je na slovenski strani, približno petdeset (splošnih, industrijskih in prometnih¹⁰) pa je na italijanski strani.

Slika 6. Postaje za spremljanje kakovosti zraka na programskem območju

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2012

⁶ Po modelu DPSVR predstavljajo ti elementi determinante (proces) in pritiske (emisije zaradi procesov).

⁷ Ostale informacije smo pridobili iz publikacij in podatkovnih baz deželnih agencij za varovanje okolja dežel Veneto in Furlanije Julijske krajine.

⁸ Merilna postaja, postavljena na kraj, kjer ni vplivov prometa in industrijskih dejavnosti (oziroma postavljena tako, da stopnja onesnaženosti ni rezultat enega samega vira onesnaževanja ali ene same prometnice, ampak skupnega vpliva vseh virov na privetni strani).

⁹ Merilna postaja, postavljena tako, da na stopnjo onesnaženosti vplivajo predvsem posamezni industrijski viri oziroma območja industrijskih dejavnosti

¹⁰ Merilna postaja, postavljena tako, da na stopnjo onesnaženosti vplivajo predvsem bližnje prometnice

PM10

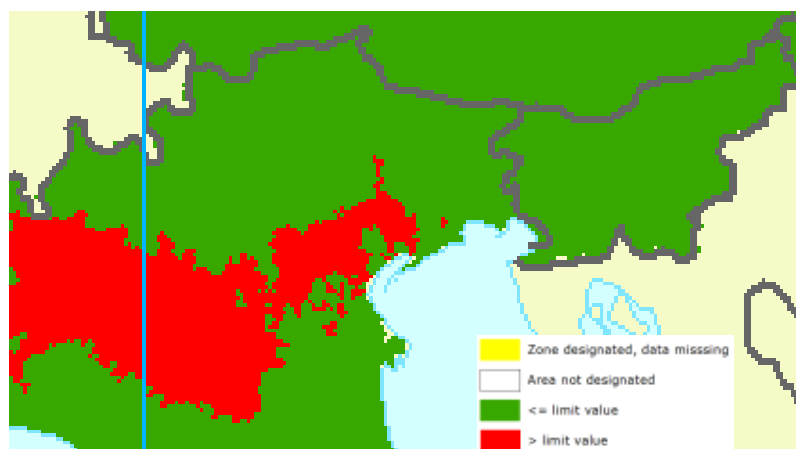
Vrednost PM10 je odvisna tako od naravnih pojavov (erozija tal, gozdni požari, prisotnost cvetnega prahu, itd.) kot tudi od človekovih dejavnosti, zlasti procesov izgorevanja in izpušnih plinov iz motornih vozil (primarni delci).

Dokazana je povezava med koncentracijo delcev v zraku in pojavnostjo kroničnih obolenj dihalnih poti, predvsem astme, bronhitisa in emfizemov. Delci lahko vplivajo tudi kot prenosni medij zelo toksičnih snovi, kot so policiklični aromatski ogljikovodiki ter nekateri elementi v sledih (As, Cd, Ni, Pb).

Za namene varovanja človekovega zdravja je EU v direktivi o kakovosti zraka (2008/50/ES) določila dve mejni vrednosti za PM10¹¹: Povprečne dnevne vrednosti PM10 ne smejo presegati 50 µg/m³ več kot 35-krat na leto, povprečna letna vrednost PM10 pa ne sme presegati 40 µg/m³.

Na programskem območju se z vidika letne prekoračitve teh mejnih vrednosti opažata dve situaciji, ki se v zadnjem triletju nista spremenili. Medtem ko se v deželi Furlaniji Julijski krajini in na slovenski strani te mejne vrednosti večinoma spoštujejo, prihaja v Pokrajini Benetke do prekoračitev primerljivih s tistimi, ki se merijo na merilnih postajah v Padski nižini.

Slika 7. PM10: Prekoračitev letne mejne vrednosti

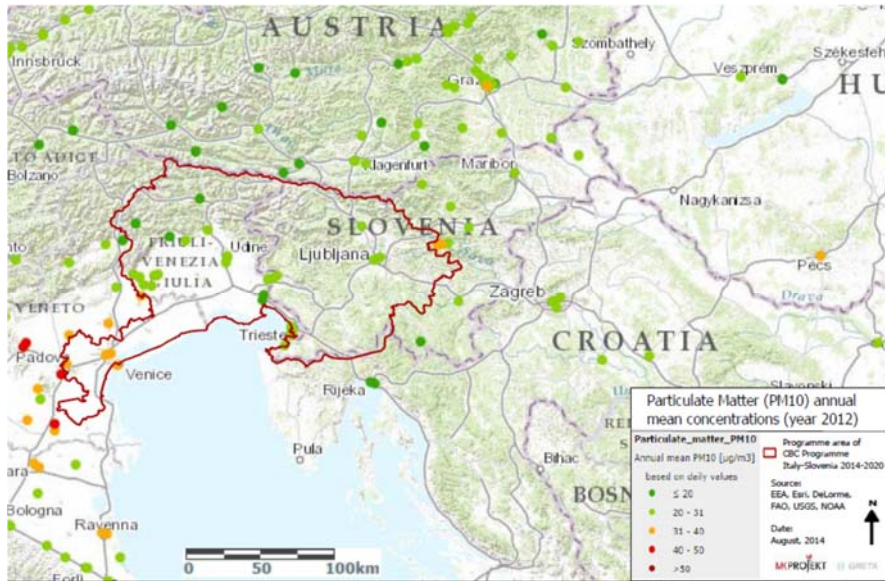

Vir: EEA, http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/particulate-matter-pm10-annual-limit-value-for-the-protection-of-human-health-7/eu12pm_year/image_original

Če si podrobneje ogledamo podatke za zadnje triletno obdobje (2010-2012) zaznamo postopno izboljševanje, če se premikamo proti vzhodnemu delu območja sodelovanja. Slovenske merilne postaje in merilne postaje v deželi Furlaniji Julijski krajini so v zadnjem triletju beležile vrednosti do največ 31 µg/m³ (torej pod mejnimi vrednostmi), medtem ko je stanje na merilnih postajah v Pokrajini Benetke slabše, saj vrednosti za leto 2011 presegajo mejne vrednosti, določene v Direktivi 2008/50/ES v treh od šestih primerov. V letu 2012 se stopnja vrne pod alarmno črto (med 31 in 40 µg/m³). V vsakem primeru ostaja to območje še vedno kritično.

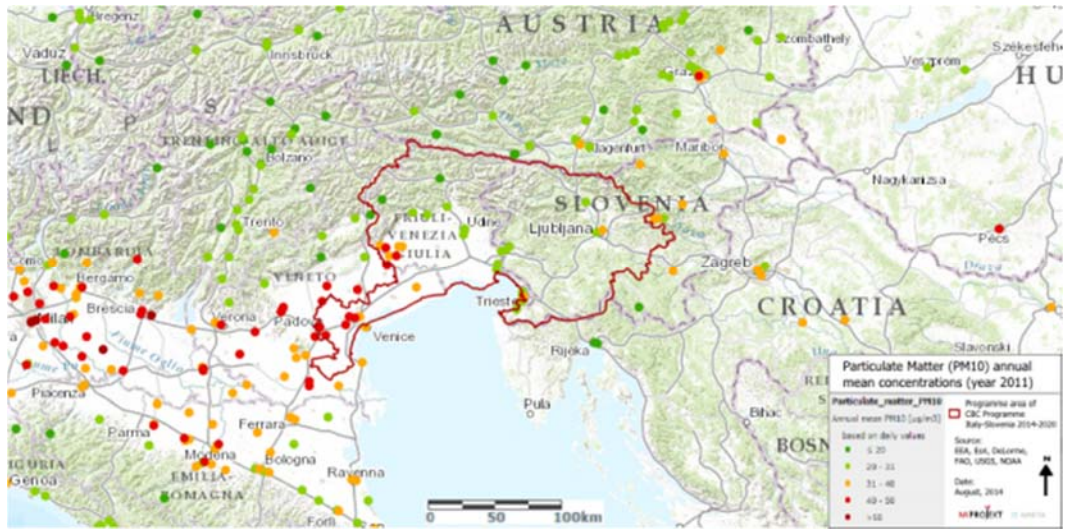
¹¹ Fini delci, katerih aerodinamični premer znaša ali je manjši od 10 µm.

Slika 8. PM10: Povprečne letne koncentracije za 2012

Vir: Podatki EEA – AirBase, 2012

Slika 9. PM10: Povprečne letne koncentracije za 2011

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2011

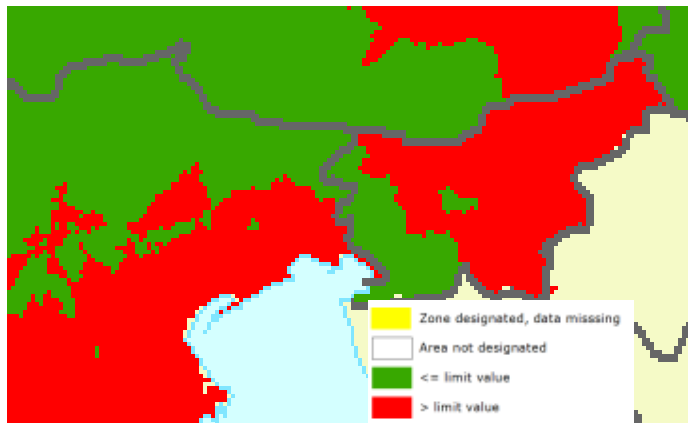
Slika 10. PM10: Povprečne letne koncentracije za 2010

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2010

Če analiziramo dnevne prekoračitve mejnih vrednosti, se stanje poslabša na celotnem programskem območju, saj se vpliv iz Pokrajine Benetke razširi tudi na furlansko nižino, območje Pordenona in tržaško obalno ozemlje. V Sloveniji je najbolj problematičen severovzhodni del države, na območjih, ki so bližja kopenski meji z Italijo pa ni zabeleženih dnevnih prekoračitev mejnih vrednosti.

Slika 11. PM10 Prekoračitev dnevnih mejnih vrednosti, 2012

Vir: EEA - <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/particulate-matter-pm10-daily-limit-value-for-the-protection-of-human-health-6>

Žveplov dioksid (SO₂)

Žveplov dioksid nastaja kot produkt izgorevanja zaradi oksidacije žvepla iz trdih in tekočih goriv. SO₂ je osnovni krivec za "kisli dež", saj zlahka preide v žveplov trioksid, ob prisotnosti vlage pa v žvepleno kislino. V posebnih meteoroloških pogojih se ob visokih koncentracijah lahko razširi po ozračju in prizadene tudi precej oddaljena območja.

Evropski predpisi za to onesnaževalo določajo, da se dnevna mejna vrednost za varovanje človekovega zdravja 125 µg/m³ ne sme preseči več kot trikrat letno, urna mejna vrednost za varovanje človekovega zdravja 350 µg/m³ pa se ne sme preseči več kot 24-krat na leto.

Spodnji podatki prikazujejo situacijo, ki se je zabeležila na merilnih postajah na programskem območju, in kaže na povprečne letne vrednosti, določene na osnovi dnevnih meritev. Stanje je očitno dobro, saj ni zaznani primerov prekoračitve dnevnih mejnih vrednosti.

Slika 12. SO₂: Povprečne letne koncentracije za 2012

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2012

Slika 13. SO₂: Povprečne letne koncentracije za 2011

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2011

Slika 14. SO₂: Povprečne letne koncentracije za 2010

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2010

Podatki za Pokrajino Benetke za obdobje 2002-2013 (po podatki ARPA Veneto) potrjujejo pozitivno stanje, saj ni bilo zabeleženih prekoračitev dnevni ali urni mejni vrednosti, temveč le redka prekoračitev ene ali druge mejne vrednosti za koncentracijo v letih 2002, 2003 in 2005, pri čemer se ni preseglo števila zakonsko dovoljenih prekoračitev. Tudi v Deželi Furlaniji Julijski krajini se trend za to onesnaževalo ni izkazal za problematičnega, saj je bil vedno¹² pod spodnjo mejo ocenjevanja¹³.

Dušikov dioksid (NO₂)

Dušikov dioksid je onesnaževalo, ki deluje dražilno na sluznico in je odgovorno za določene bolezni dihal ter igra ključno vlogo pri nastajanju fotokemičnega smoga, saj je osnovni medij pri oblikovanju cele vrste onesnaževal, in sicer ozona, dušikove kisline in dušikove kisline, ki prispeva k nastajanju kislega dežja, katerega posledica je škoda na rastlinju in stavbah. Poleg vsega tega pa je ta plin tudi toksičen (bronhitis, alergije, razdraženost).

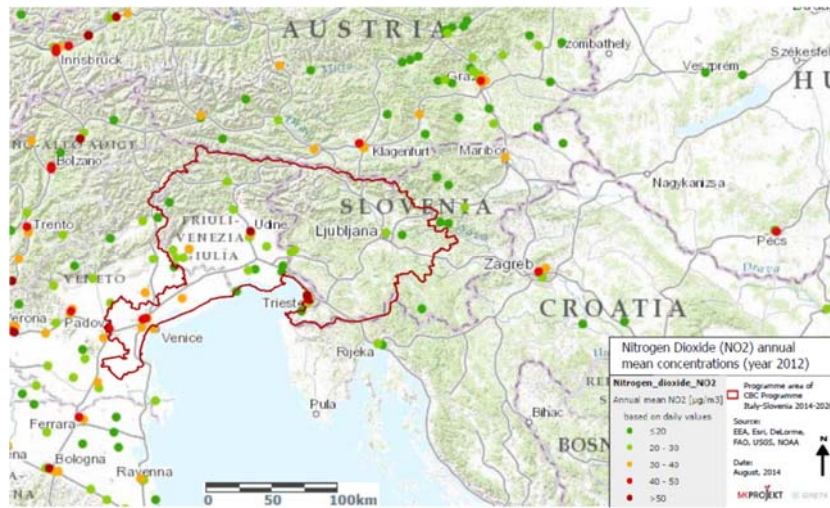
Urna mejna vrednost je po predpisih določena na 200 µg/m³, ki se ne sme preseči več kot 18-krat v enem koledarskem letu, letna mejna vrednost pa je 40 µg/m³.

Spodaj so navedene vrednosti za izmerjeno stanje povprečnih letnih koncentracij na programskem območju v triletnem obdobju 2010-2012. Povprečne letne vrednosti občasno prekoračijo mejne vrednosti, pri čemer so se v vseh obravnavanih letih najbolj kritične situacije zabeležile na merilnih postajah ob prometnicah v večjih mestih Pokrajine Benetke (kjer se stanje s časom slabša: na eni sami merilni postaji so se mejne vrednosti presegli v letu 2010, na dveh v letu 2011 in 2012), v Trstu (kjer se stanje prav tako slabša iz leta v leto, saj so vrednosti presegle na dveh merilnih postajah v letih 2010 in 2011 in treh v letu 2012) ter Vidmu (na eni merilni postaji v letih 2010 in 2012 ter dveh v letu 2011). Tudi v Pordenonu se je vrednost presegla na eni merilni postaji v letih 2010 in 2011, ni pa se presegla v letu 2012. Veliko boljše je stanje na slovenski strani, kjer se mejne vrednosti niso presegle, čeprav so koncentracije blizu mejne vrednosti na merilni postaji ob prometnici v Ljubljani v letih 2010 in 2011.

¹² Poročilo o kakovosti zraka v deželi Furlaniji Julijski krajini, 2013, http://www.arpa.FJK.it/export/sites/default/tema/aria/utilita/Documenti_e_presentazioni/tecnico_scientifiche_docs/Relazione_qa_2013_FJK.pdf

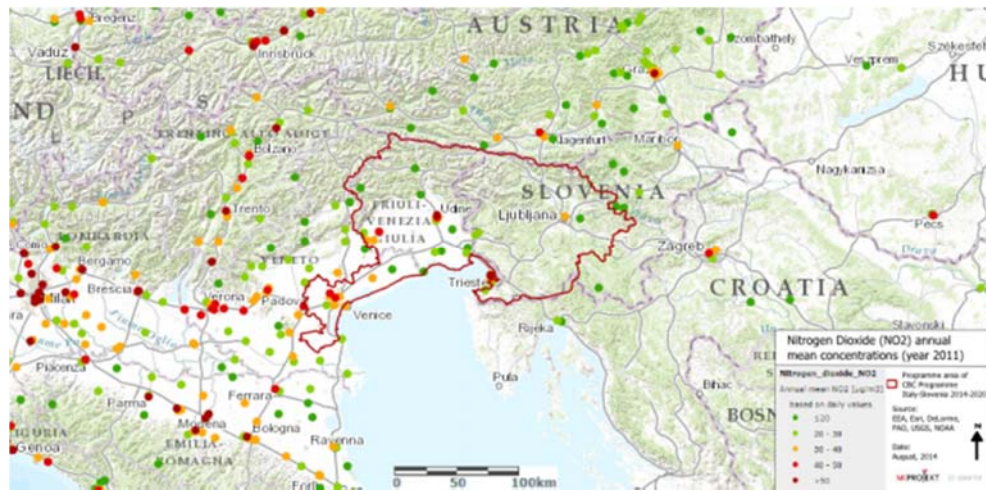
¹³ 50 % urne mejne vrednosti (100 µg/m³, ki se ne sme prekoračiti več kot 18-krat na koledarsko leto); 65 % letne mejne vrednosti: 26 µg/m³.

Slika 15. NO₂: Povprečne letne koncentracije za 2012

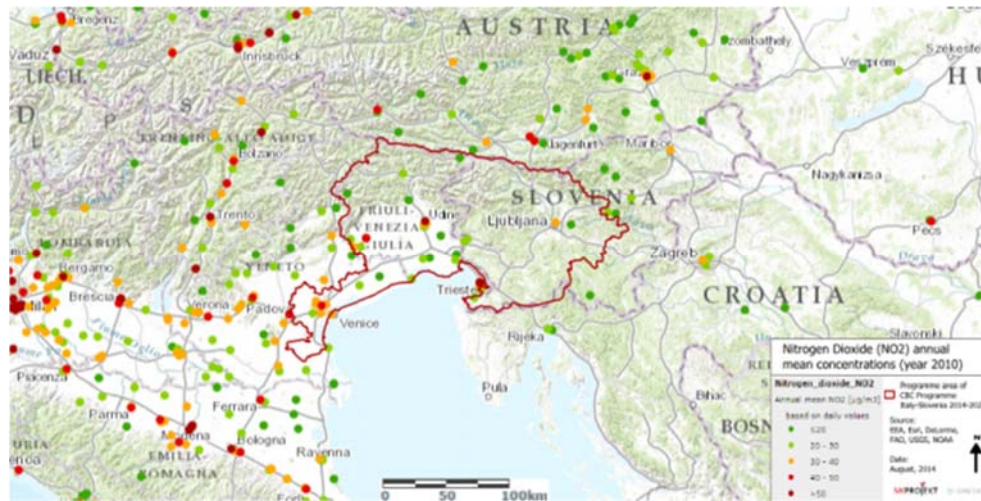
Vir: Podatki EEA - AirBase, 2012

Slika 16. NO₂: Povprečne letne koncentracije za 2011

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2011

Slika 17. NO₂: Povprečne letne koncentracije za 2010

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2010

Ogljikov monoksid (CO)

Poglavitni viri ogljikovega monoksida iz človekovih dejavnosti so izpušni plini motornih vozil in industrijske gorilne naprave. Ogljikov monoksid je onesnaževalo, ki lahko povzroči težave s srcem in ožiljem ter pljuči.

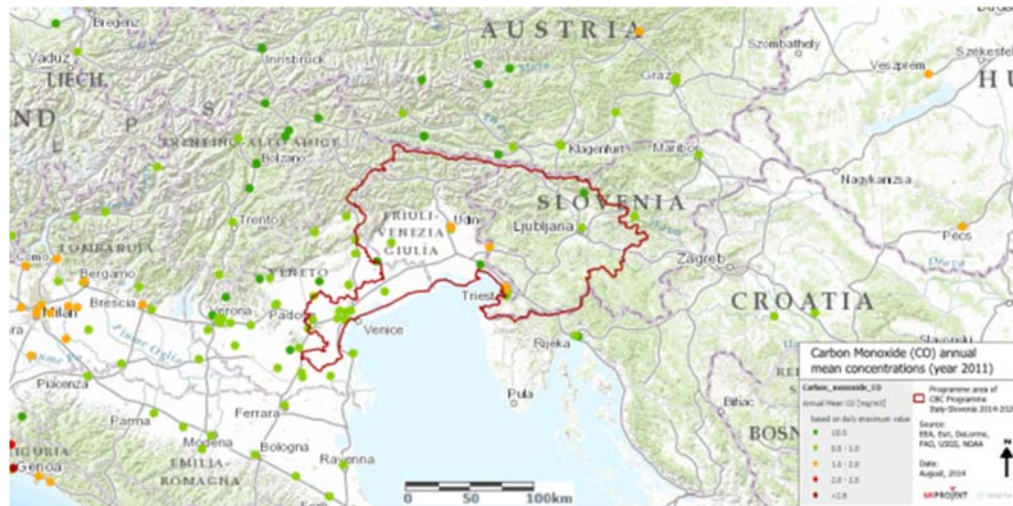
Tudi za to snov temelji sedanje stanje kazalnika na povprečnih letnih koncentracijah na merilnih postajah na programskem območju, ki so se izračunale na osnovi najvišjih dnevni vrednosti. Mejna vrednost za varovanje človekovega zdravja je po predpisih določena na 10 mg/m³, in sicer kot maksimalna vrednost drsečega povprečja v obdobju osmih ur. Stanje tega onesnaževala na območju izvajanja Programa je dobro, saj ni bilo zabeleženih prekoračitev mejne vrednosti na nobeni od merilnih postaj.

Slika 18. CO: Povprečne letne koncentracije za 2012

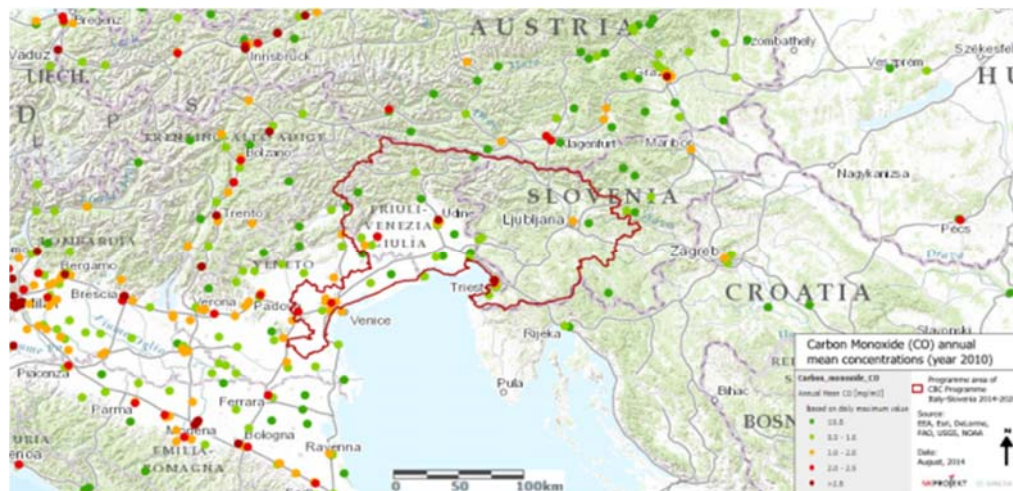
Vir: Podatki EEA - AirBase, 2012

Slika 19. CO: Povprečne letne koncentracije za 2011

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2011

Slika 20. CO: Povprečne letne koncentracije za 2010

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2010

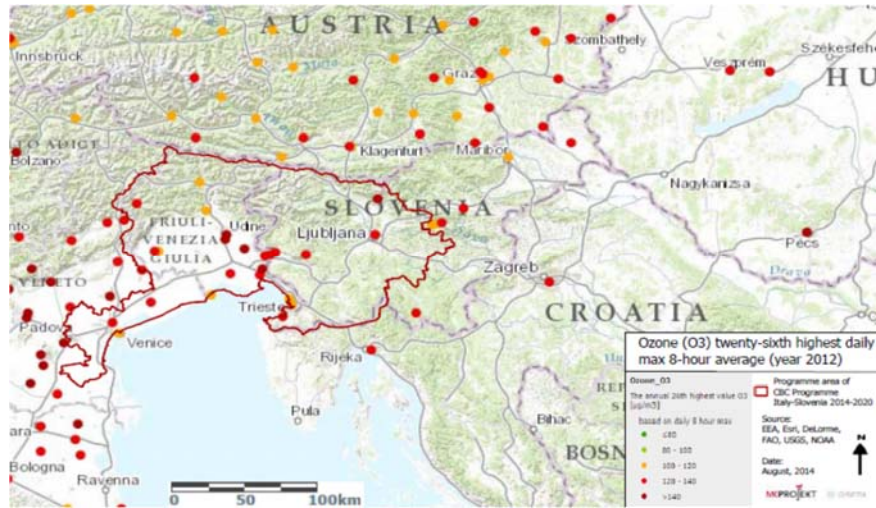
Troposferni ozon – (O₃)

Troposferni ozon je poglavitni in najlažje merljivo sledilo fotokemičnega onesnaženja. Gre za skoraj v celoti sekundarno onesnaževalo, saj ne nastaja neposredno iz virov človekovih dejavnosti ali naravnih virov, temveč nastaja v ozračju zaradi fotokemičnih reakcij, pri katerih so poleg ostalih snovi udeleženi tudi dušikovi oksidi (NO_x), hlapne organske spojine (HOS) in ogljikov dioksid. Najvišje koncentracije se dosega v poletnem času, ko je obsevanost najmočnejša in je stopnja fotokemičnih reakcij na višku. Povzroča težave z dihali in je tudi odgovoren za škodo na rastlinju in pridelkih.

Urni opozorilni prag za to spojino je po zakonu 180 µg/m³, dolgoročni cilj za varovanje človekovega zdravja pa je 120 µg/m³, izračunan kot najvišja dnevna vrednost drsečega povprečja v osmih urah.

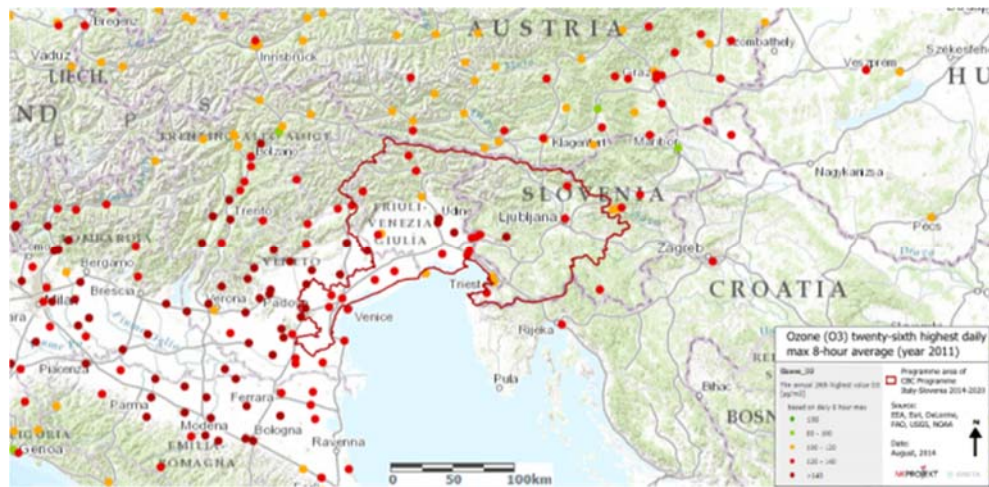
Spodnji podatki prikazujejo situacijo, ki se je zabeležila na merilnih postajah za spremljanje kakovosti zraka na programskem območju, in kaže, da je stanje precej slabo na celotnem obravnavanem območju. Na vseh merilnih postajah so se namreč zabeležile prekoračitve dolgoročnega cilja za ozon.

Slika 21. O₃: Povprečne letne koncentracije za 2012

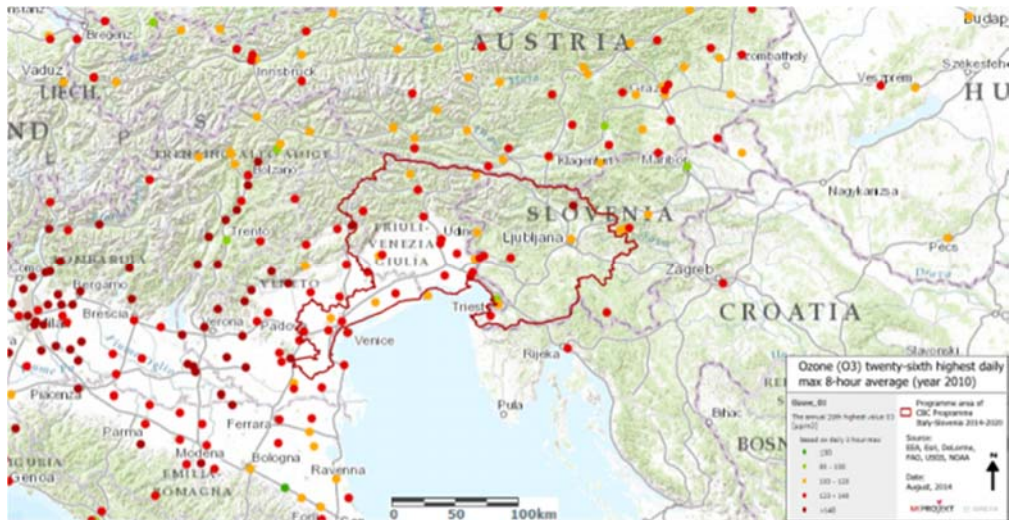
Vir: Podatki EEA - AirBase, 2012

Slika 22. O₃: Povprečne letne koncentracije za 2011

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2011

Slika 23. O₃: Povprečne letne koncentracije za 2010

Vir: Podatki EEA - AirBase, 2010

Šibke točke:

- prisotnost visokih koncentracij PM₁₀, O₃ in NO₂ (z občasnim preseganjem zakonskih mejnih vrednosti) zlasti na italijanskih območjih in v nižinskih krajih.

Možne rešitve:

- prilagoditev/izboljšanje učinkovitosti kotlovnice,
- posodobitev industrijske strojne opreme,
- spodbujanje javnega prevoza in multimodalnosti.

Preglednica 14. Zrak: Povzetek

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Povprečne letne koncentracije PM ₁₀	S/P	EEA - AirBase	Dobra	□	=
Povprečne letne koncentracije SO ₂	S/P	EEA - AirBase	Dobra	□	▲
Povprečne letne koncentracije NO ₂	S/P	EEA - AirBase	Dobra	□	=/▲
Povprečne letne koncentracije CO	S/P	EEA - AirBase	Dobra	□	▲
Povprečne letne koncentracije O ₃	S/P	EEA - AirBase	Dobra	□	np

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

3.3 Voda

Na vodne vire vpliva vrsta različnih obremenilnih dejavnikov. Na ta naravni vir imata največji vpliv dve panogi, in sicer kmetijstvo in industrijska proizvodnja, saj imata visoko povpraševanje po vodi in tako vplivata na stanje količin, poleg tega pa zaradi svojih dejavnosti izpuščata odpadne vode v vodna telesa, s čimer vplivata na kakovost površinskih in podtalnih voda. Pritiske na vodo lahko delimo na točkovne (na primer

industrijski obrati in čistilne naprave), razpršene (med poglavitnimi so kmetijstvo, spiranje iz mest in promet) ter odvzeme (za kmetijske in industrijske dejavnosti, pitno vodo, hidroelektrarne, itd.)¹⁴.

Možne posledice¹⁵ teh pritiskov na površinske vode so:

- povečanje vsebnosti hranil (nevarnost eutrofikacija);
- povečanje vsebnosti organskih snovi;
- kontaminacija s snovmi s prednostnimi nevarnimi snovmi ali posebnih onesnaževal;
- kontaminacija sedimentov;
- zakisanost;
- vdor slane vode;
- zvišanje temperature;
- sprememba habitatov zaradi hidromorfoloških sprememb.
- V primeru podzemnih voda:
 - spremembe količinskega stanja podzemnih voda zaradi dejavnosti človeka, s čimer se občutno poslabšata kakovost in ekološko stanje z njimi povezanih površinskih voda;
 - spremembe kemičnega stanja podzemnih voda, s čimer se občutno poslabšata kakovost in ekološko stanje z njimi povezanih površinskih voda;
 - spremembe količinskega stanja podzemnih voda zaradi dejavnosti človeka, s čimer se povzroči občutna škoda na ekosistemih z njimi povezanih podzemnih vodnih teles;
 - sprememba habitatov oziroma zamenjava populacij v površinskih vodah ali kopenskih ekosistemih, ki so odvisni od podzemnih voda.

Iz podatkov v spodnji preglednici je razvidno, da je delež prebivalstva na programskem območju, ki še nimajo povezave s čistilno napravo, še vedno visok.

Preglednica 15. Delež prebivalcev v občinah, priključenih na kanalizacijsko omrežje s popolnim čiščenjem odpadnih voda (v odstotkih)

	2005	2008
Benečija	47,7	47,2
Furlanija Julijska krajina	41,2	41,6
Slovenija	44,8	53

Vir: Italija: Istat, Slovenija: SURS

Na evropski ravni je temeljni predpis Okvirna direktiva o vodah 2000/60/ES, ki ureja področje vodnega gospodarstva na ravni Evropske unije ter določa vrsto ciljev, ki jih je treba doseči, in sicer, med ostalimi, tudi varovati in izboljšati stanje vodnih ekosistemov ter kopenskih ekosistemov in mokrišč; spodbujati trajnostno rabo vode; zaščititi vodna okolja s specifičnimi ukrepi na izpusnih; zmanjšati onesnaženost podtalnih voda; blažiti učinke poplav in suš.

Direktiva je uvedla merilo ekološkega stanja za površinske vode, s katerim se meri kakovost površinskih vodnih teles. Pri tem kazalniku se ocenjuje kakovost strukturiranosti in delovanja vodnih ekosistemov¹⁶. Organizmi, ki živijo v vodnih tokovih, so poglavitni element za razumevanje stanja vodnega telesa.

¹⁴Ostali potencialni pritiski so: urejanje pretokov in sprememba strug površinskih voda; ukrepi za upravljanje rek, somornic in obalnih voda; vdor slane vode.

¹⁵Prim. Uprava povodja rek Soča, Tilment, Livenza, Piava, Brenta-Bacchiglione, Smernice za opredelitev večjih pritiskov, 2013

¹⁶Postopek za izdelavo ocene ekološkega stanja temelji na vrednostih, ki se izmerijo na posameznem merilnem mestu za monitorirane elemente kakovosti, na zbranih triletnih podatkih z merilnih postaj na posameznem vodnem telesu ter na najslabšem podatku za posamezni kazalnik v treh letih za posamezno vodno telo. Ocena ekološkega stanja vodnega telesa bo enaka najslabši oceni, ki je bila dodeljena posameznim elementom kakovosti. Lestvica ocen ima pet stopenj in sega od zelo dobre do zelo slabe.

Za opis stanja **površinskih vodnih tokov** na programskem območju smo uporabili prav ta kazalnik¹⁷ (npr. spodnja preglednica in slika, ki prikazujeta porazdelitev spremljanih vodnih teles po razredu kakovosti). Na celotnem programskem območju se spremljanje izvaja na 471 vodnih telesih, pri večini (350 vodnih teles oziroma 60 %) je bilo stanje kakovosti ocenjeno kot zmerno ali dobro. 7 % spremljanih vodnih teles je stanje označeno za zelo dobro, medtem ko je stanje na 120 vodnih telesih ocenjeno kot slabo (16 %) ali zelo slabo (8 %). Stanje na zadevnem delu programskega območja je torej še daleč od ambicioznega cilja iz Okvirne direktive, in sicer da se na vseh vodnih tokovih doseže dobro ekološko stanje do leta 2015.

Na italijanski strani, in sicer v deželi Furlaniji Julijski krajini, ki v celoti sodeluje v Programu, je najboljše stanje zabeleženo v gorskih predelih, čeprav so se predvsem v vzhodnem delu izpostavili pojavi spremembe okolja. Ekološko stanje vodnih teles je torej večinoma dobro ali zmerno, pri čemer je povprečje nižje od pričakovanega. Ekološko stanje se dodatno poslabša v nižinskem delu, kjer se veliko močneje občutijo vplivi človekovih dejavnosti in onesnaženost z nitrati iz kmetijstva (ARPA FJK - Poročilo o stanju okolja 2012). Stanje v Pokrajini Benetke, v kateri več kot polovica od 109 spremljanih vodnih teles izkazuje slabo (44) ali zelo slabo (18) ekološko stanje, 53 jih spada v kakovostno kategorijo 'zmerno', in samo 12 ima stanje ocenjeno kot dobro ter ni niti enega vodnega telesa z zelo dobrim ekološkim stanjem. Najbolj problematično je stanje na povodju, ki se izliva v Beneško laguno, v nekoliko manjši meri pa na povodjih Brenta-Bacchiglione, Lemene in Sile. Stanje se izboljša na slovenski strani, kjer je ekološka kakovost večine spremljanih vodnih teles označena za dobro (12) ali zmerno (9), samo 4 vodna telesa pa so prejela oceno 'slabo'.

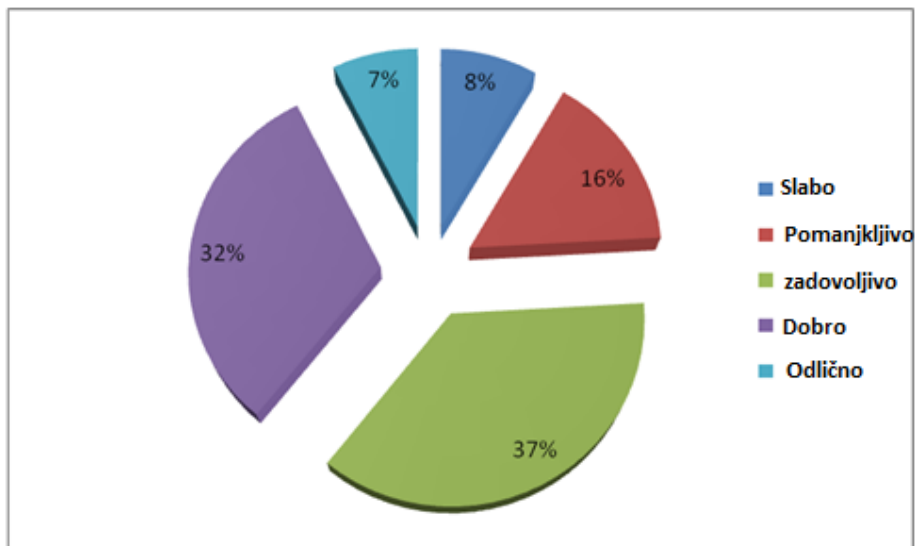
Preglednica 16. Ekološko stanje rek

	Slabo	Pomanjkljivo	Zadovoljivo	Dobro	Odlično	Skupaj
Benetke	18	44	53	12	0	109
Trst	0	0	2	3	2	7
Gorica	0	1	8	4	0	13
Videm	11	24	80	91	13	208
Pordenone	10	11	35	40	23	109
Notranjsko-kraška	2	0	0	4	0	6
Osrednjeslovenska	1	0	5	4	0	10
Gorenjska	1	0	0	2	0	3
Goriška	0	0	3	1	0	4
Obalno-kraška	0	0	1	1	0	2
Skupaj programsko območje	43	80	187	162	38	471

Vir: Za Italijo: podatki ARPA, triletje 2010-2012, za Slovenijo: ARSO - triletje 2006-2008: <http://qis.arso.gov.si/apigis/povrsinskevode/>

¹⁷Najnovejši razpoložljivi in primerljivi podatki se za italijansko stran nanašajo na triletno obdobje 2010-2012, za slovensko pa za triletno obdobje 2006-2008.

Slika 24. Ekološko stanje v površinskih vodnih tokovih na programskem območju

Vir: Obdelava podatkov ARPA in ARSO

Za pravilno uravnoteženost strategije Programa je potrebno spomniti, da je ekološko stanje povezano tudi s hidromorfološkiimi vplivi, ki so jim vodna telesa izpostavljena. Vzroki za te vplive so večinoma odvzemi vode za različne namene. Ker je najpogostejši razlog za odvzem vode iz površinskih vodnih teles proizvodnja električne energije (zlasti v goratih predelih), je treba najti primerno ravnovesje pri promociji proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov in zmanjšanjem negativnih vplivov na ekosisteme zaradi hidromorfoloških sprememb.

Tudi za obalne **morske in braktične vode** je v Direktivi postavljen cilj, da se doseže dobro ekološko stanje do leta 2015. Klasifikacija se izvaja z ocenjevanjem bioloških elementov kakovosti (BEK)¹⁸ter hidromorfoloških in kemično-fizikalnih elementov¹⁹.

Pri tem velja spomniti, da je del Severnega Jadrana, ki spada v območje izvajanja programa, označen kot ranljivo območje²⁰ in obstaja nevarnost, da ne doseže ciljev, ki jih je glede kakovosti določila Direktiva. Močno ga namreč zaznamujejo pritiski zaradi človekovih dejavnosti, predvsem pomorski promet, industrijska proizvodnja, ribištvo in turizem.

V Furlaniji Julijski krajini se je izvedel program spremljanja v 3 letih (od konca leta 2009 do konca leta 2012), v katerem so opravile analize 38 pomembnejših vodnih teles: 19 v okviru obalnih morskih voda, od tega 12 priobalnih do 3.000 m od obale ter 7 širših v pasu do ene morske milje od izhodišče linije; 19 teles v okviru somornice, in sicer 2 v dveh najpomembnejših rečnih izlivih v deželi: na Soči in Tilmentu. Ob koncu leta 2010 se je zaključilo prvo leto spremljanja in se je opravila predhodna klasifikacija 17 morskih vodnih teles ter 17 vodnih teles somornice, podatki pa so se osvežili še leta 2011. Ekološko stanje se je ocenilo izključno kot začasno, pri čemer se je strokovno mnenje podalo na osnovi preučenih bioloških in fizikalno-kemičnih elementov. Stanje obalnih morskih voda je precej dobro: Od 17 spremljanih vodnih teles jih je 11 bilo uvrščenih v kakovostni razred "dobro", 6 pa v "zelo dobro". Stanje somornice pa je veliko bolj raznoliko in kritično: 5 vodnih teles je v dobrem stanju, 7 v zmernem in 5 v slabem²¹. Na osnovi povprečnih vrednosti indeksa trofičnosti TRIX za obdobje avgust 2008 - oktober 2009, je bilo 8 obalnih morskih vodnih teles v deželi ocenjenih z oceno 'dobro' in 7 'zadostno', medtem ko se štiri vodna telesa še vedno ocenjujejo.

Ker se kemijsko in ekološko stanje vodnih teles v Pokrajini Benetke šele ocenjuje in razvršča v skladu z določili Direktive 2000/60/ES in italijanskih predpisov, s katerimi se je prenesla v domači pravni red, se stanje obalne morske vode v Deželi Veneto prikazuje izključno na osnovi indeksa TRIX (po podatkih ARPA Veneto). Porazdelitev povprečnih letnih vrednosti indeksa TRIX, izračunani za leto 2011 v primeru dveh vodnih teles severno in pred Beneško laguno kaže, da je njihovo splošno stanje ocenjeno kot "zelo dobro". Vodno telo južno od lagune je bilo uvrščeno v razred "dobro", medtem ko so se v vodnem telesu še nižje proti jugu presegle mejne vrednosti, zaradi česar je ocena "zmerno". V primerjavi s prejšnjimi leti se stanje na vseh vodnih teles izboljšuje od leta 2011, pri čemer se vrednosti indeksa trofičnosti zmanjšuje. Ta trend

¹⁸Pri obalni morski vodi se ocenjujejo: fitoplankton (na osnovi vsebnosti klorofila), makrofiti in bentoški nevretenčarji; pri somornici: poleg elementov, ki se ocenjujejo pri obalnih morskih vodah, se upoštevajo tudi semenske ter sestava, številčnost in starostna struktura rib.

¹⁹TRIX indeks za obalne morske vode ter vsebnost in raztopljen dušikove spojine v somornici

²⁰V skladu z Zakonodajno odredbo št. 152/2006.

²¹Prim. ARPA FJK, Poročilo o stanju okolja 2012.

izboljšanja se je potrdil tudi v letu 2012, v katerem je stanje primerljivo stanju v predhodnem letu, pri čemer se je še dodatno izboljšalo stanje vodnega telesa pred izlivom Pada, ki je iz razreda "zmerno" prešel v razred "dobro".

Na slovenski strani je spremljanje kemijskega in ekološkega stanja morja je v obdobju 2006-2008 potekalo na petih točkah. Rezultati spremljanje vsebnosti prednostnih in prednostno nevarnih snovi v morju kažejo na prekomerno obremenjenost morja s tributil kositrovimi spojinami, medtem ko ostala onesnaževala predpisanega okoljskega standarda kakovosti niso preseгла. Omenjene spojine ARSO spremlja od leta 2007 dalje, ko je bil zanje določen okoljski standard kakovosti na Evropskem nivoju. Zaradi toksičnosti je le-ta izredno nizek (0,2 ng/L). Ker se je omenjena spojina v preteklosti uporabljala kot biocid v premazih za zaščito proti obraščanju ladij, od leta 2003 dalje pa je njegova uporaba v EU (vendar ne povsod po svetu) prepovedana, se ocenjuje da je prekomerna onesnaženost lahko posledica čezmejnega onesnaževanja in visokega pomorskega prometa. Z izjemo tributil kositrovih spojin, je ekološko stanje slovenskega morja sodeč po oceni stanja treh bioloških segmentov (fitoplankton, makroalge in bentoški nevretenčarji) dobro do zelo dobro. Trofično stanje morja (kazalnik TRIX) se od leta 2000 dalje postopoma izboljšuje. Zelo dobro trofično stanje izkazujejo merilna mesta na sredini Tržaškega zaliva, slabšo kvaliteto izkazujejo tiste ob obali, najslabšo pa tiste v Koprskem zalivu.

Kakovost kopalnih voda je dobra na celotnem programskem območju, nekaj manjših težav je zapaziti v Pokrajinah Gorica in Videm (prim. spodnjo tabelo).

Preglednica 17. Stanje kopalnih voda

	2012			2013		
	vzorčna mesta	ustreznih	% ustreznih mest	vzorčna mesta	ustreznih	% ustreznih mest
Benetke	171	171	100,0	171	171	100,0
Trst	30	30	100,0	nd	nd	nd
Gorica	18	16*	88,9	nd	nd	nd
Videm	15	14**	93,3	nd	nd	nd
Pordenone	2	2	100,0	nd	nd	nd
Notranjsko-kraška	0	-	-	0	-	-
Osrednjeslovenska	0	-	-	0	-	-
Gorenjska	8	8	100,0	8	8	100,0
Goriška	9	9	100,0	9	9	100,0
Obalno-kraška	26	26	100,0	26	26	100,0

* Slaba kakovost na dveh mestih (Tržič in Štarancan) na enem (Tržič) pa dobra

** Slaba kakovost na enem mestu (Forgaria)

Vir: za italijanske pokrajine ARPA, za Slovenijo:

http://www.ars.gov.si/vode/kopalne%20vode/kopalne_vode_arhiv.html

Pri podzemnih vodah se upošteva kemično stanje, ocenjeno na osnovi vsebnosti onesnaževal iz človekovih dejavnosti. Če se ne dosežejo standardi kakovosti, določeni na evropski ravni, oziroma se presežejo mejne vrednosti, določene na nacionalni ravni, se stanje voda na merilni postaji oceni kot slabo.

V spodnji tabeli je prikazano stanje na programskem območju. v Pokrajini Benetke je eno samo podzemno vodno telo (od 45 spremljanih) bilo ocenjeno kot slabo zaradi vsebnosti šestvalenčnega kroma. V Dežela Furlanija Julijska krajina je od skupaj 50 analiziranih podzemnih vodnih teles pri 11 stanje ocenjeno kot slabo. V večini primerov je razlog onesnaženost z nitrati in 22fitofarmaceutskimi sredstvi²³. Izpostaviti je treba višjo stopnjo onesnaženosti, ki je v nekaterih primerih na robu zakonskih mejnih vrednosti, v vodnih telesih, pri katerih je veliko manj izmenjave s podzemno vodo, medtem ko so pri rekah, ki so intenzivno povezani z večjimi vodonosniki (Tilment, Soča in posredno Tur) imajo veliko nižje stopnje onesnaženosti, do česar pa ne prihaja zaradi manjšega izlivanja hranil v ta vodna telesa, ampak za večjo razredčitev vode v bogatejših vodonosnikih²⁴. Na splošno je kemijsko stanje podzemnih voda v dobrem stanju v primeru kakovosti v goratih predelih in v predgorju, slabša pa se ob postopnem prehajanju v nižino. Na slovenski strani je stanje 5 podzemnih vodnih teles (od 59 spremljanih) ocenjeno kot slabo.

²²Po zmanjševanju koncentracij od konca devetdesetih let do leta 2000, od leta 2002 do danes opažamo občutne koncentracije nitratov, ki so v nekaterih primerih celo v porastu, tako na vrtinah v bližini izvirov kot na vrtinah v bližini podnožja gričev.

²³V zadnjih 10 letih se je zabeležilo upadanje koncentracij različnih aktivnih snovi, in sicer herbicidov in metabolitov, ki se lahko zasledijo v podtalnici.

²⁴ Prim. ARPA FJK, Poročilo o stanju okolja 2012.

Onesnaženost podzemnih rek v Sloveniji je odvisna od obremenjevanja podzemne vode zaradi človekovih dejavnosti in ranljivosti vodonosnikov. Parametri, ki v Sloveniji povzročajo slabo kemijsko stanje podzemne vode, so predvsem nitrati in pesticidi ter njihovi razgradnji produkti, ponekod pa tudi klorirana organska topila. Onesnažila so posledica intenzivnih človekovih dejavnosti na površju kot so zlasti kmetijstvo, industrija, promet, gosta poseljenost in odlagališča odpadkov. Izpostaviti je potrebno visoko ranljivost podzemnih vod slovenskega dela programskega območja, saj v alpskih predelih in na krasu prevladujejo vodonosniki z visoko razpoklinsko poroznostjo. Ti vodonosniki, predvsem kraški so izredno ranljivi, vendar v Sloveniji relativno dobro zaščiteni, saj se večina nahaja na hribovitih, z gozdovi poraščenimi in manj poseljenimi področjih.

Preglednica 18. Kemično stanje podzemnih voda

	Slabo	Dobro	Nepregledana vodna telesa	Skupaj
Benetke	1	44	-	45
FJK	11	44	6	50
Notranjsko-kraška	0	3	0	3
Osrednjeslovenska	2	32	1	34
Gorenjska	3	14	2	17
Goriška	0	8	1	8
Obalno-kraška	0	2	0	2

Vir: Za Italijo: podatki ARPA, 2012, za Slovenijo: <http://gis.arso.gov.si/apigis/podzemnevode/> (leto 2013)

Podzemne vode na programskem območju so izpostavljene tudi velikim pritiskom z vidika količine, saj je veliko vrtin, ki so po koncesiji dovoljene tudi pod linijo izvira.

Šibke točke²⁵:

- hidromorfološki učinki na vodna telesa v gorskem pasu (predvsem v zvezi s hidroelektrarnami),
- razpršena onesnaženost z nitrati iz kmetijskih dejavnosti v površinskih vodnih telesih na nižinskem pasu in prispevnem območju lagun na programskem območju,
- večje število čistilnih naprav (pri čemer so nekatere neučinkovite) in občin brez kanalizacijskega omrežja ali končne obdelave,
- kemično onesnaženje zaradi dejavnosti ne-industrijskih pristanišč,
- onesnaženost podzemnih voda z nitrati, fitofarmaceutskimi sredstvi in herbicidi,
- prisotnost številnih črpališč, ki so pogosto locirana po linijo izvirov,
- problematika divjih odlagališč, zlasti na kraških področjih,
- velik vpliv pomorskega prometa na ekološko stanje tržaškega in koprškega zaliva.

Možne rešitve:

- razvoj kanalizacijskih omrežij in medsebojno povezovanje vodovodnih omrežij, da bi se vzpostavil bolj učinkovit sistem odvajanja odpadnih voda in sistem dobave pitne vode ter se tako dosegli količinski prihranki tega naravnega vira,
- zmanjšanje števila odvzemov iz vodotokov in vodonosnikov,
- zmanjšanje in bolj učinkovita raba gnojil v kmetijstvu na prispevnih območjih tudi s spodbujanjem ne-intenzivnega kmetovanja,

²⁵Šibke točke so se izpeljale iz izvedene analize stanja okolja in pregleda dokumentacije, in sicer: 1. Hidrografska okrožje Vzhodne Alpe - Načrt upravljanja 2015-2021 Informiranje, komunikacije in sodelovanje – Focal Point Benetke Mestre, 6. maj 2014; 2. Dežela Furlanija Julijska krajina - Uprava za okolje - Poglavitne okoljske težave in odzivi za ozemlje Dežele Furlanije Julijske krajine, december 2013.

- boljše varovanje okolja (habitatov in vodnih teles) z ohranjanjem posameznih območij, ki so lahko tudi zanimiva za turizem,
- uporaba dobrih praks pri razvoju mest (ureditev opuščenih industrijskih con, zagotavljanje enakomernega pretoka, izkoriščanje deževnice, drenažno tlakovanje, itd),
- uporaba dobrih praks na področju čiščenja divjih odlagališč in krepitev preventivnih dejavnosti za nastanek novih ali obuditev starih,
- krepitev zavedanja o negativnem vplivu morskega prometa in upoštevanje le-tega pri prihodnjem prostorskem načrtovanju in umeščanju objektov in gospodarskih dejavnosti v prostor.

Preglednica 19. Voda: Povzetek

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Prebivalstvo priključeno na čistilne naprave	P	Istat/SURS	Primerno	□	=
Ekološko stanje rek	S	ARPA/ARSO	Primerno	□	np
Trix kazalnik priobalnih vod	S	ARPA/ ARSO	Zadovoljivo	□	▲
Kakovost kopalnih vod	S	ARPA/ARSO	Dobro	□	▲
Kemično stanje podzemnih voda	S	ARPA/ARSO	Dobro	□	np ²⁶

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

3.4 Tla

Kakovost tal je tesno povezana s stanjem drugih delov okolja, saj je z njimi v dinamični povezavi. Varovanje površinskih in podzemnih voda, podnebne spremembe, varstvo narave in biotske raznovrstnosti, varnost hrane in človekovo zdravje so v veliki meri odvisni od pojavov tleh, dejavnosti na tleh in upravljanja tal.

V Sporočilu Evropske komisije COM(2002)179 in Predlogu Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi okvira za varstvo tal in spremembi Direktive 2004/35/ES (COM(2006)232) je Komisija opredelila poglobilne nevarnosti, ki ogrožajo tla v Evropski uniji: erozija, zmanjšanje količine organskih snovi, onesnaževanje, zasoljevanje in zbijanje tal, zmanjšanje biološke raznovrstnosti, pozidava, zemeljski usadi in poplave.

Med poglobilne nevarnosti spada sprememba rabe iz naravne (gozdovi in mokrišča) v pol-naravno (polja) ali umetno (pozidave, industrijska območja, Infrastruktura). Poleg včasih stalne in nepovratne izgube plodne prsti pride pri takšnih spremembah rabe tal tudi do drugih negativnih učinkov, in sicer razdrobljenost krajine, zmanjšanje biotske raznovrstnosti, spremembe v hidrogeoloških ciklikih in spremembe v mikroklimah. S širjenjem in nastajanjem novih mestnih okolij ter z njimi povezane infrastrukture se povečujeta tudi obseg prometa in potrošnja energije, z njima pa še onesnaženost s hrupom, povečanje emisij onesnaževal in toplogrednih plinov v ozračje.

Na sliki 25 je predstavljena pokritost tal na programskem območju po klasifikaciji Corine Land Cover. Na nižinskem delu italijanske strani prevladujejo kmetijska zemljišča (pašniki, letni oziroma stalni posevki in kmetijsko-gozdarska območja), v katere je vpeto še razpršeno mestno tkivo, ki pa je vendarle bolj koncentrirano v glavnih mestih pokrajin. Predgorje in gorska območja so prekrita z gozdovi, predvsem listnatih sort, na višjih legah pa prevladujejo iglavci. Na slovenski strani prevladujejo predvsem gozdovi in polnaravna območja, veliko manjši pa je delež umetnih površin v primerjavi z območji v Italiji.

Spremembe v rabi tal med leti 1990 in 2000 (primerjava je v spodnji preglednici) opazimo predvsem na področju umetnih površin, ki so se povečale tako na slovenski in, veliko bolj, na italijanski strani. Največja rast v tem deležu se je zabeležila v pokrajinah Pordenone, Videm in Benetke na italijanski strani ter v

²⁶ Čeprav nimamo historičnih podatkov, lahko opazimo upad uporabe fitosanitarnih sredstev in gnojil, ki sta najpogostejša vzroka za slabo stanje.

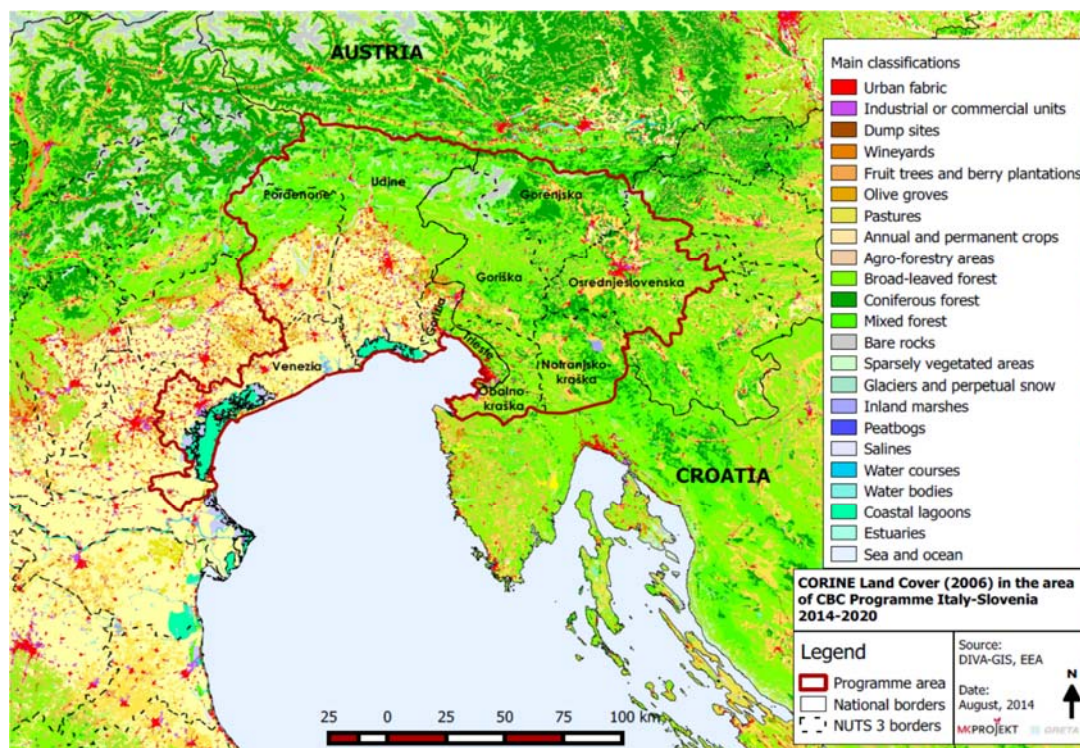
Obalno-kraški regiji na slovenski strani. Delež kmetijskih zemljišč se zmanjšuje v italijanskih pokrajinah, ostaja pa nespremenjen v Sloveniji. Na splošno rahlo upada delež gozdnatih območij v slovenskih regijah in v tržaški pokrajini, v ostalih italijanskih pokrajinah pa je nespremenjen ali v povečevanju. V zvezi z mokrišči je treba izpostaviti občutno zmanjšanje deleža v Osrednjeslovenski regiji. Med leti 2000 in 2006 (glej preglednico spodaj) se je nadaljevala rast deleža umetnih površin, in sicer veliko bolj občutno in razpršeno na italijanski strani programskega območja (v Furlaniji Julijski krajini je najbolj opazna sprememba približno 900 ha kmetijskih in naravnih območij v industrijska in trgovska). Gozdnata območja se krčijo zlasti v goratih predelih Furlanije Julijske krajine in Gorenjske, širijo pa se na južnem delu italijanske strani.

Preglednica 20. Spremembe v rabi tali po podatkih iz Corine Land Cover (2000-1990)

	Umetne površine	Kmetijske površine v uporabi	Gozdovi	Pol-naravne površine	Mokrišča
Benetke	5,6	-0,7	0,0	-0,1	-0,3
Videm	7,3	-1,0	0,1	-0,4	0,0
Gorica	3,4	-0,7	0,0	0,0	0,0
Trst	3,4	-3,7	-0,1	0,0	-
Pordenone	11,1	-1,4	0,8	-2,3	0,0
Gorenjska	0,0	0,0	-0,1	0,3	-
Goriska	0,3	0,0	-0,0	0,0	-
Obalno-kraska	4,4	-0,0	-0,2	0,0	0,0
Notranjsko-kraska	0,0	0,4	-0,1	0,3	0,5
Osrednjeslovenska	0,9	-0,0	-0,0	0,2	-40,2

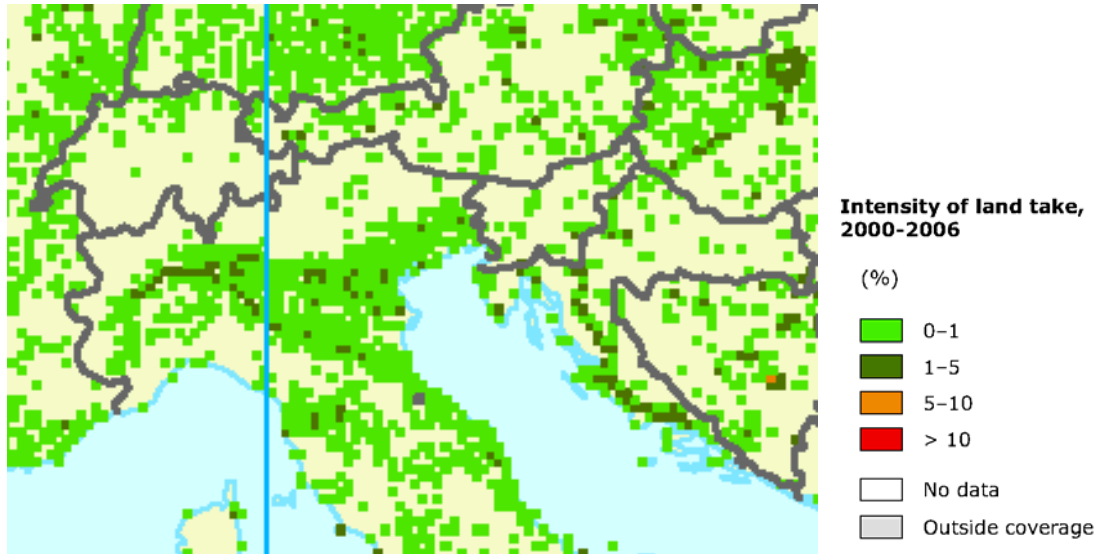
Vir: Obdelava podatkov EEA

Slika 25. Pokritost tal

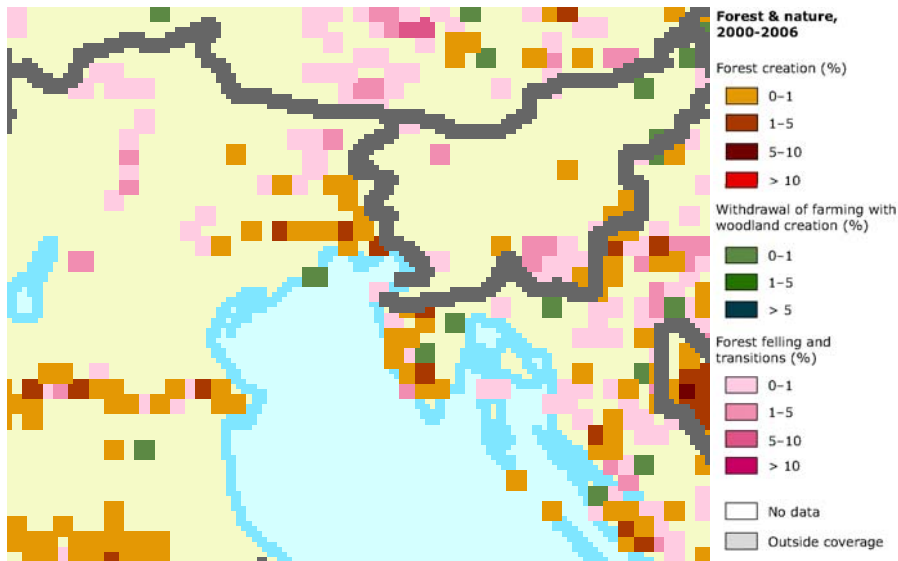
Vir: Obdelava podatkov Corine Land Cover, 2006

Slika 26. Spremembe na pozidanih območjih med leti 2000 in 2006

Vir: EEA

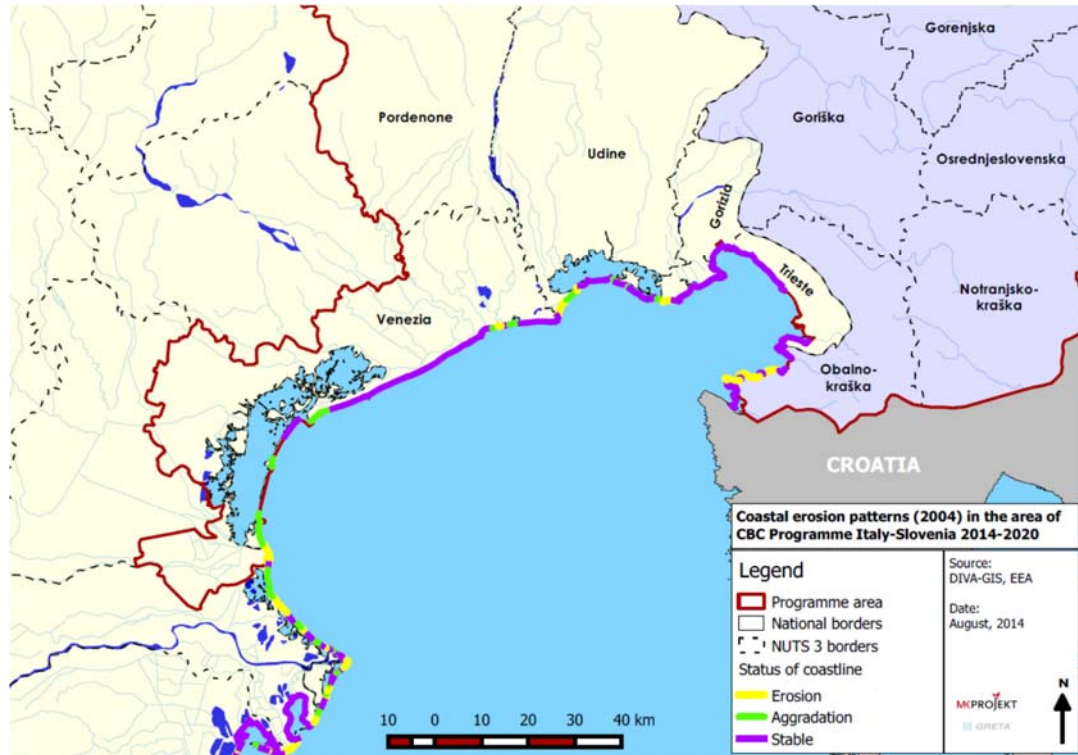
Slika 27. Spremembe na območjih gozdov med leti 2000 in 2006

Vir: EEA

Dodatno je potrebno omeniti tudi spremembo prostora, za katero pa niso neposredno odgovorne človekove dejavnosti. Gre predvsem za ranljivo priobalno območje. Pojav erozije je z različno intenzivnostjo prisoten v posameznih regijah in pokrajinah in vzdolž celotne obale programskega območja. Pojav je posebej opazen v Obalno-kraški regiji v Sloveniji, vendar ni zanemarljiv tudi v pokrajinah Videm in Benetke na italijanski strani.

Slika 28. Obalna erozija na programskem območju

Vir: Obdelava podatkov EEA

Onesnažena območja

Onesnažena območja, na katerih so področja, kjer so se zaradi preteklih ali sedanjih dejavnosti človeka ugotovile točkovne spremembe naravnih značilnosti tal ali podtalnice zaradi prisotnosti enega ali več onesnaževal.

V primeru italijanskega dela programskega območja moramo najprej izpostaviti razliko med območji nacionalnega interesa, ki jih določa Ministrstvo za okolje, in kraji deželnega pomena, ki se vpisani v Register onesnaženih in potencialno onesnaženih krajev.

Na italijanski strani programskega območja so območja nacionalnega interesa Pristanišče Marghera v Pokrajini Benetke, v Deželi Furlaniji Julijski krajini pa Laguna v Gradežu in Maranu ter Trst.

Preglednica 21. Območja nacionalnega interesa na italijanski strani programskega območja

Ime območja	Opredelitev območja	Površina onesnaženega območja (ha)
Pristanišče Marghera pri Benetkah	D.M. Ambiente del 23/2/00	5.790
Laguna Gradež in Merano	D. M. Ambiente del 24/02/03, e D. M. 12/12/12	11.029
Trst	D. M. Ambiente del 24/02/03	1.698

Vir: Ministrstvo za okolje, varovanje ozemlja in morje, 2014

Dežela Furlanija Julijska krajina ima 160 območij, vpisanih v Register potencialno onesnaženih območij (večinoma v Pokrajini Videm), ki niso vpisana v nacionalni register in se še njihovo stanje medresorsko usklajuje ter 184 območij (prav tako večinoma v Pokrajini Videm), katerih stanje pa ni predmet medresorskega usklajevanja (Vir: Dežela FJK, 2014). V primeru Pokrajine Benetke je v deželni Register vpisanih 109 onesnaženih območij in 310 potencialno onesnaženih območij (po podatkih na dan 31. 12. 2013, Vir: Arpa Veneto).

Na področju slovenskega dela programskega območja se nahajajo štiri onesnažena območja kot posledica različnih tipov intenzivnih industrijskih dejavnosti v preteklosti. Jesenice (Gorenjska), kjer je prisotna železarska dejavnost, kar vpliva na onesnaženost tal in zraka, odlagališče jalovine pa onesnažuje tudi porečje Save. V Litiji (Osrednjeslovenska) so zaradi rudarjenja v preteklosti onesnažena zlasti tla in sicer s svincem, cinkom in živim srebrom. V Idriji (Goriška) so zaradi intenzivnega pridobivanja živega srebra v preteklosti onesnažena predvsem tla. Poleg tega je onesnažena tudi reka Idrijca, ki se nato preko Soče izliva v Tržaški zaliv, kjer so že zaznane povečane vrednosti živega srebra. Območje Luke Koper (Obalno-kraška) zaradi pretovora razsutih tovorov izkazuje povišane vrednosti nekaterih težkih kovin.

Naravne nevarnosti

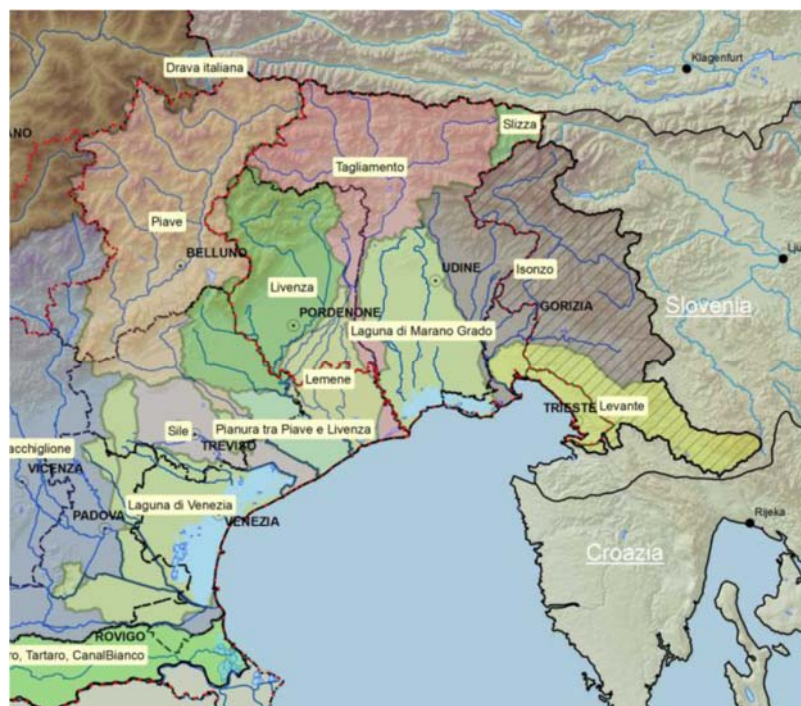
Na tem kraju bi bilo primerno obravnavati tudi vprašanje naravnih nevarnosti, saj so poplave, zemeljski usadi in plazovi in drugi primeri degradacije tal nemalokrat posledica neprimernih načinov rabe in gospodarjenja s tlemi in splošno neprimerno rabo prostora.

Programsko območje je zaradi svoje geografske raznolikosti in specifične geodinamične lokacije v velikem delu izpostavljena tveganju za naravne nesreče, predvsem hidrogeološko in potresno nevarnost.

Po programskem območju poteka več povodij²⁷, nekatera od njih pa imajo čezmejni pomen: dve tretjini ozemlja, ki spada v povodje reke Soče, se razteza na slovenski strani, povodje jadranskih rek pa se razteza v Slovenijo, kjer ima dodatnih 50 km², saj tako Osapska reka kot Timava izvira v Sloveniji, kjer se slednja imenuje Reka.

Sistem povodij vključuje šest večjih vodnih tokov, ki se izlivajo v Jadransko morje vzdolž obalnega loka med slovensko obalo in Chioggio: Sočo, Tilment, Livenzo, Piavo, Brento-Bacchiglione in Nadižo. Poleg tega obstaja še manjši sistem povodij, ki ga sestavljajo reke v nižini, ki vzniknejo iz podzemnih voda. Mednje spadajo naslednje reke: Sile, Lemene, Stella, Cormor in Corno-Ausa.

Slika 29. Povodja na programskem območju

Vir: Okrožje Vzhodnih Alp - Načrt obvladovanja poplav 2015-2021 - Začasna splošna ocena problemov pri obvladovanju voda in cilji Načrta.

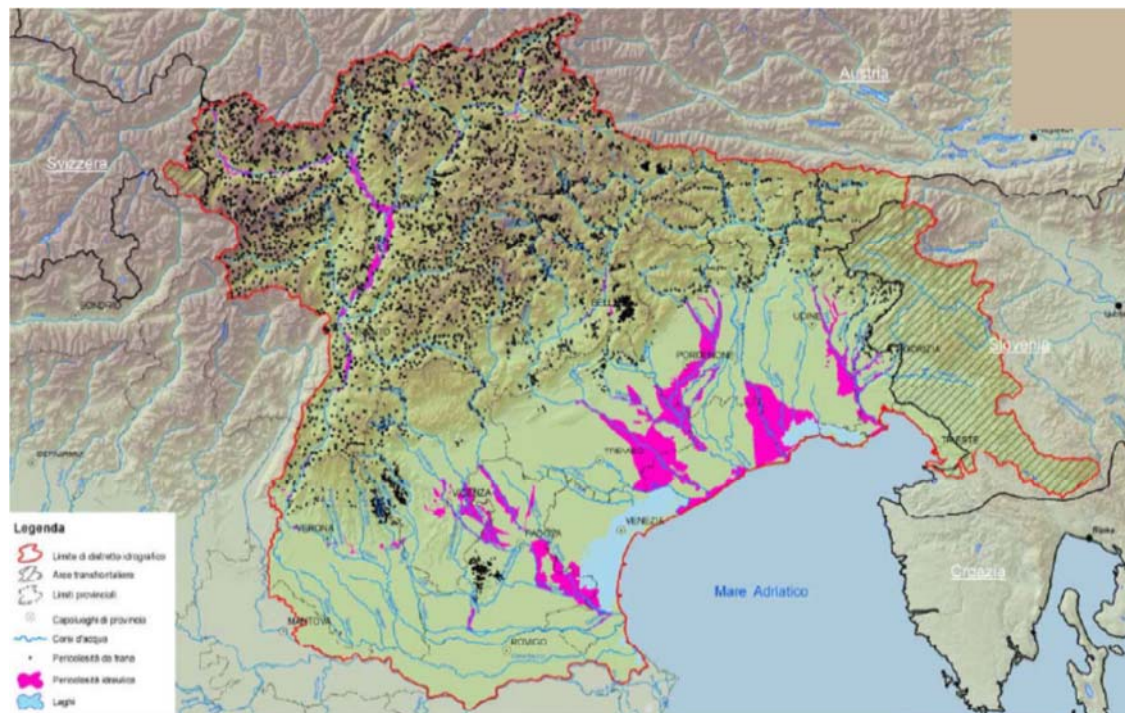
Vseh šest večjih rek, ki sestavljajo poglavitno povodje, so po značilnostih hudourniške, saj povprečni letni pretok niha med 80 in 100 m³/s, najvišji pretoki pa se gibljejo med 2.000 in 5.000 m³/s. Ko reke zapustijo območja planot se njihova morfologija spremeni zaradi nenadnega zmanjšanja nagiba: iz tokov v več strugah se spremenijo v reke z eno samo strugo, ki začnejo teči v širokih meandrih. Končni odseki reke, kjer se nižina postopno spusti proti obalni črti, jih dodatno upočasnijo geološko mlajša območja z drobno granulacijo in zmanjšano prepustnostjo, kjer so se v preteklosti in se še v sedanosti najpogosteje pojavljajo poplave. Na programskem območju je tudi v bližnji preteklosti bilo veliko poplavnih epizod.

²⁷ Ta povodja spadajo v hidrografske okrožje Vzhodnih Alp.

Občasno se na programskem območju beležijo ekstremni primeri poplavnih dogodkov oziroma izjemno epizod z zelo visokimi urnimi količinami padavin. Ti pojavi so tudi pravi razlog za hidrogeološko nevarnost v najširšem pomenu besede. Primer tega so poplave, ki so prizadele Deželu Furlanijo Julijsko krajino v zadnjem desetletju.

Na spodnjih slikah so prikazana območja, ki so izpostavljena hidrogeološki nevarnosti, ter struktura hidrogeoloških omejitev na območju Okrožja Vzhodnih Alp, ki zajema večino programskega območja. Izpostaviti je treba povečano poplavno nevarnost v pokrajinah Pordenone in Videm ter na delu obale med Beneško laguno in lagunami v Furlaniji Julijski krajini.

Slika 30. Hidrogeološke nevarnosti na hidrografskem okrožju Vzhodnih Alp

Vir: Okraj vzhodnih Alp

Slika 31. Hidrogeoloških omejitev na hidrografskem okrožju Vzhodnih Alp

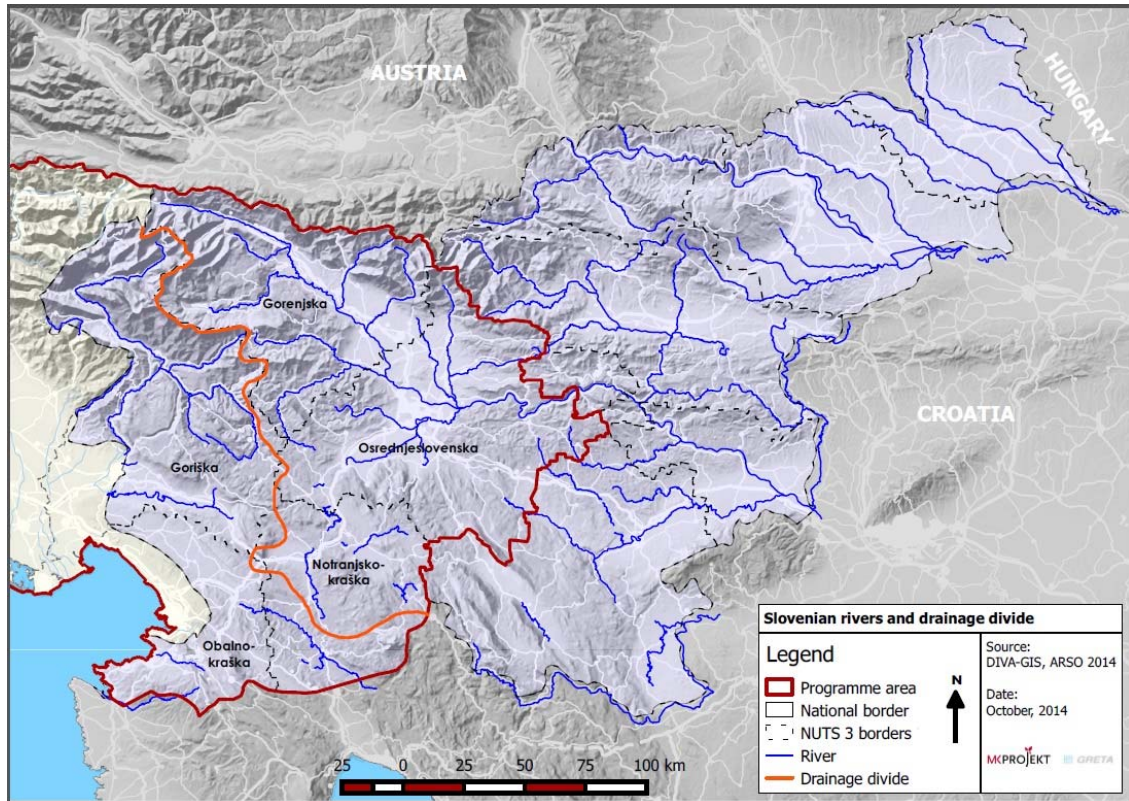

Vir: Okraj vzhodnih Alp

Slovenski del programskega območja sestavlja šest primarnih rek s pritoki. To so: Soča, Sava, Vipava, Rižana, Dragonja in Reka. Reke glede na lokacijo svojega toka pripadajo različnim rečnim režimom. Reki Soča in Sava imata v zgornjem toku snežno-dežni režim, v srednjem pa dežno-snežni. Tak režim ima tudi reka Vipava, medtem ko imajo Rižana, Dragonja in Reka dežnega. Pretoki rek so različni, največjega pa izkazuje Soča in Sava, ki se ju izrablja tudi za pridobivanje električne energije. Vse vode slovenskega dela programskega območja ne pripadajo istemu povodju, saj jih razvodnica loči na jadransko povodje (zahodni del) in črnomoško povodje (vzhodni del).

Vse navedene reke izkazujejo visoko stopnjo hidromorfološke obremenjenosti zaradi spremenjenega hidrološkega režima, intenzivne rabe obrežnega pasu, regulacij strug in odvzemov vode. Ker se vodotokom približujejo tudi naselja je ob večjih nalivih tudi večja verjetnost nastanka škode zaradi poplav. Poplavam so na slovenskem delu programskega območja poleg obrežnega pasu v največji meri podvržene ravnice kot so širše območje reke Vipave v Vipavski dolini, Postojnska kotlina, Pivško podolje, Planinsko in Cerkniško polje ter Ljubljansko barje. Zadnje večje poplave so to območje prizadele meseca septembra leta 2010 ko se je zaradi obilnih padavin utrgalo tudi več zemeljskih plazov, ki so prizadele predvsem območje Gorenjske in severnega dela Goriške regije.

Slika 32. Reke v Sloveniji in razvodnica

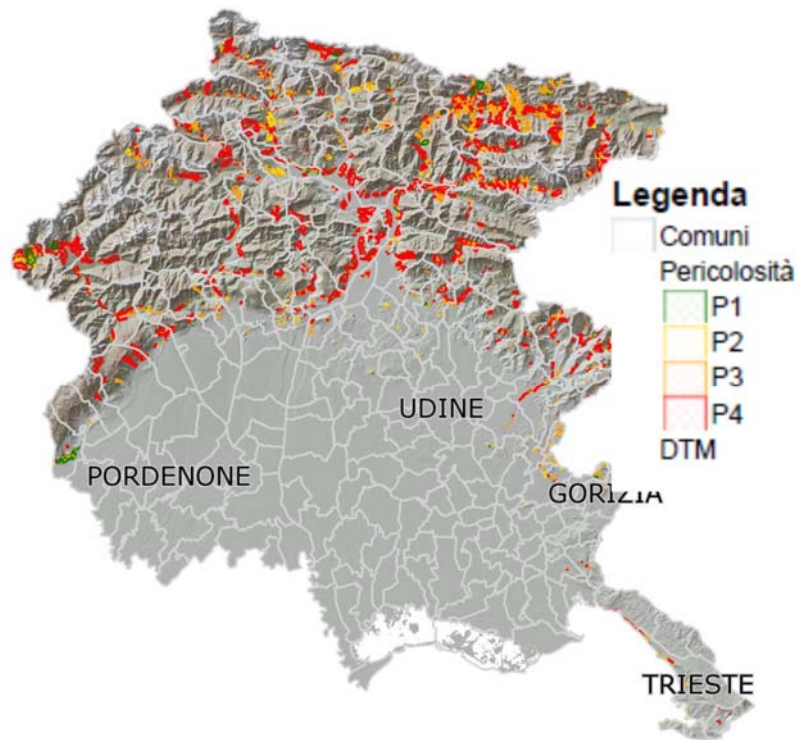

Vir: DIVA-GIS, ARSO 2014

Nevarnost plazjenja je zabeležena v goratih predelih Furlanije Julijske krajine in Slovenije. Zemljevid stopnje nevarnosti za Furlanijo Julijsko krajino kaže, da se v srednje-visoki kategoriji pojavljajo ponavljajoči se dogodki. Do danes je v deželi bilo zabeleženih več kot 5.000 plazov (večinoma v Pokrajini Videm) in približno 3.000 povezanih hidrogeoloških zaščitnih zgradb.

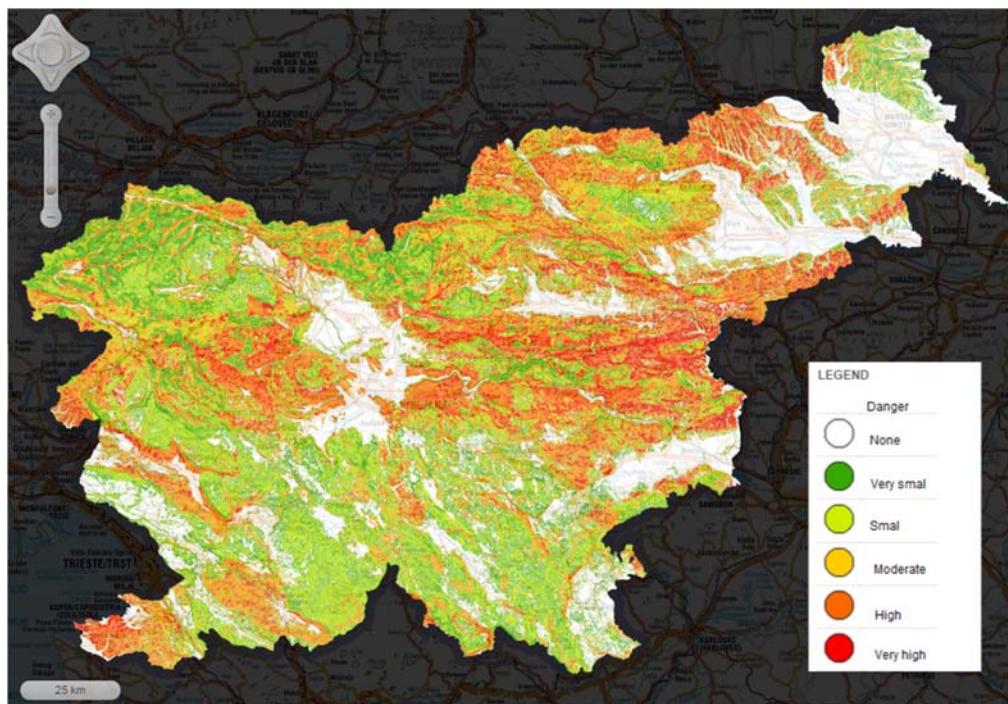
Na visoko ogroženost Slovenije z zemeljskimi plazovi vpliva kompleksna geološko-tektonska zgradba in velika morfološka razgibanost terena, ki je močno podvržena procesom pobočnega premikanja. Enega glavnih sprožitvenih dejavnikov za pojav zemeljskih plazov pa predstavljajo padavine. V zadnjem času je opaziti več intenzivnih kratkotrajnih in dolgotrajnih padavin, ki predstavljajo veliko nevarnost za proženje plazov. Na programskem območju se je septembra 2000 nad Logom pod Mangartom vsul plaz v katerem je umrlo 7 ljudi, porušenih in zasutih pa je bilo več hiš in infrastrukture ter velja za najhujšega v Sloveniji.

Slika 33. Nevarnost plazjenja

Vir: IRDAT FJK – Kataster plazov

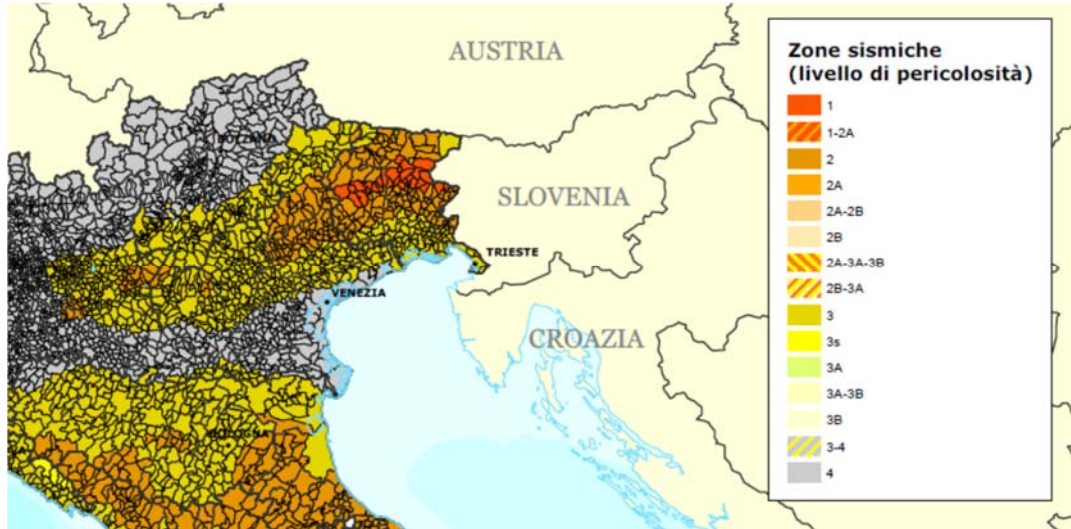
Slika 34. Verjetnost pojavljanja plazov v Sloveniji

Vir: Geopedia.si, Geološki zavod Slovenije

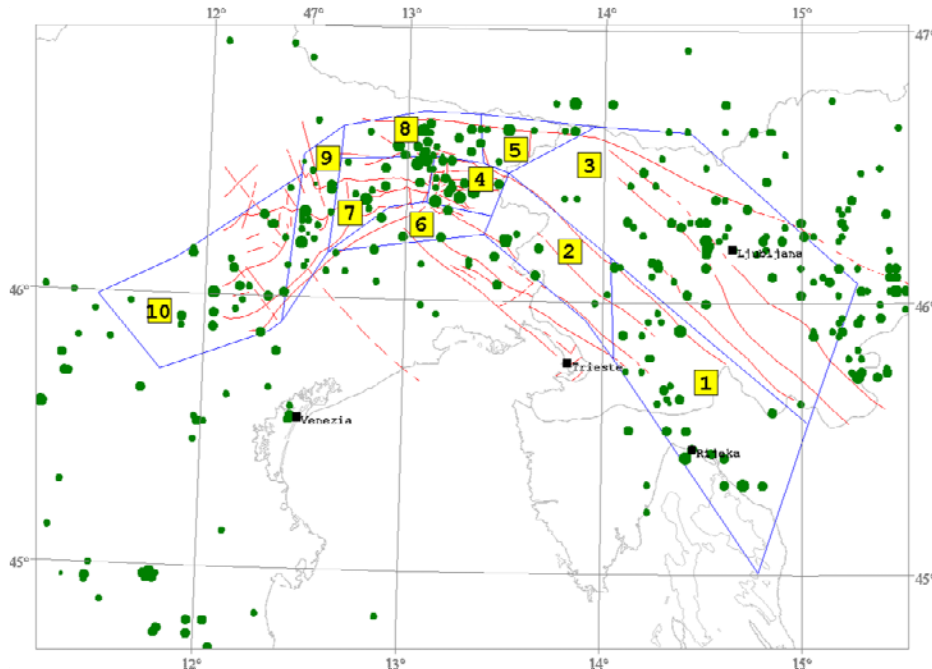
Na sliki 35 so prikazani poglavitni potresni dogodki na programskem območju in sosednjih območjih. Opazimo lahko koncentracijo na goratem delu Furlanije Julijske krajine ter manj pravilno in bolj razpršeno porazdelitev dogodkov na slovenski strani. Iz slike, ki prikazuje večje potrese na programskem območju je razvidno, da je celotna Dežela Furlanija Julijska krajina izpostavljena potresni nevarnosti, saj večina občin (predvsem v zgornji furlanski dolini in alpskih predelih) spada v 2. območje tveganja (nevarnost hudih potresov), pri čemer spadajo občine v predgorju in Predalpah v območje z najvišjo stopnjo tveganja, občine v spodnji furlanski dolini in na Krasu pa v najnižjo.

Slika 35. Potresna nevarnost na italijanski strani programskega območja

Vir: Državna civilna zaščita – Potresni zemljevid 2014

Slika 36. Večji potresi na programskem območju

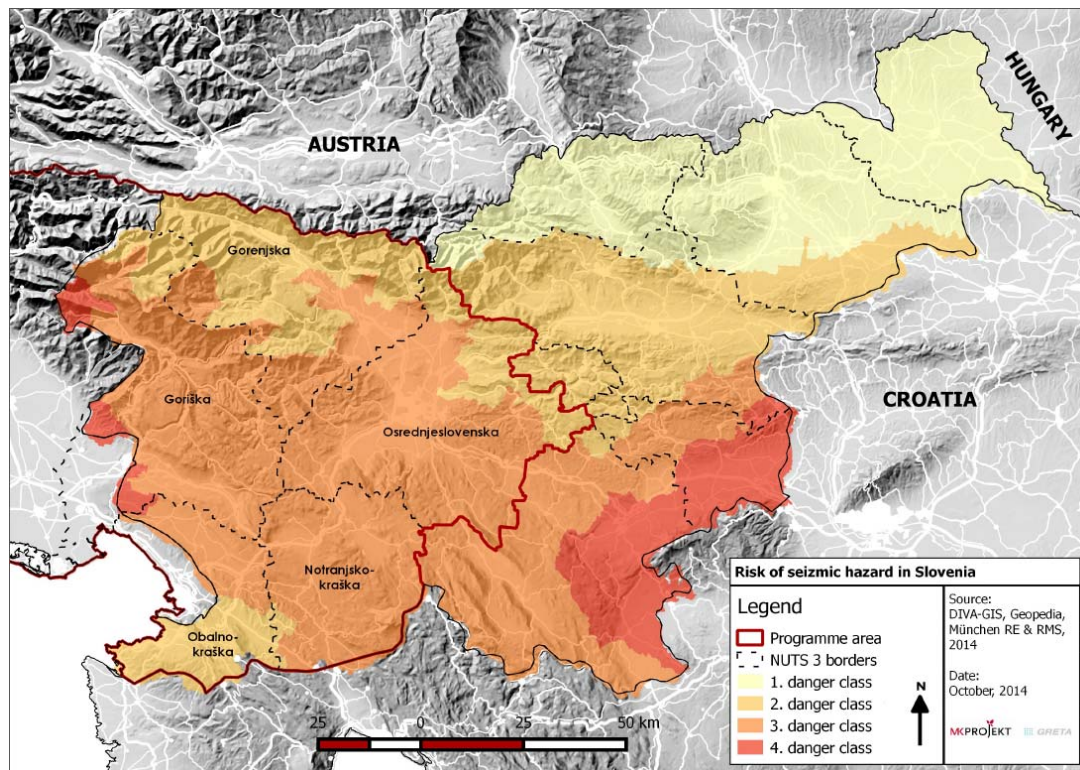

Vir: Camassi R. and Stucchi M.; 1996: NT4.1 Katalog potresov na italijanskem delu s parametri, ki presegajo prag škode C.N.R. GNDT, Milan.

Večji del slovenskega dela programskega območja spada v tretji razred nevarnosti pojavljanja potresov (lestvica od 1 do 4, kjer 4. razred predstavlja visoko verjetnost). Na severnem in skrajnem jugozahodnem območju je nevarnost manjša. Iz spodnje karte pa so razvidna tri področja, ki izstopajo, saj spadajo v kategorijo najvišje verjetnosti pojavljanja potresov. Gre za območja Breginjskega kota, Goriških Brd in

skrajnega zahoda Krasa in Vipavske doline. Tu so se tla v preteklosti najmočneje tresla. Leta 1511 je na tem območju nastal doslej največji potres z žariščem na slovenskih tleh, potres leta 1998 v zgornjem Posočju pa je bil eden od dveh največjih potresov v 20. stoletju z žariščem na ozemlju Slovenije. Sicer pa so velike vrednosti projektne pospeška tal na tem območju predvsem posledica velikih in pogostih potresov v bližnji Furlaniji.

Slika 37. Potresna nevarnost v Sloveniji

Vir: DIVA-GIS, Geopedia, Muenchen RE & RMS, 2014

Gozdni požari

Gozdni požari si zaslužijo omembo na tem kraju, saj so posebej pereč problem programskega območja tako v Deželi Furlaniji Julijski krajini (visoka požarna nevarnost zlasti v Tržaški pokrajini in na predelih ob vznožju gora v drugih pokrajinah, glej zemljevid požarne nevarnosti) kot tudi na slovenski strani. Leta 2013 je bilo v Furlaniji Julijski krajini 51 gozdnih požarov, ki so prizadeli skupaj 1.436,83 hektarov površine, od tega je bilo 1.166,04 hektarov gozdnih površin. Iz grafikonov za zadnjih 30 let izhaja, da se je število požarov zmanjševalo v primerjavi z zadnjima dvema letoma, saj je po katastrofalnem letu 2003 površina pogorelih območij druga po obsegu v zadnjih 15 letih. Najpomembnejši podatek pa je povprečna velikost prizadete površine, ki je dosegla rekorden obseg v primerjavi s historičnimi podatki.

Slika 38. FJK: Število gozdnih požarov na leto

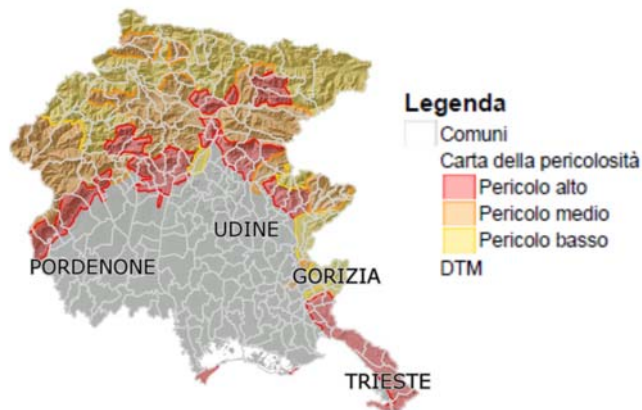
Vir: Dežela FJK – Povzetek podatkov o gozdnih požarih za leto 2013

Slika 39. FJK: Povprečna pogorela površina (Ha)

Vir: Dežela FJK – Povzetek podatkov o gozdnih požarih za leto 2013

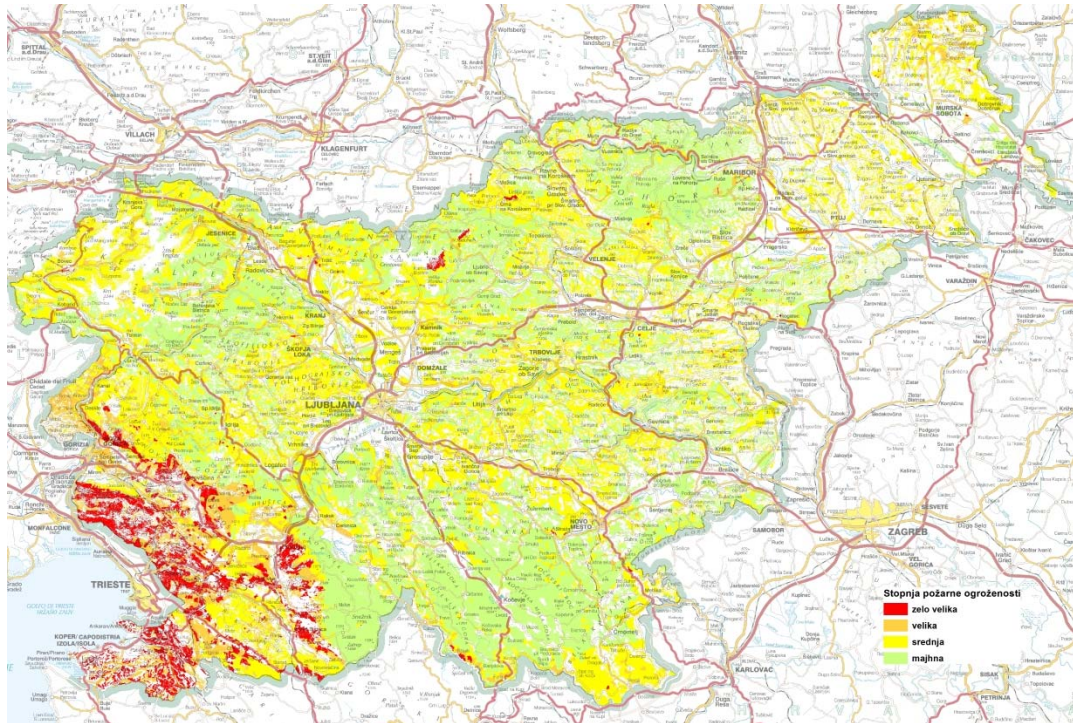
Slika 40. Požarna nevarnost v Deželi Furlaniji Julijski krajini

Vir: IRDAT FJK

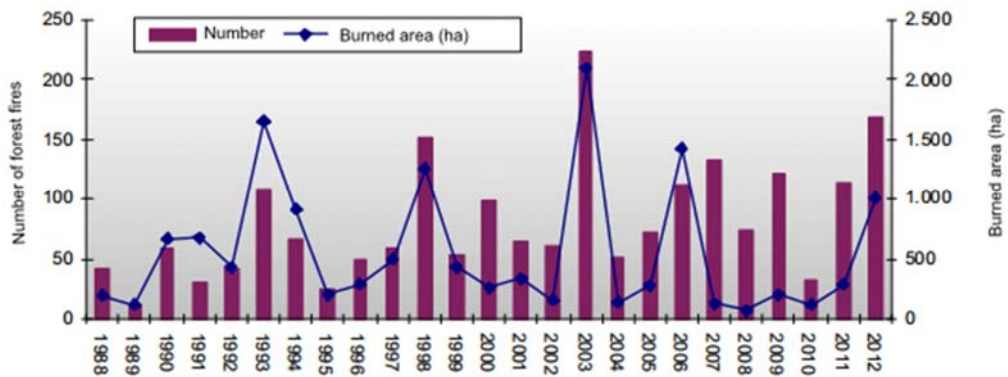
Iz spodnjega zemljevida je razvidno, da so požarno najbolj ogroženi gozdovi na jugovzhodu Slovenije. Ob vročih in sušnih poletjih so ogroženi predvsem gozdovi na Krasu in slovenskem primorju zlasti območje Kraškega roba. Oba najbolj obsežna gozdna požara v letu 2012 sta se dogodila ravno na tem območju. V poletnem času je tako pogorelo skupaj 445 ha površin, od tega 257 gozdnih zemljišč in povzročilo škodo za 600.000,00 EUR, poleg tega požari prizadenejo tudi ekološko vlogo gozdov, ki je ni mogoče finančno ovrednotiti. Na slovenskem delu programskega območja so zabeležili tudi največ poseka zaradi požarov. Za vzroke za gozdne požare poleg človeškega faktorja na slovenskem programskem območju pomembno vplivajo tudi vlaki.

Slika 41. Stopnja požarne ogroženosti v Sloveniji

Vir: Zavod za gozdove Slovenije

Slika 42. Število gozdnih požarov in pogorela površina (Ha) v Sloveniji

Vir: Zavod za gozdove Slovenije

Šibke točke:

- visok delež izrabe tal in povečanje umetnih površin na rovaš kmetijskih, naravnih in pol-naravnih območij,
- onesnažena območja tudi na predelih nacionalnega pomena,
- območja, izpostavljena tveganju za naravne nesreče (potresna in hidrogeološka nevarnost),
- območja, izpostavljena nevarnosti gozdnih požarov.

Možne rešitve:

- zmanjšanje stopnje izkoriščanja tal z vzpostavitvijo mehanizmov nadomestil, spodbud in naturalizacije,
- povečati odpornost fizičnega prostora z orodji prostorskega načrtovanja in preventivnimi ukrepi.

Preglednica 22. Tla: Povzetek

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Pokritost tal	P	Corine Land Cover	Dobro	□	▼
Število območij državnega pomena	P	Italija: Ministero dell'Ambiente, della Tutela del Territorio e del Mare Slovenija: ARSO	Dobro	-	np
Število onesnaženih in potencialno ogroženih območij	P	Italija: Anagrafi regionali Slovenija: ARSO	?	□	np
Poplavna ogroženost	S	Italija: Mappa del rischio alluvioni (Piano Gestione Alluvioni Alpi Orientali) Slovenija: ARSO	Dobro	□/□	▼
Kataster zemeljskih plazov	S	Italija: Catasto frane regionali Slovenija: Geološki zavod Slovenije	Dobro	□	▼
Stopnja potresne nevarnosti	S	Italija: Carta Sismica Slovenia: ARSO	Dobro	□	-
Območje ogroženosti z gozdnimi požari	P	Italija: Regione FJK Slovenija: Zavod za gozdove Slovenije	Dobro	□	▼

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

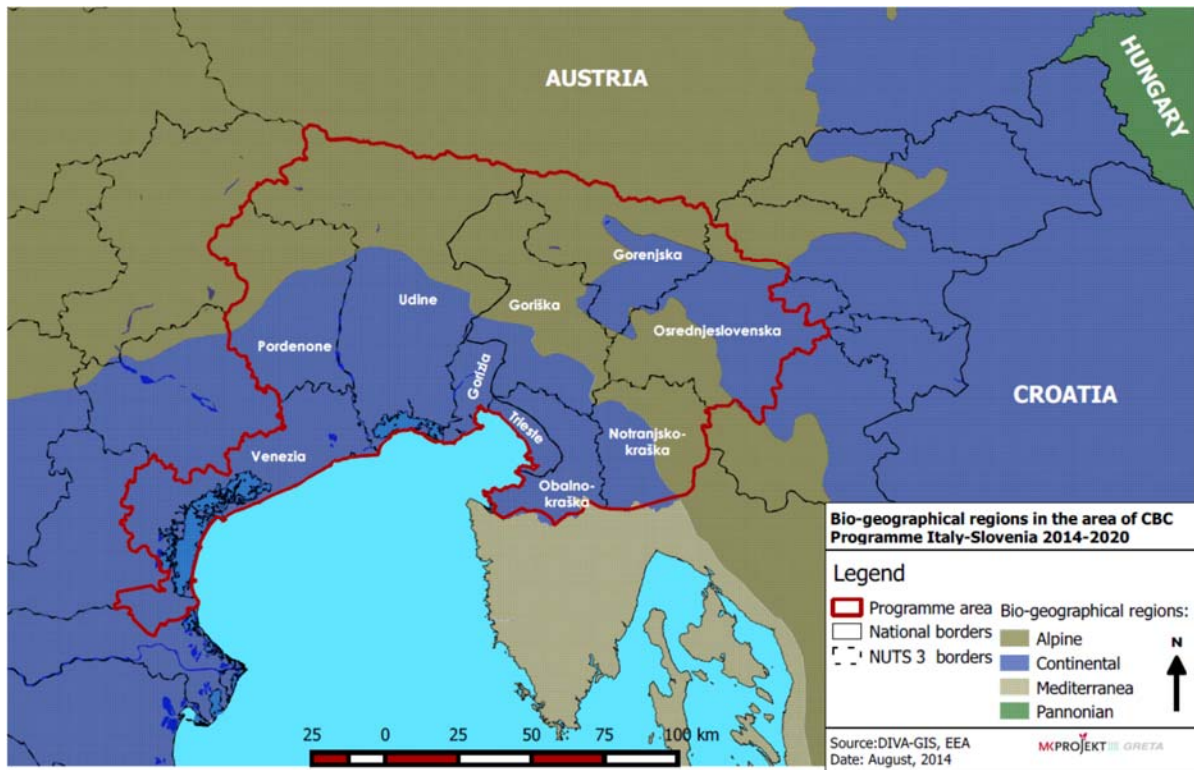
Trajnostni cilji za okolje:

- spodbujati dejavnosti v okviru boja proti izkoriščanju tal,
- spodbujati ukrepe za naturalizacijo oziroma obnovo okolja in izboljšanje stanja na onesnaženih območjih,
- izboljšati predvidevanje, preprečevanje in obvladovanje naravnih nesreč.

3.5 Zavarovana območja in biotska raznovrstnost

Programsko območje se deloma razteza na alpsko biogeografsko regijo, deloma pa na celinsko biogeografsko regijo. Nekatera območja, kot so Benetke, Gorica, Trst in Obalno-kraška regija spadajo v celoti v celinsko regijo, ostale pa spadajo delno v eno in delno v drugo.

Slika 43. Biogeografske regije programskega območja

Vir: Obdelava podatkov EEA

Na programskem območju je, v zvezi z območji Natura 2000, precej obsežnih območij, pomembnih za skupnost in posebnih varstvenih območij.

Preglednica 23. Površina območij v mreži Natura 2000 in delež v primerjavi z referenčnim geografskim območjem

Območje	N° SCI	N° SPA	Površina območij Natura 2000* (ha)	% površine območij Natura 2000 glede na celotno površino programskega območja
Benetke	20	19	58.744	24,0
Trst	na	na	9.673	45,6
Gorica	na	na	5.689	12,2
Videm	na	na	70.037	14,3
Pordenone	na	na	48.769	21,4
Skupaj FJK	55	8	136.168	17,3
Skupaj Italija	1.886	275	6.390.660	21,2
Gorenjska	41	4	94.662	44,3
Goriška	39	6	115.745	49,8
Obalno-kraška	17	5	61.828	59,2
Notranjsko-kraška	20	7	84.461	58,0
Osrednjeslovenska	76	4	62.722	24,6

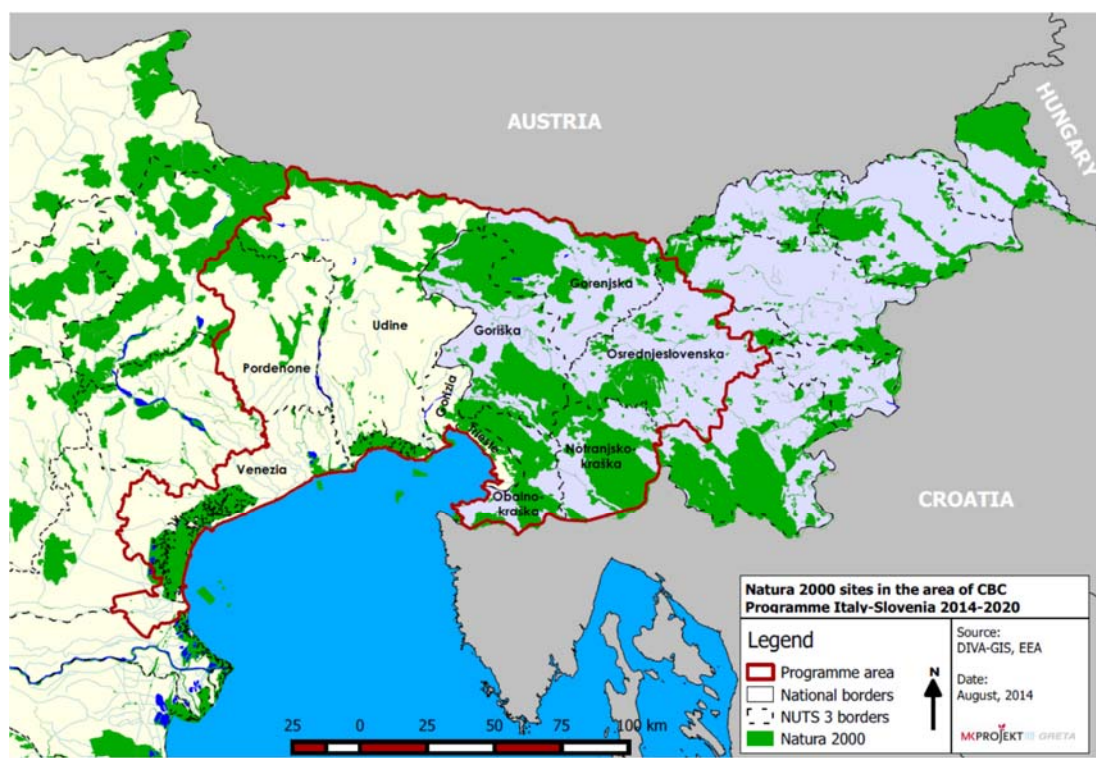
Skupaj Slovenija	323	31	768.300	37,2
Skupaj območje programa	213	45	612.330	30,9

*Skupna velikost se je določila tako, da so se odštele površine, na katerih se območja, zavarovana z direktivo o habitatih prekrivajo z območji zavarovanih z direktivo o pticah.

Vir: za podatke za pokrajine in Deželo Veneto, ARPAV (2014). za italijanske nacionalne podatke Ministrstvo za okolje (2014). Za Deželo FJK. Vir za Slovenijo: <http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=45>, http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso

Skupaj smo našli 213 območij, zavarovanih v skladu z direktivo o habitatih in 45 območij zavarovanih v skladu z direktivo o pticah, ki se raztezajo na skupni površini (po odbitku prekrivanj) dobrih 600 tisoč hektarov, kar predstavlja približno 30 % celotnega programskega območja. Na slovenski strani programskega območja je več območij Natura 2000 kot na italijanski strani: deleži po regijah znašajo slabih 60 % v primeru Obalno-kraške in Notranjsko-kraške regije, deleži na italijanskih območjih pa so nižji.

Slika 44. Območja Natura 2000

Vir: Obdelava podatkov EEA

Podatke o velikosti območij smo primerjali s podatki, ki smo jih zbrali v okviru prejšnje CPVO za prejšnji Program sodelovanja²⁸ v obdobju 2007-2013: Na splošno je opaziti razpršeno povečanje velikosti območij Natura 2000, saj so se dodala nova območja oziroma so se na novo določile meje že opredeljenih območij²⁹.

Programsko območje ima tudi veliko zaščitenej območij v skladu s klasifikacijo IUCN (Mednarodna zveza za ohranjanje narave in naravnih virov).

V Furlaniji Julijski krajini, ki je v celoti zajeta v programsko območje, je skupna površina, če upoštevamo samo naravne parke, sestavljena iz Naravnega parka furlanskih Dolomitov (37.000 ha) in Naravnega parka Julijskih Predalp (9.400 ha), h katerima je treba še prišteti deželne in nacionalne naravne rezervate, ki se

²⁸ Ob upoštevanju zmanjšanja obsega programskega območja.

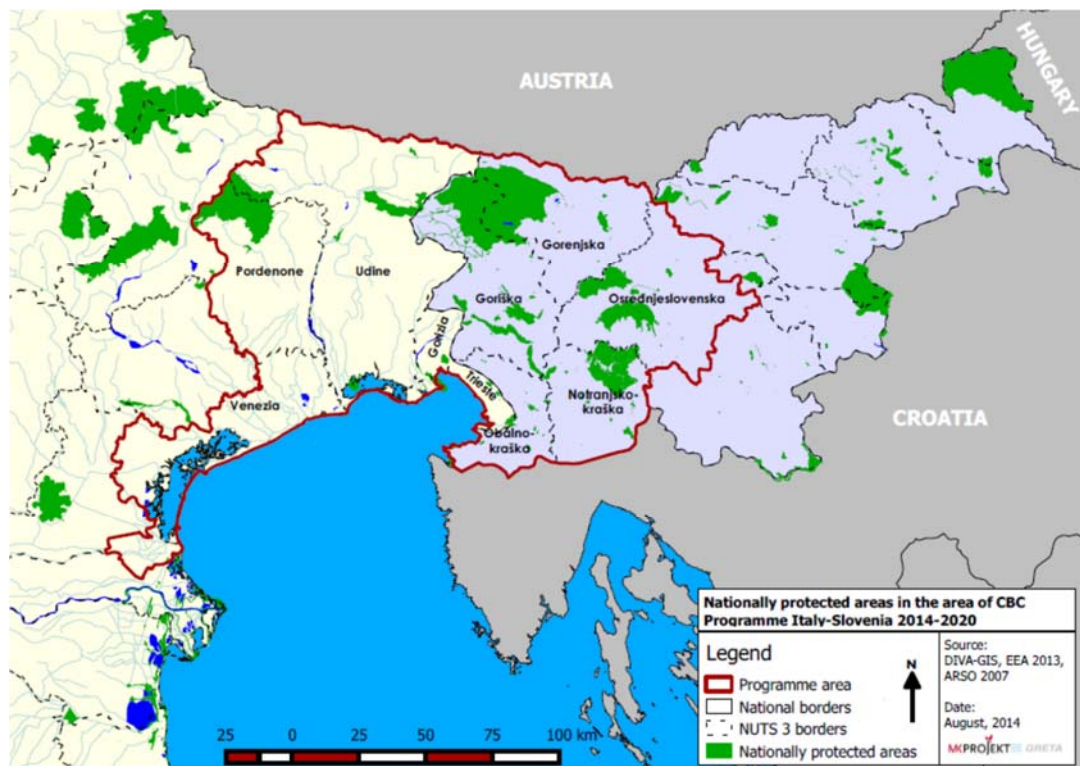
²⁹ V primeru Pokrajine Benetke se je delež območij Natura 2000 na skupno površino območja povečala za približno 4 odstotne točke, v Pokrajini Trst pa za približno 10. V Sloveniji se je delež povečal zlasti v Notranjsko-kraški in Osrednjeslovenski regiji.

raztezajo na skupni površini 6.994 ha: Državni naravni morski rezervat Miramare, Državni rezervat Kok, državni rezervati Beli potok, Cellina, Jezero Cornino, Dolina Casal Novo, Izliv reke Stella, Dolina Cavanata, Izliv Soče, Doberdobsko jezero in jezero Pietrarossa, Falesie pri Devinu, Volnik, Monte Medvedjak, Dolina Klinčice in Dolina Ibane.

V Pokrajino Benetke spada Deželni naravni park reke Sile (4.152 ha), mokrišče Doline Averno (približno 500 ha) in Naravni park gozda Nordio (113 ha).

Na slovenski strani programskega območja se raztezajo edini slovenski nacionalni park in trije regionalni parki. Na zahodnem delu Slovenije je delež zaščitenih območij najvišji, saj je delež gozdov zelo visok, kar pozitivno vpliva na biotsko raznovrstnost tega območja. Ta predel je še posebej pomemben tudi zaradi dejstva, da leži na stičišču treh makrogeografskih svetov: Sredozemlja, Alp in Dinarskih alp. Največje in najpomembnejše zaščiteni območje na slovenski strani je Triglavski narodni park, ki se razteza na površini 83.982 ha. Park spada v Gorenjsko in Goriško regijo. V Gorenjski regiji leži tudi krajinski park Udin Boršt (1.754 ha). V Osrednjeslovenski regiji ležijo naslednji krajinski parki: Polgohrajski dolomiti (124 ha), Spominski park revolucionarnih tradicij Občine Domžale (446 ha), Ljubljansko barje (13.505 ha), Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (459 ha). V Notranjsko-kraški regiji ležijo Notranjski regijski park (22.282 ha) ter krajinska parka Mašun (87 ha) in Nanos – južna in zahodna pobočja z vrhovi Pleše, Grmade in Ture (1008 ha). V Goriški regiji ležijo naslednji krajinski parki: Zgornja Idrija (4.474 ha), Južni obronki trnovskega gozda (3.509 ha) in Južni in zahodni obronki Nanosa (2.167 ha). V Obalno-kraški regiji ležijo Regijski park Škocjanske jame, ki je del UNESCO-ve dediščine (401 ha), in naslednji krajinski parki: Štanjel (29 ha), Beka – soteska Glinščice z dolino Griža (265 ha), Strunjan (429 ha) in Sečoveljske soline (721 ha).

Slika 45. Državna zavarovana območja na programskem območju

Vir: Obdelava podatkov EEA in ARSO

Flora in favna

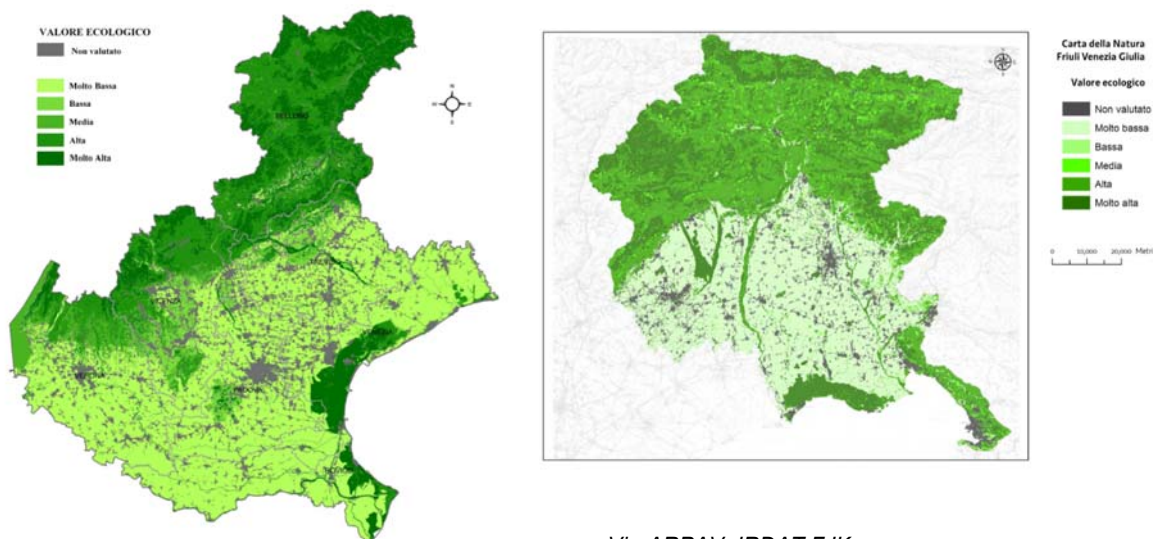
Programsko območje je zelo bogato z rastlinskimi in živalskimi vrstami. Samo v Furlaniji Juljski krajini je 70 varovanih habitatov, na katerih je 92 zaščitenih živalskih in 22 rastlinskih vrst, pomembnih na nivoju Evropske skupnosti.

V Sloveniji se nahaja 198 habitatnih tipov od katerih je 50 prednostnih, kar pomeni, da so zaradi ogroženosti na evropskem nivoju prioritarno obravnavane. Število vrst, ki so varovane z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Uradni list RS št. 48/04, 33/13 in 99/13) je 230 živalskih in 483 rastlinskih vrst.

Zemljevid ekološke vrednosti favne in flore dodatno na kratko pojasnjuje pomen na posameznih delih programskega območja. Ekološka vrednost se namreč računa na osnovi naslednjih kazalnikov: območja, ki so že uradno priznana in zanje veljajo predpisi o zaščiti; na njih živijo primerki pomembnih rastlinskih in

živalskih vrst; velikost, redkost in oblika biotopov. Biotopi, na katerih živijo živalske in rastlinske vrste posebnega pomena ali zelo redke vrste, se štejejo za biotope z visoko vrednostjo. Iz zemljevida za Benečijo je razvidno, da je celotna Beneška laguna biotop z zelo visoko ekološko vrednostjo. V Furlaniji Julijski krajini se visoka vrednost ali zelo visoka vrednost priznava goratim predelom, ozemlju Pokrajine Trst in območju lagun.

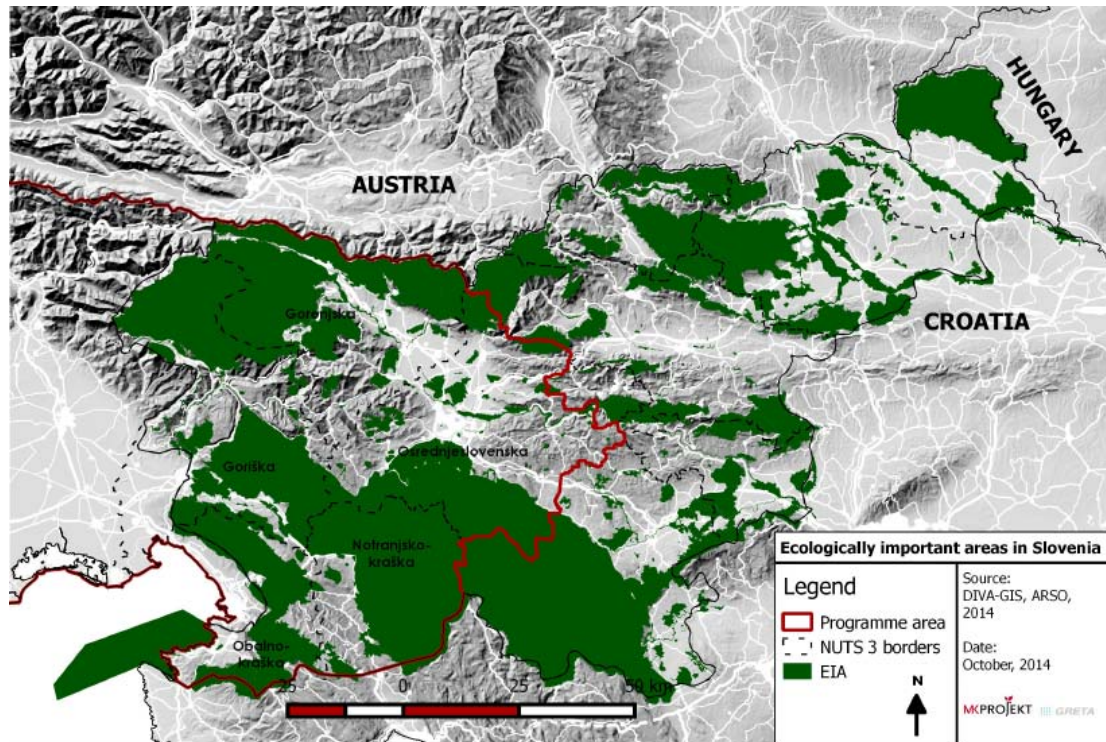
Slika 46. Zemljevid ekološke vrednosti (izdelan na osnovi Zemljevida narave) dežel Veneto in Furlanija Julijska krajina

Vir: ARPAV, IRDAT FJK

V Sloveniji za ekološko pomembna območja po Zakonu o ohranjanju narave (Uradni list RS št. 96/04, 61/06, 8/10 in 46/14) veljajo območja habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Ekološko pomembna območja so eno izmed izhodišč za izdelavo naravovarstvenih smernic in so obvezno izhodišče pri urejanju prostora in rabi naravnih dobrin. Ekološko pomembna območja so zavarovana z Uredbo o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS št. 48/04, 33/13 in 99/13) in so v primerjavi z območji Natura 2000 bolj obsežna, saj ta območja varujejo tudi habitate vrst, ki so zavarovane ne nacionalnem nivoju. Iz spodnjega zemljevida je razvidno, da ekološko pomembna območja predstavljajo velik del slovenskega programskega območja, saj obsegajo celotne Alpe, Karavanke, Trnovsko planoto, matični Kras in dinarski svet.

Slika 47. Ekološko pomembna območja v Sloveniji

Vir: DIVA-GIS, ARSO, 2014

V Pokrajini Benetke ležita tudi dve območji Ramsar: dolina Averta in močvirje Le Marice. V Furlaniji Julijski krajini sta še dve območji: Laguna v Maranu: izliv reke Stella in dolina Cavanata. Tem območjem se priznava mednarodni pomen, ker se v skladu z Ramsarsko konvencijo štejejo za ptičje habitate. V Pokrajini Benetke sta se opredelili tudi dve mednarodno pomembni območji za ptice (IBA): Cave Gaggio in Caroman. Ta območja igrajo ključno vlogo pri varovanju ptic in biotske raznovrstnosti in so se opredelila v okviru svetovnega projekta organizacije BirdLife International. V Furlaniji Julijski krajini ležita območji IBA med dolino Visdende in kanalom San Pietro ter na tržaškem Krasu.

V Sloveniji se nahajajo tri Ramsarska mokrišča, in vsa tri ležijo na programskem območju. To so: Cerkniško jezero z okolico (7.250 ha, vpis 19. januarja 2006), Sečoveljske soline (650 ha, vpis 3. februarja 1993) in Škocjanske jame (305 ha, vpis 21. maja 1999). V Sloveniji je bilo na podlagi več inventarjev leta 2011 opredeljenih 35 mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA) po kriterijih zveze BirdLife International. Vsa področja pokrivajo 27 % celotne površine Slovenije, na programskem območju pa se nahaja 14 takšnih območij (le-ta poleg mokrišč predstavljajo še kraška polja, visoke kraške planote, Julijske Alpe, Ljubljansko barje in rečne doline. Območja IBA predstavljajo strokovno podlago za opredelitev območij Natura 2000 po direktivi evropske skupnosti o ohranjanju prostoživečih ptic (2009/147/EC).

Pri rastlinskem bogastvu je pomembno število cevnic³⁰, saj predstavljajo občutljiv in ranljiv dejavnik pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Prisotnost eksotičnih naturaliziranih vrst v večini primerov kaže na vpliv človekovih dejavnosti na določen prostor. Tujerodne rastlinske in živalske vrste so v večini primerov bolj tekmovalne od avtohtonih in zato povzročijo njihovo zmanjševanje na lokalni ravni. V Venetu je 3.447 rastlinskih vrst cevnic, od katerih je 53 vrst endemičnih, 86 zaščiteneh (2,5 % skupnega števila) v skladu s 7. členom Deželnega zakona št. 53 iz leta 1974 (Pravilnik o varovanju nekaterih nižjih živalskih in rastlinskih vrst) ter 336 naturaliziranih eksotičnih vrst. V Furlaniji Julijski krajini je približno 3.388 rastlinskih vrst cevnic.

V Sloveniji je okoli 3000 različnih vrst cvetnic oz. semenk. Od tega je ogroženih in na rdeči seznam uvrščenih 342 vrst praprotnic in semenk (približno 11,4 %). Z Uredbo o posebnih varstvenih območjih - območja Natura 2000 (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13 in 35/13) je pri nas zaščiteneh 27 vrst praprotnic in semenk. 50 vrst praprotnic in semenk je prepoznanih kot invazivna vrsta.

³⁰ Pteridofiti, gimnosperme in angiosperme.

Šibke točke:

- zmanjšane populacije nekaterih vrst,
- izguba in razdrobljenost habitatov,
- spori pri upravljanju in varovanju divjih vrst,
- neprimerno upravljanje nekaterih zaščiteneh območij.

Preglednica 24. Zavarovana območja in biotska raznovrstnost: Povzetek

Kazalnik	DPSVR	Vir	Razpoložljivost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Površina območij Natura 2000	S	EEA	Dobra	□	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

3.6 Krajina in kulturna dediščina

Ozemlje programskega območja lahko z vidika fizičnogeografskih lastnosti in naravnih bogastev razdelimo na štiri območja, ki se močno razlikujejo po geomorfoloških in klimatskih značilnostih: gorato območje (Alpe in Predalpe), gričevnato območje, nižinsko in lagunsko območje (obala) in Kras. Nižinsko območje je nastalo kot poplavno območje, medtem ko je območje lagun (obala) peščeno-muljnatega tipa z občasnimi večjimi predeli z visoko vsebnostjo ilovice, zaradi česar so to zelo rodovitna tla. Kras se razteza od Ljubljane do meje z Italijo, pri čemer je krajina oblikovana kot zaporedje apnenčastih planot z jamami, vrtačami in ponikalnicami.

Na vsakem fizičnem območju imamo torej lahko več krajinskih tipov, ki jih lahko povzamemo takole³¹:

1. alpska krajina
2. predalpska krajina
3. gričevnata krajina
4. krajina zgornjih in spodnjih nižin
5. krajina spodnjih nižin
6. krajina rečnih povodij
7. krajina obalnih lagun
8. obalna krajina
9. kraška krajina

Območje je prav tako precej bogato z umetnostno, zgodovinsko in kulturno dediščino.

Na slovenski strani se na seznam svetovne dediščine UNESCO uvršča Regijski park Škocjanske jame, enkratnega sistema apnenčastih jam, sestavljenih iz dolin in približno 6 km podzemnih hodnikov, katerih najgloblja točka sega več kot 200 m pod zemljo. Na UNESCOVEM seznamu svetovne dediščine imamo v Sloveniji tudi Idrijo, ki zgodovinsko spada k Primorski oziroma v Goriško statistično regijo, ter je znana po svojem rudniku živega srebra.

Na italijanski strani programskega območja so na seznam svetovne dediščine UNESCO uvrščeni: Benetke in Beneška laguna, Oglej in Dolomiti. Nedavno so se na seznam uvrstili še kraji iz Furlanije Julijske krajine: Čedad in Palù del Livenza, eden izmed najstarejših paleolitskih krajev v severni Italiji, ki se je uvrstil v del "prazgodovinska koliščarska naselja v Alpskem loku", ki se iz Francije raztezajo prek Švice, Nemčije, Avstrije in italijanskih mest vse do Slovenije.

Slovenija in Italija se skupaj z drugimi državami pripravljata na pripravi kandidature, da bi se Dinarski kras uvrstil na seznam svetovne dediščine UNESCO z mednarodno kandidaturo.

³¹Iz družbene in gospodarske analize Programa:

Šibke točke:

- izpostavljenost krajine vplivu človekovih dejavnosti in vedno večji urbanizaciji,
- izguba podeželskih krajin.

Preglednica 25. Krajina in kulturna dediščina - povzetek

Kazalnik	Razpoložljivost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Območja, vključena na seznam svetovne dediščine UNESCO	Dobra	□	▲

Legenda:

= stacionarno

▼ se slabša

▲ se izboljšuje

3.7 Bivalno okolje in zdravje ljudi

Mestni promet

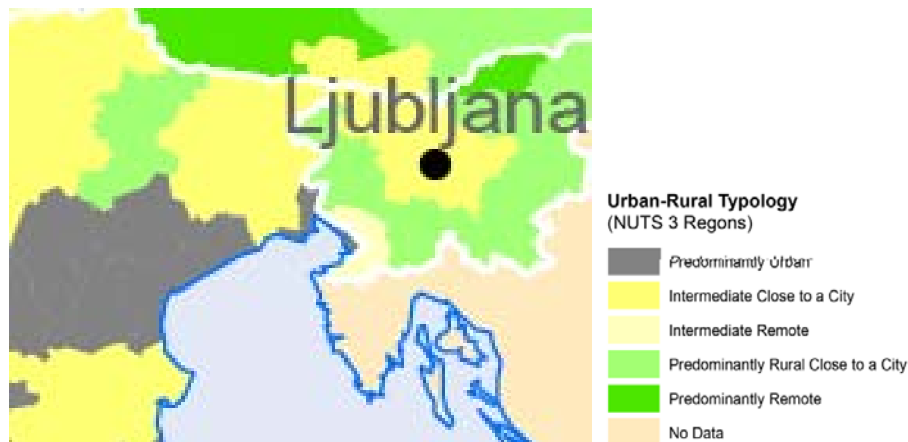
Kakor smo že navedli pri opisu stanja kakovosti zraka na programskem območju sta promet in uporaba osebnih vozil eden izmed odločilnih dejavnikov za onesnaženost zraka, saj občutno prispevata k povečanju negativnih vplivov. V večini mest je namreč cestni promet najpomembnejši vir onesnaževal, in sicer: dušikovih oksidov, ogljikovega monoksida, benzena in delcev.

Fini delci in troposferni ozon se trenutno štejeta za onesnaževali, ki najbolj negativno vplivajo na človekovo zdravje. Vplivi daljše izpostavljenosti oziroma akutne izpostavljenosti tema onesnaževaloma sega od oslabilve dihalnega sistema do zgodnje smrti. V zadnjih letih je po ocenah do 40 % evropskih prebivalcev mest bilo izpostavljenih okoljskim koncentracijam prašnih delcev (PM10), ki presegajo prag, ki ga je Evropska unija določila za varovanje človekovega zdravja. Do 50 % prebivalcev, ki živijo v mestih, je prav tako bila verjetno izpostavljena stopnjam ozona, ki presegajo ciljne vrednosti Evropske unije. Po ocenah naj bi fini delci (PM 2.5) v povprečju skrajševali življenjsko dobo v Evropski uniji za dobrih osem mesecev. Nedavne epidemiološke raziskave so dokazale, da se nevarnost za človekovo zdravje povečuje z zmanjšanjem virov emisij, kar pomeni, da so najbolj izpostavljeni tveganju prebivalci območij, ki so oddaljena manj kot 300 metrov od središčne osi večjih prometnic. Na teh območjih se je povečala smrtnost iz naravnih vzrokov ali zaradi komplikacij z dihalni, povečala se je obolevnost za arteriosklerozo koronarnih arterij in vratnih žil, ter pogostnost ishemije miokardija in bronhialne astme pri otrocih³².

Na spodnji sliki je prikazana porazdelitev programskega območja na kategoriji mesto oziroma podeželje. Potencialno so tej vrsti nevarnosti na italijanski strani najbolj izpostavljene pokrajine Benetke, Gorica in Trst, ki večinoma spadajo v kategorijo mestnega okolja. Na slovenski strani so, čeprav v manjši meri, izpostavljeni Osrednjeslovenska in Gorenjska regija, na predelih ob večjih mestnih jedrih.

³² Ass4 Medio Friuli - Obvestilo o nevarnosti: varovanje javnega zdravja, onesnaženost ozračja zaradi cestnega prometa in prostorsko načrtovanje, 2009

Slika 48. Mesta in podeželje

Vir: Espon, 2010

Na programskem območju je v absolutnih vrednostih število potnikov v zasebnih motornih vozilih na kilometer cestnega omrežja najvišje v Benečiji, nižje pa je v Sloveniji in Furlaniji Julijski krajini. Če vrednost primerjamo s številom prebivalcev posameznih območij, je stanje bolj homogeno, pri čemer je največji delež individualne rabe motornih vozil najvišji v Furlaniji Julijski krajini, čeprav se je vrednost močno znižala v zadnjem obravnavanem letu (2011), je v prejšnjih letih nenehno rasla. Stanje javnih prevozov, pri čemer smo upoštevali razmerje med številom potnikov na kilometer cestnega omrežja v primerjavi s številom lokalnih prebivalcev, kaže, da se bolj uporablja v Sloveniji kot pa v italijanskih delih programskega območja. Obravnavani kazalnik pa je za italijanske dele programskega območja vsekakor nižji od nacionalnega referenčnega kazalnika.

Preglednica 26. Javni prevoz (v milijonih potnikov na kilometer / število lokalnih prebivalcev)*100

	2007	2008	2009	2010	2011
Benečija	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05
Furlanija Julijska krajina	0,06	0,06	0,07	0,07	0,07
Slovenija	0,08	0,08	0,08	0,08	0,07
Italija	0,11	0,10	0,10	0,11	0,10

Vir: Obdelava podatkov Eurostat

Preglednica 27. Individualna raba motornih vozil (v milijonih potnikov na kilometer / število lokalnih prebivalcev)*100

	2007	2008	2009	2010	2011
Benečija	1,20	1,20	1,21	1,07	1,18
Furlanija Julijska krajina	1,29	1,36	1,38	1,45	1,10
Slovenija	1,24	1,23	1,29	1,25	1,19
Italija	1,21	1,24	1,27	1,25	nd

Vir: Obdelava podatkov Eurostat

Obremenitev s hrupom

Obremenitev okolja s hrupom je po mnenju javnosti eden izmed največjih okoljskih problemov. Na človekovo zdravje lahko vpliva tako fiziološko kot psihološko, saj ima negativne učinke na osnovne dejavnosti: spanec, počitek, učenje in sporazumevanje. Ti učinki se kažejo tudi, če stopnja hrupa ni pretirano visoka. Cestni promet je zagotovo najbolj razširjeni vir hrupa na tem območju. Čeprav se hrupnost vozil zmanjšuje iz leta v leto, se obseg promet nenehno povečuje. Če k temu dodamo še razvoj primestnih naselij, se je onesnaženost s hrupom časovno podaljšala (v nočne ure) in prostorsko razširila (na podeželje in primestne četrti). V spodnjih preglednicah je prikazana gostota cestnega in avtocestnega omrežja na programskem območju.

Preglednica 28. Avtocestno omrežje (km)

	2007	2008	2009	2010
Italija	6.588	6.629	6.661	6.668
Benečija	485	493	525	525
Furlanija Julijska krajina	210	210	210	210
Slovenija	504,7	616,1	657,1	675,2
Osrednjeslovenska	160,2	165,6	166,4	166,4
Gorenjska	52,8	68,2	68,2	68,2
Notranjsko-kraška	31,3	31,3	31,3	31,3
Goriška	0,0	0,0	0,0	0,0
Obalno-kraška	68,1	68,1	68,1	68,1
Vzhodna Slovenija	223,6	314,2	354,4	372,5
Zahodna Slovenija	381,1	301,9	302,7	302,7

Vir: Eurostat, SİSTAT

Preglednica 29. Dolžina cestnega omrežja (v km)

	2007	2008	2009	2010
Italija	175.548	177.076	173.888	179.750
Benečija	10.506	10.325	10.182	9.649
Furlanija Julijska krajina	2.396	3.383	3.369	3.363
Slovenija	38.706,7	38.873	38.924,4	39.070
Osrednjeslovenska	5.707,5	5.681,1	5.725,3	5.711,4
Gorenjska	3.261,6	3.300,1	3.231,2	3.211
Notranjsko-kraška	1.272,8	1.283,5	1.289	1.274,1
Goriška	3.167,5	3.167	3.165	3.209,3
Obalno-kraška	1.609,2	1.629,6	1.623,1	1.636,9
Vzhodna Slovenija	24.960,9	25.095,2	25.179,8	25.301,4
Zahodna Slovenija	13.745,8	13.777,8	17.744,6	13.768,6

Vir: Eurostat, SİSTAT

Po podatkih agencije ARPAV je problem okoljskega hrupa največji v pokrajini Benetke in Treviso, in sicer zaradi cestnega prometa v dnevnem času ter zelo razširjenega in koncentriranega cestnega omrežja. Načrti za akustično coniranje prostora³³ se morajo pripraviti še v 25 % vseh občin.

Tudi v Furlaniji Julijski krajini občine zamujajo pri sprejemanju načrtov glede na napovedi nacionalnega zakonodajalca. V letu 2013 je bilo stanje na področju akustične klasifikacije prostora v Deželi Furlaniji Julijski krajini naslednje: 96 občin od 218 občin v Deželi je pripravilo načrt (28 % skupnega števila prebivalcev v Deželi), od teh pa jih je le 28 tudi zaključilo postopek sprejemanja. Iz tega delnega coniranja izhaja, da je večina občinskih območij uvrščeno v kategorijo z najvišjimi omejitvami za prejeti hrup.

V Sloveniji je hrupu ob pomembnih cestah v Sloveniji podvrženih več kot 136.000 prebivalcev izpostavljenih ravnom hrupu, ki so višje od 55 dBA, od tega okoli 30.000 prebivalcev, ki živijo v neposredni bližini cest, ravnom, višjim od 65 dBA, in 686 prebivalcev ravnom, ki presegajo 75 dBA. Najbolj obremenjen odsek pri avtocestah in hitrih cestah je odsek Brezovica–Vrhnika. Nočnemu hrupu nad 50 dBA je izpostavljenih skoraj 86.000 prebivalcev. Skupaj je bilo prekomernemu hrupu ob pomembnih cestah izpostavljenih 7 %, v nočnem času pa 4 % vseh prebivalcev Slovenije. Na programskem območju velja izpostaviti dve področji, ki sta bolj podvrženi obremenitvam s hrupom. Prvo je urbano področje Mestne občine Ljubljana, kjer se cestni promet uvršča med najpomembnejše vire hrupa. Hrupu cestnega prometa so izpostavljeni skoraj vsi stalno prijavljeni prebivalci na območju MOL, od tega skoraj 63 % ravnom hrupa, ki so višje od 55 dBA. Tudi v nočnem času je kar 43 % celotnega prebivalstva izpostavljenega hrupu, in sicer ravnom hrupa, ki so višje od 50 dBA. Drugo je območje Luke Koper, kjer so s hrupom obremenjeni predvsem severni obronki mesta Koper, kjer povprečna raven hrupa v dnevnem času znaša 62 dBA, v nočnem pa 59 dBA.

³³ Gre za porazdelitev občinskega ozemlja na homogena območja glede na stopnjo hrupa. Posameznemu območju se dodeli zgornja meja dovoljenega hrupa (tako ustvarjenega kot prejetega), ki pa je zelo restriktivna na zaščitnih območjih (razred 1: parki, šole, bolnišnice, itd.) in veliko višja v industrijskih conah (razred 6).

Mestne zelene površine

Mestne zelene površine lahko prispevajo k blažitvi učinkov onesnaženja in imajo lahko posredno pozitiven vpliv na človekovo zdravje ter prispevajo k boljši kakovosti življenja prebivalcev mesta.

V glavnih mestih italijanskih pokrajin, ki sodelujejo v Programu, je delež zelenih površin skoraj v vseh primerih nižji od državnega povprečja, če upoštevamo delež zelenih mestnih površin na skupno površino občine ali na prebivalca. Edina izjema je Pordenone, kjer je 20 % občinskega prostora namenjenega zelenim površinam (150 km² na prebivalca). Najnižje vrednosti so se zabeležile v Benetkah, čeprav je trend v rasti, v Gorici v deležu ozemlja, v Trstu (s trendom v rasti) in Vidmu z vidika površin na prebivalca.

Preglednica 30. Gostota zelenic na površino občine - odstotek

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Italia	9,0	9,0	9,1	9,1	9,1	9,1	9,2	9,2	9,3	9,3
Benetke	1,9	1,9	1,9	1,8	2,0	2,0	2,2	2,4	2,4	2,5
Videm	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	3,7	3,7
Gorica	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Trst	3,1	3,1	3,2	3,2	3,2	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Pordenone	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	20,2

Vir: Istat

Preglednica 31. Razpoložljivost zelenih mestnih površin na prebivalca

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Italia	103,0	104,9	106,6	106,4	105,9	105,6	105,6	105,4	105,8	105,9
Benetke	27,9	28,3	28,7	28,3	30,6	30,8	34,5	36,8	37,0	38,2
Videm	20,9	20,9	20,8	20,7	20,7	20,6	21,0	21,3	21,2	21,1
Gorica	29,6	30,3	30,8	30,7	30,3	30,1	30,8	30,9	31,0	31,0
Trst	12,0	12,1	12,8	12,8	13,1	15,8	15,8	15,9	15,9	15,9
Pordenone	155,5	154,7	153,0	150,2	148,5	148,6	149,4	149,5	148,2	150,0

Vir: Istat

Za tematiko urbanih zelenih površin so za slovenski del programskega območja podatki na voljo le za glavno mesto Ljubljana. Zadnji razpoložljivi podatki so za leto 2004 in so prikazani v spodnji tabeli. Splošno gledano je zaznati trend povečevanja urbanih zelenih površin.

Preglednica 32. Zelene površine v Ljubljani

	2004
Površina občine	275,0 km ²
Pozidana površina	49,0 km ²
Zelene javne površine	2,09 km ²
Delež zelenih javnih površin glede na pozidane površine	4,26 %

Vir: Surs

Odpadki

Na tem mestu bi bilo koristno okvirno predstaviti tudi stanje proizvodnje in ravnanja z odpadki na programskem območju, saj je to vprašanje tesno povezano s stanjem okolja zaradi obremenitev ter realnih in potencialnih nevarnosti.

V skladu z evropskimi predpisi, in sicer zlasti z Direktivo 2008/98/ES, je cilj ravnanja z odpadki zaščititi okolje in človekovo zdravje s predvidevanjem ali zmanjšanjem negativnih učinkov.

Historični trend kaže, da se je količina proizvedenih gospodinjskih odpadkov v obravnavanem obdobju rahlo zmanjšala tudi zaradi vpliva gospodarske in finančne krize ter upada potrošnje. Na splošno je količina proizvedenih odpadkov na prebivalca na programskem območju višja na italijanski kot na slovenski strani.

Preglednica 33. Proizvodnja komunalnih odpadkov na prebivalca (v tonah)

	2007	2008	2009	2010	2011
Benetke	0,66	0,66	0,62	0,63	0,56
Videm	0,55	0,52	0,50	0,50	0,45
Gorica	0,48	0,51	0,50	0,57	0,46
Trst	0,49	0,50	0,48	0,51	0,46
Pordenone	0,46	0,46	0,44	0,43	0,41
Notranjsko-kraska	0,42	0,45	0,21	0,20	0,17
Osrednjeslovenska	0,43	0,44	0,45	0,44	0,41
Gorenjska	0,43	0,42	0,43	0,36	0,31
Goriska	0,50	0,49	0,48	0,46	0,41
Obalno-kraska	0,48	0,49	0,47	0,47	0,40
Skupaj OP	0,53	0,53	0,51	0,51	0,47
Skupaj italijanski del OP	0,57	0,57	0,54	0,55	0,52
Skupaj slovenski del OP	0,45	0,45	0,44	0,42	0,38

Vir: Istat, Surs

Programsko območje je z vidika ločenega zbiranja odpadkov v splošnem občutno napredovalo v zadnjih nekaj letih, saj se je povečal delež odpadkov, namenjenih recikliranju, kar predstavlja prednosti za okolje, saj so se zmanjšale količine odpadkov, namenjenih na odlagališča in so se torej tudi zmanjšale emisije škodljivih snovi. Na italijanski strani programskega območja je delež ločeno zbranih odpadkov na splošno višji, isti delež na slovenski strani pa nižji, čeprav se je stanje občutno izboljšalo.

Preglednica 34. Delež ločeno zbranih odpadkov na skupno količino komunalnih odpadkov

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Benetke	37,4	41,6	46,6	48,2	50,1	52,5
Videm	37,4	42,5	51,8	52,4	57,8	62,8
Gorica	52,2	56,3	58,1	49,5	54,5	60,0
Trst	17,1	20,3	20,4	19,0	21,5	25,4
Pordenone	48,5	54,2	66,3	69,7	72,5	73,4
Notranjsko-kraska	15,0	15,9	19,7	22,7	25,7	26,5
Osrednjeslovenska	15,5	20,1	23,7	29,4	36,6	42,6
Gorenjska	13,7	15,8	17,8	30,6	41,5	49,7
Goriska	21,0	18,7	19,8	21,3	26,8	30,7
Obalno-kraska	15,5	16,3	18,6	24,8	31,0	35,3
Total AP	27,3	30,2	34,3	36,8	41,8	45,9
Totale Italia AP	38,5	43,0	48,6	47,8	51,3	54,8
Totale Slovenia AP	16,1	17,4	19,9	25,8	32,3	37,0

Vir: Istat, Surs

Šibke točke:

- odvisnost od osebnih vozil,
- težave s hrupom,
- omejena razpoložljivost zelenih površin v mestih,
- velike količine proizvedenih odpadkov in nizki deleži ločeno zbranih odpadkov na nekaterih delih programskega območja (Pokrajina Trst in slovenska območja).

Preglednica 35. Bivalno okolje in zdravje ljudi: Povzetek

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Javni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	R	Eurostat	Zadovoljivo	□	=
Motorizirani zasebni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	P	Eurostat	Zadovoljivo	□	=
% občin/območij ki so izvedli zvočno conacijo	R	Italija: ARPA Slovenija: ARSO	Zadovoljivo	□	nd
Delež zelenih območij glede na površino občin	R	Italija: Istat Slovenija: Surs	Primerno	□	=/▲
Delež zelenih območij na prebivalca	R	Italija: Istat Slovenija: Surs	Primerno	□	=/▲
Pridelava komunalnih odpadkov	P	Italija: Istat Slovenija: Surs	Dobro	□	▲
Delež ločenega zbiranja odpadkov glede na vse zbrane odpadke	P	Italija: Istat Slovenija: Surs	Dobro	□	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

Možne rešitve

- spodbujati oblike trajnostne mobilnosti in pripraviti načrte za povezovanje vseh oblik mobilnosti,
- spodbujati akustično coniranje prostora in ukrepe za zmanjšanje hrupa,
- spodbujati ukrepe za obnovitev in širitev zelenih površin v mestih,
- spodbujati izkoriščanje industrijskih odpadkov in recikliranje odpadkov.

4 Skladnost z okoljskimi cilji

Pri preverjanju skladnosti Strategije Programa Interreg V Slovenija Italija s cilji na področju varovanja okolja, določenimi na mednarodni, evropski in nacionalni ravni, smo pri vsebinjenju najprej določili, na osnovi katerih dokumentov bomo izvedli to preverjanje. V naslednji fazi smo preverili stopnjo skladnosti s tabelo za ocenjevanje, ki smo jo določili vsakič posebej za vsak odstavek. Odločili smo se za pristop z vrha navzdol, od evropske ravni, prek nacionalne do lokalne ravni, kjer je to bilo primerno, predvsem, da bi izkoristili sinergije med cilji in nameni ter posameznimi ravni sprejemanja predpisov in načrtov.

4.1 Skladnost z okoljskimi cilji na ravni evropske unije

4.1.1 Skladnost s poveljnimi evropskimi direktivami s področja okolja

V daljšem časovnem obdobju je evropska unija sprejela stroge okoljske predpise. Okoljska politika Evropske unije je usmerjena k varovanju naravnega kapitala Evrope, pri čemer spodbuja podjetja, naj razvijejo "zeleno" gospodarstvo, pri čemer pa skrbi za zdravje in dobro počutje evropskih prebivalcev. Področja, ki jih je Evropska unija zakonsko uredila, dejansko zajemajo vse okoljske elemente, kakor je prikazano na spodnji preglednici. Direktive praviloma postavijo cilje, ki se nato z domačimi predpisi prenesejo na nacionalno raven, na osnovi katerih se izdelajo sektorski načrti na lokalni ravni, ki dejansko predstavljajo referenčni okvir za upravljanje okolja in prostora. Na spodnji preglednici so za vsako okoljsko tematiko predstavljene poveljne evropske direktive ali strategije in z njimi povezani cilji.

V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja na ravni splošnih ciljev direktiv, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji posameznih os Programa. Tri stopnje skladnosti smo označili takole:

Simbol	Stopnja skladnosti
0	BREZ VPLIVA: Posebni cilj te osi nima vpliva na cilje direktive.
+	POZITIVEN: Posebni cilj te osi je skladen s cilji direktive.
-	NEGATIVEN: Posebni cilj te osi je v nasprotju s cilji direktive.

Preglednica 36. Skladnost Programa s cilji poveljnih evropskih direktiv s področja okolja

TEMA	DIREKTIVA	CILJI	DOSLEDNOST			
			OS 1	OS 2	OS 3	OS 4
ZRAK	Direktiva 2008/50/ES o kakovosti zunanjega zraka in čistejšem zraku za Evropo	Ohraniti in po možnosti izboljšati stanje kakovosti zraka za zaščito ljudi, rastlinstva in ekosistemov v celoti Preučiti stopnjo in trajanje izpostavljenosti onesnaževalom in tako zmanjšati škodljive vplive na človekovo zdravje in celotno okolje Zmanjševati emisije onesnaževal pri viru ter izbrati in izvajati najbolj učinkovite ukrepe za zmanjšanje emisij	0	+	0	+
VODA	Direktiva 60/2000/ES o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike	Razširiti področje varovanja površinskih in podzemnih voda Doseči "dobro" stanje za vse vode do 31. decembra 2015 Upravljanje vodne vire na ravni povodij, neodvisno od administrativnih struktur Delovati s povezovanjem mejnih vrednosti za emisije in standardi kakovosti Priznati pravično ceno za vse vodovodne storitve z upoštevanjem njihovih realnih gospodarskih stroškov	0	+	+	+

		Prebivalce obveščati o izbirah, ki so se sprejele na tem področju.				
	Direktiva 91/271/EGS o čiščenju komunalne odpadne vode	Zagotoviti ustrezen obseg in število kanalizacijskih kolektorjev za vsa naselja na regionalni ravni; Zagotoviti ustrezno (vsaj sekundarno) raven čiščenja mestnih odpadnih voda iz naselij z obremenitvijo z organskimi snovmi večjo od 2.000 populacijskih enot; Za vsaj 75 % zmanjšati vsebnost organskih snovi ob vstopu v vse čistilne naprave na deželni ravni.	0	0	+	+
	Direktiva 2007/60/ES - Direktiva o poplavah	Obvladovati poplavno nevarnost z ukrepi preprečevanja, zaščite in pripravo, vključno z napovedmi poplavnih dogodkov in sistemi za zgodnje obveščanje	0	+	+	+
BIOTSKA RAZNOVRSTNOST	Direktiva 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst (Direktiva o habitatih)	Varovati biotsko raznovrstnost z ohranitvijo naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst na evropskem ozemlju držav članic	0	+	+	+
	Direktiva 2009/147/EGS o ohranjanju divjih ptic	Varovati habitate vrste, navedenih v Prilogi I in ptic seliv, ki niso navedene na seznamu, se pa redno vračajo, prek usklajene mreže posebnih varstvenih območij, v katera naj bodo zajeti predeli, ki so najbolj primerni za preživetje teh vrst	0	+	+	+
KRAJINA	Evropska konvencija o krajini, ki jo je Odbor ministrov Sveta Evrope sprejel v Strasbourgu 19. julija 2000	Skrbeti za varovanje, upravljanje in načrtovanje krajin ter organizirati sodelovanje v Evropi na tem področju	0	+	+	0
TLA	Tematska strategija za varstvo tal, ki jo je sprejela Evropska komisija 22. 9. 2006.	Preprečiti dodatno degradacijo tal in ohraniti njihove funkcije Povrniti funkcionalnost tal na raven, ki bo ustrezala vsaj sedanjim rabi	0	+	+	+
PODNEBJE IN ENERGIJA	Sveženj Podnebje in energija Direktiva o obnovljivih virih energije (Direktiva 2009/28/ES) Direktiva o trgovanju s pravicami do emisije (Direktiva 2009/29/ES) Direktiva o kakovosti goriv (Direktiva 2009/30/ES) Direktiva o geološkem shranjevanju ogljikovega dioksida (Direktiva 2009/31/ES) Odločba o skupnem prizadevanju (Odločba št. 406/2009/ES) Uredba o emisijah CO2 iz avtomobilov (Uredba (ES) št. 443/2009)	Zmanjšati emisije toplogrednih plinov za 20 % (ali 30 % v primeru mednarodnega dogovora); Zmanjšati porabo energije za 20 % s povečanjem učinkovitosti rabe energije; Zadostiti 20 % potreb po energiji v Evropi z energijo iz obnovljivih virov.	+	+	+	+
ODPADKI	Okvirna direktiva 2008/98/ES o odpadkih	Preprečiti proizvodnjo odpadkov pri viru Pripraviti odpadke za ponovno uporabo Reciklirati odpadke in iz njih narediti nove izdelke Ponovno uporabiti odpadke na kak drugi koristen način (na primer za proizvodnjo energije) Odstraniti odpadke (na primer: na odlagališče).	0	+	+	+

Ugotavljamo predvsem, da ni med cilji preučениh direktiv in posebnimi cilji Programa ni področij, na katerih bi se kazala nasprotja. Predvsem Os 2 in Os 3 sta v največji meri povzeli opredeljene okoljske

cilje. V prvem primeru, torej Osi 2, je stopnja skladnosti zelo visoka s cilji Evropske komisije v svežnju za podnebje, posredno pa tudi z okoljskimi cilji, saj ima pravilno zastavljena politika na področju energije zagotovo posredno pozitivne rezultate na okolje (vodo, tla, krajino, itd.). Ker je Os 3 neposredno povezana z varovanjem okolja, je že po svoji naravi močno skladna s cilji okoljskih direktiv. Os 4, osredotočena na izgradnjo zmogljivosti in čezmejno upravljanje, kaže visoke potenciale tudi na okoljskem področju, saj med dejavnosti uvršča tudi energetske bilance, okoljska tveganja, podnebne spremembe, obvladovanje tveganj, preprečevanje naravnih nestabilnosti, sisteme za monitoring morja e varovanje okolja, trajnostni promet, čezmejno upravljanje povodij v okviru podpore Okvirni direktivi o vodah in Direktivi o poplavih.

4.1.2 Skladnost s VII. evropskim akcijskim programom za okolje

Splošni okoljski akcijski program Unije "Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta", ki sta ga Evropski parlament in Svet potrdila s Sklepom št. 1386/2013/EU. Sklep navaja 9 prednostnih ciljev do leta 2020, ki so prikazani na spodnji preglednici: varovanje, ohranjanje in izboljšanje naravnega kapitala Unije; spreminjanje Unije v z viri gospodarno, zeleno in konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo; varovanje državljanov Unije pred pritiski ter tveganji za zdravje in dobro počutje, ki so povezani z okoljem; povečanje koristi okoljske zakonodaje Unije z izboljšanjem izvajanja; izboljšanje zbirke znanja in dokazov, na katerih temelji okoljska politika Unije; zagotovitev naložb za okoljsko in podnebno politiko ter odpravljanje okoljskih posledic; izboljšanje vključevanja okoljskih vidikov in usklajenosti politike; krepitev trajnosti mest v Uniji; povečanje učinkovitosti Unije pri spoprijemanju z mednarodnimi okoljskimi in podnebnimi izzivi.

Skladnost s posebnimi cilji Programa je na splošno srednje-visoka. To velja zlasti v primeru dveh izrecno okoljskih osi (Os 2 in Os 3), pa tudi v primeru Osi 4, kjer se lahko dejavnosti izgradnje zmogljivosti in čezmejnega upravljanja lahko dodatno usmerijo v doseganje trajnostnih ciljev.

V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja na ravni prioritetenih ciljev VII. akcijskega programa za okolje, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji posameznih osi Programa Slovenija Italija. Skladnost se je ocenila kot visoka (V), srednja (S) in nizka (N).

Preglednica 37. Skladnost s VII. evropskim akcijskim programom za okolje

		Prednostni cilji VII. evropskega akcijskega programa za okolje								
		Varovanje, ohranjanje in krepitev naravnih vrednosti skupnosti	Prehod v nizkoogljično, učinkovito rabo naravnih virov zeleno in konkurenčno gospodarstvo skupnosti.	Varstvo državljanov pred okoljskimi pritiski in tveganji za zdravje in dobro počutje	Čim večji izkoristek prednosti, ki jih omogoča zakonodaja na področju rabe okolja	Izboljšanje temeljnih znanj na področju znanstvene in okoljske politike Unije	Zagotovitev naložb v podporo okoljskim in podnebnim politikam ob upoštevanju okoljskih eksternalij	Večja povezanost in skladnost okoljske politike	Izboljšanje trajnosti mest in skupnosti	Povečanje učinkovitega ukrepanja EU pri reševanju okoljskih in podnebnih izzivov na mednarodni ravni
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA										
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	N	S	N	N	N	S	N	N	N
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	N	V	V	N	N	V	S	V	S
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	V	V	V	V	S	V	V	S	S
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	V	V	S	V	V	S	S
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V	V	S	V	V	S	S
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	N	V	V	S	V	N	S

4.1.3 Skladnost z makro-regijskimi strategijami

SKLADNOST Z EUSAIROM

Makroregijske strategije predstavljajo splošni okvir skupnih izzivov, prek katerih naj bi se dosegla gospodarska, socialne in prostorska kohezija na določenem geografskem območju. Ta splošni okvir lahko podpirajo tudi programi teritorialnega sodelovanja. V primeru programa čezmejnega sodelovanja Slovenija Italija 2014-2020 smo za referenco vzeli predvsem dve strategiji: Eusair, Evropsko strategijo za jadransko in jonsko regijo, ter Eusalp, Strategijo alpsko regijo.

Eusair je Evropska strategija za jadransko in jonsko regijo, ki je napovedana v Sporočilu Evropske komisije št. 357/2014 in podrobneje opredeljena v Akcijskem načrtu. Strategija se osredotoča predvsem na priložnosti, ki jih nudi pomorsko gospodarstvo: "modra rast", povezave kopno-morje, povezave v energetiki, varovanje okolja in trajnostni turizem so sektorji, ki bodo igrali ključno vlogo pri ustvarjanju delovnih mest ter spodbujali gospodarsko rast v regiji.

Z vidika modre rasti je strategija Eusair skladna zlasti z dejavnostmi iz Osi 1, namenjenimi inovacijam, in Osi 4 "Krepitev zmogljivosti in čezmejnega upravljanja", kamor spadajo tudi dejavnosti priprave čezmejnih sistemov za monitoring morja. Pri cilju povezovanja regije (na področju prometa in energije) se kaže posebej visoka skladnost s strateškim ciljem 2.1, posvečenem nizkoogljičnem gospodarstvu. Tretji cilj strategije "Ohraniti, obvarovati in izboljšati kakovost okolja" se nedvomno tesno navezuje na Program, zlasti na strategijo Osi 3, ki je posvečena okolju in naravnim virom, čeprav kaže precejšnjo mero skladnosti tudi s prizadevanji za nizkoogljično gospodarstvo iz Osi 2. Zadnji steber "Okrepiti privlačnost regije (trajnostni turizem)" je še posebej skladen s posebnim ciljem "Ohranjanje, varstvo, obnova in ovrednotenje naravne in kulturne dediščine.

V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja po posameznem tematskem stebru in po prioritarnih tematikah Strategije Eusair, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji Programa Slovenija Italija. Skladnost se je ocenila kot visoka (V), srednja (S) in nizka (N).

Preglednica 38. Skladnost z EUSAIRROM

		Strategija Eusair: tematski sklopi in prioriteta področja											
		Modra rast: spodbujanje obmorske in obalne inovativne rasti			Povezovanje regij (transport in energija)			Ohranjanje, varstvo in izboljšanje kvalitete okolja		Povečanje regionalne privlačnosti (trajnostni turizem)			
STOPNJA SKLADNOSTI		Modre tehnologije	Ribolov	Upravljanje obmorskih in obalnih storitev	Morski transport	Intermodalne povezave z zaledjem	Energetske mreže	Obalno okolje	Čezmejni habitati in biotska raznovrstnost	Pestrost turistične ponudbe	Trajnostni in odgovorni turizem	Krepitev raziskav, inovacij in MSP	Krepitev zmogljivosti in komunikacije
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	S	S	S	N	N	N	N	N	N	N	N	N
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanja strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	N	N	N	S	S	V	S	S	N	N	N	N
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	N	N	N	N	N	N	V	V	V	V	V	V
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	N	N	N	N	N	N	V	V	S	S	S	S
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	N	N	N	N	N	N	V	V	V	S	S	S
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	V	N	N	N	N	N	N	N	N	N

SKLADNOST Z EUSALPOM

EUSALP je Strategija za alpsko regijo, ki je še v fazi sprejemanja. Temeljni izziv te strategije je odpraviti ekonomske, socialne in prostorske razlike med posameznimi območji v alpski regiji ter obenem spodbujati inovativne in sonaravne oblike razvoja, s čimer bi se lahko uskladila gospodarska rast in ustvarjanje delovnih mest na eni strani ter varovanje naravnih virov in kulturne dediščine, na drugi. Strategija je oblikovana v tri stebre:

- Spodbujati trajnostno rast in inovacije v Alpah: od teorije do prakse, od raziskovalnih centrov do podjetij;
- povezave za vse: prizadevanja za uravnotežen prostorski razvoj prek sistemov mobilnosti in prevoza, komunikacijskih storitev in okolju prijazne infrastrukture;
- zagotoviti sonaravnost v Alpah: varovanje alpske dediščine in spodbujanje trajnostne rabe naravnih virov in kulturne dediščine.

Prvi stebel je posebej skladen s strateškim ciljem 1.1, ki se navezuje na Os 1 "Spodbujanje inovacijskih zmogljivosti za večjo konkurenčnost območja", in sicer predvsem z vidika dejavnosti raziskav in razvoja, čeprav se kažejo določene sinergije tudi v dejavnostih, posvečenih tehnološkim poskusom na okoljskem področju (PC 3.3). Pri drugem stebri se povezave očitno kažejo z Osjo 2 (Strateški cilj 2.1) "Sodelovanje za strategije za nizkoogljično družbo". Pri tretjem stebri se povezave kažejo tako na dejavnosti, ki so posvečene nizkoogljičnemu gospodarstvu v Osi 2, kot tudi dejavnostim za varovanje naravne in kulturne dediščine v Osi 3.

V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja po posameznem stebri in po prioritetah Strategije Eusalp, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji Programa Slovenija Italija. Skladnost se je ocenila kot visoka (V), srednja (S) in nizka (N).

Preglednica 39. Skladnost z EUSALPOM

		Strategija Eusalp: tematski sklopi in prioriteta področja								
		Spodbujanje trajnostne rasti in inovacij v Alpah: od teorije k praksi, od raziskovalnih centrov k podjetjem			Povezave za vse: iskanje uravnoveženega trajnostnega razvoja preko mobilnosti, transportnih sistemov, komunikacijskih storitev in trajnostne infrastrukture			Zagotovitev trajnosti v Alpah: varovanje alpske dediščine in spodbujanje trajnostne rabe naravnih in kulturnih virov		
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA		Razvoj praktičnih zmogljivosti za inovacije in raziskave trga	Izboljšanje in razvoja poslovnih podpor	Spodbujanje zaposlovanja s ciljem zagotoviti polno zaposlenost v regiji	Boljši, trajnostni in kakovostni transportni sistemi	Izboljšan trajnostni dostop do vseh alpskih območij	Boljša družbena povezanost v regiji	Krepitev naravnih in kulturnih virov v Alpah in dvig kvalitete življenja	Umestitev položaja Alp na globalnem nivoju na področju varčevanja z energijo in pridobivanje energije iz obnovljivih virov	Obvladovanje tveganja v Alpah in krepitev dialoga za reševanje groženj podnebnih sprememb
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	V	V	S	N	N	N	N	N	N
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanja strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	S	N	N	V	V	V	S	V	V
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	N	S	S	N	N	N	V	S	S
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	N	N	N	N	N	N	V	S	V
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	S	S	S	N	N	N	V	V	V
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	N	N	N	N	N	N	N

4.2 Skladnost z okoljskimi cilji na nacionalni ravni

4.2.1 Skladnost s strategijo okoljskih aktivnosti za trajnostni razvoj v Italiji

Akcijska okoljska strategija za trajnostni razvoj, ki se sklicuje na Sklep Medministrskega odbora za gospodarsko načrtovanje z 2. avgusta 2002. Čeprav se je osvežitev zahtevala s predpisi (34. člen Zakonodajnega odloka št. 152/2006 z naknadnimi spremembami in dopolnitvami) do danes nimamo novejšega dokumenta. Strategija ostaja še vedno aktualna v določenih vidikih, čeprav so se osnovna izhodišča v vmesnem času spremenila. Dejavnosti za izboljšanje kakovosti ozračja z zmanjšanjem in nadzorom nad koncentracijami onesnaževal in snovi, ki vplivajo na spremembe podnebja, so vsekakor zelo aktualne in v skladu s strategijo Programa (Os 2 Programa, PC 2.1). Program se lahko poistoveti tudi z vsemi dejavnostmi v okviru narave in biotske raznovrstnosti prek 4 posebnih ciljev, namenjenim enakim vprašanjem.

V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja ciljev Akcijske okoljske strategije, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji Programa Slovenija Italija. Skladnost se je ocenila kot visoka (V), srednja (S) in nizka (N).

Preglednica 40. Skladnost s strategijo okoljskih aktivnosti za trajnostni razvoj v Italiji

		Strategija okoljskih aktivnosti za trajnostni razvoj v Italiji: tematska področja, prioritete in cilji																					
		Podnebje in atmosfera				Kakovost okolja in življenja v urbanih področjih								Narava in biotska raznovrstnost				Trajnostna raba naravnih virov in ravnanje z odpadki					
STOPNJA SKLADNOSTI		Zmanjšanje toplogrednih plinov	Povečanje gozdne mase za absorpiranje ogljika	Zmanjševanje toplogrednih plinov v ozonu in stratosferi	Ozemeljsko in urbano ravnovesje, trajnostna mobilnost ljudi in blaga	Zmanjšanje emisij onesnaževal v zrak	Ohranjanje koncentracij onesnaževal pod mejnimi vrednostmi	Zmanjšanje onesnaževanja s hrupom	Spodbujanje raziskav o tveganju zaradi izpostavljanju elektromagnetnemu sevanju in onesnaževanju tveganja	Kakovostna in varna hrana	Saniranje in obnova onesnaženih območij	Zaostritev predpisov s področja okoljske zakonodaje	Spodbujanje okoljske raznovrstnosti in zagotovitev pogojev za ekosisteme	Zmanjšanje človekovega pritiska na naravne sisteme in tla	Varstvo tal pred vodnimi nevarnostmi in obalno erozijo	Zmanjšanje in preprečitev širjenja puščav	Zmanjševanje onesnaževanja celinskih in morskih voda ter tal	Zmanjševanje izkoriščanja neobnovljivih naravnih virov	Spodbujanje znanstvenega in tehnološkega raziskovanja za zamenjavo neobnovljivih virov	Ohranjanje in obnova vodnega režima z zaščito ekosistemov	Zmanjšanje nastanka odpadkov in regeneracija energije iz odpadnih materialov	Zmanjšanje količine in toksičnosti nevarnih odpadkov	
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	N	N	N	N	N	N	N	S	S	N	N	N	N	N	S	N	N	V	N	S	S	
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	V	N	V	V	V	V	S	N	N	N	N	N	N	N	S	S	N	N	N	N	N	N
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in	S	N	S	S	S	S	S	S	N	S	N	V	V	V	V	V	N	S	S	S	S	

razvoj naravne in kulturne dediščine																						
OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	S	N	S	S	S	S	S	N	N	N	N	V	V	V	V	V	N	N	S	S	S	
OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	S	V	V	V	S	S	S	N	S	N	V	V	V	V	V	V	N	S	S	N	
OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	

4.2.2 Skladnost z italijansko nacionalno strategijo prilagajanja podnebnim spremembam

Italijanska nacionalna strategija prilagajanja podnebnim spremembam je bila predstavljena konec leta 2013.

Poglavitni cilj nacionalne strategije prilagajanja k podnebnim spremembam je izdelati nacionalno vizijo za soočanje z učinki podnebnih sprememb, pri tem pa določiti nabor dejavnosti in smernic za soočanje z vplivi podnebnih sprememb, vključno s spremembami vremenskih vzorcev in ekstremnimi vremenskimi pojavi. Z izvajanjem teh dejavnosti bi se lahko zmanjšale nevarnosti zaradi podnebnih sprememb, lahko bi se zavarovalo zdravje in dobro počutje ter premoženje ljudi, ohranili bi naravno dediščino ter ohranili ali celo izboljšali sposobnost prilagajanja naravnih, družbenih in gospodarskih sistemov, obenem pa bi izkoristili priložnosti, ki bi se pojavile v povezavi z izvajanjem dejavnosti prilagajanja.

Iz preglednice je razvidno, da je stopnja skladnosti na splošno srednje-visoka, zlasti v primeru posebnih ciljev, ki so očitneje povezani z vprašanji prostora in okolja (Os 2 in Os 3).

V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja ciljev Strategije prilagajanja k podnebnim spremembam, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji Programa Slovenija Italija. Skladnost se je ocenila kot visoka (V), srednja (S) in nizka (N).

Preglednica 41. Skladnost z italijansko nacionalno strategijo prilagajanja podnebnim spremembam

		Italijanska nacionalna strategija prilagajanja podnebnim spremembam											
		Vodni viri (kakovost in količina)	Širjenje puščav, degradacija tal in suša	Varstvo rek	Biotska raznovrstnost in ekosistemi	Zdravje (tveganja in vplivi podnebnih sprememb, okoljskih dejavnikov in vremenskih razmer)	Gozdarstvo, kmetijstvo in ribištvo	Energija (proizvodnja in poraba)	Obalna območja	Turizem	Urbana območja	Kulturna dediščina	Promet in infrastruktura
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA													
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	S	N	N	N	S	N	S	S	S	S	S	S
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	V	S	S	V	V	V	V	S	S	S	S	V
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	S	V	S	V	S	S	S	S	V	S	V	N
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	V	V	V	S	S	S	V	S	S	N
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V	V	V	V	V	S	S	S	S	S
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N

4.2.3 Skladnost z italijansko nacionalno strategijo za biotsko raznovrstnost

Nacionalna strategija za biotsko raznovrstnost (2010) se je predstavila kot orodje za vključevanje biotske raznovrstnosti v panožne politike na nacionalni ravni. Strategija temelji na treh ključnih temah: biotska raznovrstnost in ekosistemske storitve; biotska raznovrstnost in podnebne spremembe; biotska raznovrstnost in gospodarske politike. Dva posebna cilja od štirih v Osi 3 zadevajo vprašanje biotske raznovrstnosti (Ohranjanje, varstvo, obnova in ovrednotenje naravne in kulturne dediščine; Izboljšati celovito upravljanje ekosistemov za trajnostni razvoj območij;). Dejavnosti so torej nedvomno skladne z nacionalno strategijo.

4.2.4 Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji

Strategija ohranja biotske raznovrstnosti v Sloveniji je 20. decembra 2001 s sklepom št. 354-16/2001-1 sprejela Vlada RS. Strategija je nastala na podlagi 6. Člena Konvencije o biološki raznovrstnosti, katere podpisnica je od leta 1996 tudi Republika Slovenija. Cilji in usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti so združeni v tri poglavja: Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti, Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja in Podporne dejavnosti ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi. Posebni cilji programa (zlasti na prioritetni osi 3) izkazujejo visoko stopnjo skladnosti s strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Najnižja skladnost je zaradi specifičnosti obravnavanega področja razumljivo zaznana pri prioritetni osi 1, med tem ko prioritetni osi 2 in 4 izkazujejo srednjo stopnjo skladnosti.

Preglednica 42. Skladnost s slovensko strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti

		Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji				
		Ohranjanje ekosistemov	Ohranjanje krajinske pestrosti	Ohranjanje vrst	Ohranjanje genske pestrosti	Ohranjanje ex-situ
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA						
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	S	N	N	N	N
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	V	S	S	S	S
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	V	V	V	V	V
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	V	V	V
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V	V	V
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	S	S	S	S	N

4.2.5 Nacionalni program varstva okolja

Nacionalni program varstva okolja je osnovni strateški dokument na področju varstva okolja, ki ga je sprejela Vlada RS junija 2005. Cilj Resolucije je splošno izboljšanje okolja in kakovosti življenja ter varstvo naravnih virov. V ta namen program določa cilje na posameznih področjih (podnebne spremembe, narava in biotska raznovrstnost, kakovost življenja (vode, zrak, kemikalije, hrup, elektromagnetno sevanje, urbano okolje), odpadki in industrijsko onesnaževanje) za določena časovna obdobja in prednostne naloge ter ukrepe za doseganje teh ciljev. Operativni program Slovenija-Italija 2014-2020 izkazuje visoko stopnjo skladnosti z nacionalnim programom varstva okolja, zlasti na

prednostnih oseh 2 in 3. Ker Nacionalni program za varstvo okolja ne poudarja vidika mednarodnega in čezmejnega sodelovanja je zaznati manjšo stopnjo skladnosti s posebnim ciljem 4.1.

Preglednica 43. Skladnost z nacionalnim programom varstva okolja

		Nacionalni program varstva okolja v Sloveniji: cilji in programi														
		Podnebne spremembe		Narava in biotska raznovrstnost				Kakovost življenja					Odpadki in industrijsko onesnaževanje			
		Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov	Snovi, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča	Nacionalni program varstva narave	Gozdovi	Tla	Gensko spremenjeni organizmi	Nacionalni program upravljanja z vodami	Zrak	Kemikalije	Hrup	Elektromagnetna sevanja	Okolje v urbanih območjih	Odpadki	Industrijsko onesnaževanje	
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA																
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	V	V	S	S	N	V	N	V	V	N	V	V	V	V	
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	V	V	V	V	V	N	V	V	V	V	V	V	V	V	V
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	V	V	V	V	V	S	V	V	V	V	V	V	V	V	V
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V	V	V	S	V	V	V	V	V	V	V	V	V
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	V	V	N	V	S	V	V	N	N	V	S	N	N

4.2.6 Nacionalni energetska program

Nacionalni energetska program, ki ga je Vlada RS sprejela v aprilu 2004 predstavlja slovensko vizijo ravnanja z energijo in je dokument koordiniranja delovanja ustanov, ki se ukvarjajo z oskrbo z energijo ter postavlja cilje in določa mehanizme za prehod od zagotavljanja oskrbe z energenti in električno energijo k zanesljivi in okolju prijazni oskrbi z energijskimi storitvami. Prioritetne osi Operativnega programa Slovenija – Italija 2014-2020 izkazujejo ustrezno stopnjo skladnosti s cilji nacionalnega energetskega programa zlasti na področju posebnih ciljev 2.1 in 3.3., medtem ko je pri drugih posebnih ciljih zaznana srednja stopnja skladnosti.

Preglednica 44. Skladnost z nacionalnim energetska programom

		Nacionalni energetska program: cilji in mehanizmi		
		Zanesljivost oskrbe z energijo	Konkurenčnost oskrbe z energijo	Področje okolja
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA				
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	V	S	V
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	V	V	V
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	S	S	S
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	N	N	S
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	V	S	S

4.2.7 Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017

Nacionalni program za kulturo za obdobje 2014-2017 (Uradni list RS, št. 77/07, 56/08, 4/10 in 20/11) je strateški dokument razvojnega načrtovanja kulturne politike. Dokument obravnava cilje, ki so osredotočeni na posamezna področja kulture, med katere spada tudi kulturna dediščina. Stopnja skladnosti specifičnih ciljev Operativnega programa Slovenija – Italija 2014-2020 je bila zaradi tematike, ki jo obravnava program, preučena le za področje kulturne dediščine. Ugotovljeno je bilo, da operativni program izkazuje visoko stopnjo skladnosti z javnim interesom na področju kulturne dediščine.

Preglednica 45. Skladnost z Nacionalnim programom za kulturo 2014-2017

		Nacionalni program za kulturo 2014-2017
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA		Področje kulturne dediščine
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	V
	OS 2.1: : Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	N
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	V
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V
	OS 3.3: : Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	N
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	S

4.2.8 Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja

Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega (NUV) je uveljavljen na podlagi Uredbe o načrtu upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (Uradni list RS št.: 61/11). NUV je po svoji vsebini nacionalni strateško načrtovalski dokument na področju upravljanja voda, ki opredeljuje mehanizme za vodenje politik, in s katerim bomo dosegli, da bodo vode leta 2015 v Republiki Sloveniji v dobrem stanju. V NUV so, na podlagi določitve lastnosti vodnih območij ter stanja, opredeljeni cilji upravljanja, tako na področju varstva okolja, urejanja voda, kot tudi glede rabe voda. Operativni program Slovenija – Italija za obdobje 2014-2020 (zlasti posebni cilji prednostne osi 3) izkazuje ustrezno stopnjo skladnosti z NUV.

Preglednica 46. Skladnost z Načrtom upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja

		Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja		
STOPNJA SKLADNOSTI		Okoljski cilji	Cilji urejanja voda	Cilji rabe voda
V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA				
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	N	N	N
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	N	N	S
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	V	S	S
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	V
	OS 3.3: : Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	N

4.2.9 Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020

Vlada RS je aprila 2015 sprejela Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020, katerega namen je izvajanje obveznosti, ki jih Sloveniji nalagata Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih. Posebni cilji 3.1 in 3.2 operativnega programa Slovenija – Italija za obdobje 2014-2020 izkazujejo visoko stopnjo skladnosti z Programom upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-2020, medtem ko je pri posebnem cilju 3.3 zaznana ustrezna, pri posebnih ciljeh 1.1, 2.1 in 4.1 pa manjša stopnja skladnosti.

Preglednica 47. Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-2020

		Osnutek programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-2020					
STOPNJA SKLADNOSTI		Ukrepi varstva narave	Ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin	Ukrepi prilagojene kmetijske prakse	Ukrepi upravljanja voda	Varstvo kulturne dediščine	Drugi ukrepi (prostorsko načrtovanje, pametna, trajnostna in vključujoča rast)
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	N	N	N	N	N	N
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	N	N	N	N	N	S
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	V	V	S	S	V	V
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	V	V	V	V
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	N	N	S	V	N	V
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	N	N	N	N	S	S

4.2.10 Operativni program oskrbe s pitno vodo

Operativni program oskrbe s pitno vodo je vlada RS sprejela avgusta leta 2006, za obdobje do leta 2013. Dokument navaja ciljno stanje in nabor specifičnih ukrepov in projektov. Velja za enega temeljnih dokumentov za doseganje ciljev iz Nacionalnega programa varstva okolja in se nanaša na oskrbo prebivalstva s pitno vodo in oskrbo z vodo za druge, zlasti javne površine. Operativni program Slovenija – Italija za obdobje 2014-2020 izkazuje ustrezno stopnjo skladnosti zlasti z prvim in drugim ciljem operativnega programa oskrbe s pitno vodo.

Preglednica 48. Skladnost z Operativnim programom oskrbe s pitno vodo

		Cilji operativnega programa oskrbe s pitno vodo		
STOPNJA SKLADNOSTI V = VISOKA S = SREDNJA N = NIZKA		Zagotovitev zanesljive oskrbe s pitno vodo in zaščito vodnih virov	Zagotovitev oskrbe s kakovostno in varno pitno vodo	Zagotovitev stroškovno učinkovite oskrbe s pitno vodo
Posebni cilji programa	OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	V	V	S
	OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	N	N	N
	OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	S	S	N
	OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	V	V	N
	OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	N
	OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	S	S	S

4.3 Skladnosti s cilji na lokalni ravni

V tem poglavju smo že navedli pogloblitve evropske direktive s področja varovanja okolja in so se za vsako od njih opisali cilji ter smo preverili stopnjo skladnosti s posebnimi cilji posameznih Prednostnih osi Programa (prim. točka 4.1.1). Za boljšo analizo lokalnih posebnosti smo preučili sektorske načrte s področja okolja na deželni (za Furlanijo Julijsko krajino in Veneto) in državni ravni (za Slovenijo). Skladnost smo preverjali s primerjavo s cilji, ki smo jih navedli v odstavku 4.1.1 ter upoštevali tesno povezavo med evropskimi direktivami in predpisi za prenos teh določil na nacionalno ali lokalno raven. V splošnem smo ugotovili, da ima programsko območje dobro urejeno področje načrtovanja za vse okoljske vidike, pri čemer so dokumenti skoraj vedno osveženi (čeprav načrti niso še dokončno potrjeni).

Preglednica 49. Referenčni načrti na lokalni ravni programskega območja za področje okolja in prostora

Območje/Organ	Področje/Referenčni dokument	Skladnost			
Zrak					
Dežela Benečija	Piano Regionale di Tutela e Risanamento dell'Atmosfera, approvato con DGR n. 57 dell'11.11.2004 e aggiornato con DGR 2872 del 28.12.2012	+	+	+	0
Dežela FJK	Aggiornamento del Piano di miglioramento della qualità dell'aria (DGR n. 288 del 27.02.2013)	+	+	+	0
	Piano di azione regionale sulla qualità dell'aria adottato con DGR n. 139 del 3 febbraio 2011				
Slovenija	Nacionalni program varstva okolja (Ur. l. RS 83/99, 41/04)	+	+	+	+
Voda					
Dežela Benečija	Piano Regionale di Tutela delle Acque approvato con Deliberazione n. 107 del 05.11.2009 del Consiglio Regionale e modificato con DGR 842 del 05.11.2009	+	+	+	0
Dežela FJK	Piano Regionale di Tutela delle Acque approvato con DGR 2000/2012	+	+	+	0
Uprava di Bacino dei Fiumi Isonzo, Tagliamento, Livenza, Piave, Brenta-Bacchiglione	Piano di gestione dei bacini idrografici delle Alpi Orientali, approvato con DPCM del 23.04.2014	+	+	+	0

Slovenija	Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (Ur. l. RS 61/11)	+	+	+	+
Biotska raznovrstnost					
Dežela Benečija	Misure di conservazione per le ZPS (DGR n. 2371 del 26.07.2006) ai sensi dell'articolo 3 del DPR 357 del 1997	0	+	+	0
Dežela FJK	Misure di conservazione dei 32 SIC della regione biogeografica continentale approvate con DGR 546 del 28.03.13	0	+	+	0
	Misure di conservazione dei 28 SIC della regione biogeografica alpina approvate con DGR n. 726 del 11.04.2013				
Slovenija	Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji 2002 (Sklep vlade RS št. 354-16/2001-1)	+	+	+	+
Upravljanje s prostorom in krajino					
Dežela Benečija	Piano Territoriale Regionale di Coordinamento adottato dalla Giunta regionale con DGR n. 372 del 17.02.2009.	0	+	+	0
	Variante parziale al Piano Territoriale Regionale di Coordinamento con attribuzione della valenza paesaggistica, adottata con DGR n. 427 del 10.04.2013				
Dežela FJK	Piano di governo del territorio, approvato con DPR n. 084/Pres. del 16.04.2013	0	+	+	0
	Piano paesaggistico regionale in corso di redazione (approvato lo schema con DGR 433/2014)				
Slovenija	Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS št. 76/2004)	0	+	+	+
Energija					
Dežela Benečija	Piano Energetico Regionale - Fonti Rinnovabili - Risparmio Energetico - Efficienza Energetica, approvato con Deliberazione CR n. 127 del 12/08/2014	+	+	+	0
Dežela FJK	Piano energetico regionale, approvato con Decreto del Presidente del 21.05.2007, n. 0137/Pres.. E' in corso un aggiornamento del Piano	+	+	+	0
Slovenija	Nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008-2016 (Sklep vlade RS št. 36000-1/2008/13)	+	+	+	0
Odpadki					
Dežela Benečija	Piano Regionale di Gestione dei rifiuti urbani e speciali (adottato con DGR n. 264 del 05.03.2013)	+	0	+	0
Dežela FJK	Piano regionale di gestione dei rifiuti urbani (DPR del 31.12.2012 n. 278/Pres.)	+	0	+	0
Slovenija	Nacionalni program varstva okolja (Ur. l. RS 83/99, 41/04)	+	+	+	0

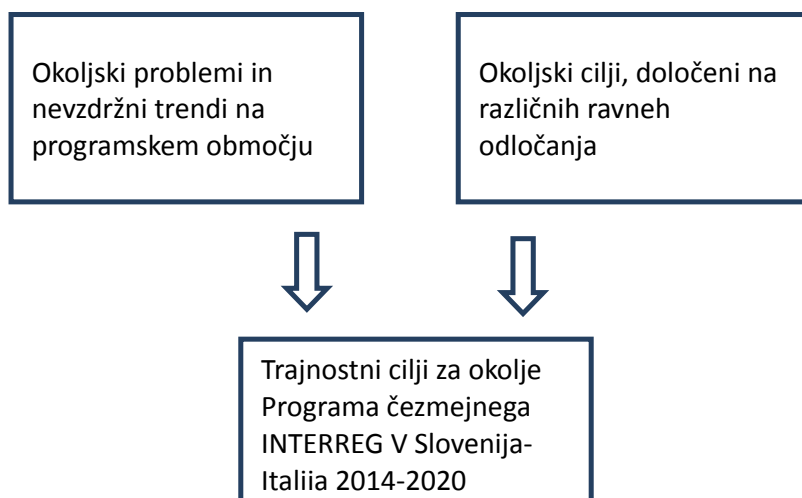
V preglednici so navedeni rezultati opravljenega preverjanja na ravni splošnih ciljev lokalnih načrtov, ki izhajajo neposredno iz določb direktiv, in sicer se je preverila skladnost s posebnimi cilji posameznih osi Programa. Tri stopnje skladnosti smo označili takole:

Simbol	Stopnja skladnosti
0	Brez vpliva: Posebni cilj te osi nima vpliva na cilje sektorskega načrta.
+	Pozitiven: Posebni cilj te osi je skladen s cilji sektorskega načrta.
-	Negativen: Posebni cilj te osi je v nasprotju s cilji sektorskega načrta.

Videti je splošno skladnost oziroma sposobnost strategije Programa, da povzame splošne cilje lokalnih načrtov za vsak okoljski vidik. Skladnost med dejavnostmi in strategijo se kaže zlasti v primeru dveh izrecno okoljskih osi (Os 2 in Os 3). Iz opravljene analize ne izhaja, da bi bili posebni cilji Programa v nasprotju s cilji lokalnih načrtov, ki smo jih preverjali.

5 Trajnostni okoljski cilji programa

Oprelitev ciljev sonaravnosti oziroma okoljske trajnosti Programa čezmejnega INTERREG V Slovenija Italija 2014-2020 je bilo eno izmed temeljnih vprašanj za CPVO. Po preučitvi in analizi tako konteksta (analiza okoljskega konteksta, izstopajočih problemov in nevzdržnih trendov) kot tudi ciljev, ki so se določili na različnih ravneh odločanja, smo se v okviru ocenjevanja osredotočili na pripravo zemljevida okoljskih ciljev Programa, da bi tako bolje opredelili in zagotovili trajnostni vidik strategije Programa in pripravili matriko, s katero bi lahko primerno ocenili trajnost dejavnosti in njihov vpliv ter določili potrebne omilitvene ukrepe. Okoljska vprašanja, ki smo jih preučili, sledijo strukturi, ki smo jo zastavili pri opisu stanja okolja. Izbrali smo jih tudi na osnovi posvetovanj z organi, ki so pristojni za okoljska vprašanja in pristojnimi organi za CPVO, ki so potekala v fazi vsebinjenja: Cilje okoljske trajnosti smo hierarhično razdelili na dve ravni: splošne in posebne cilje. Splošni cilji so širše zastavljeni in nato podrobneje opredeljeni v posebnih ciljeh. Vsakemu cilju smo dodelili enega ali več kazalnikov za meritev doseganja samega cilja.

V naslednji fazi smo preverili stopnjo skladnosti med posebnimi cilji Programa in cilji za okoljsko trajnost, saj smo tako hoteli oceniti, v kolikšni meri so se okoljska vprašanja upoštevala pri pripravi Programa. Skladnost se je ocenila kot visoka (V), srednja (S) in nizka (N).

Preglednica 50. Skladnost s trajnostnimi okoljskimi cilji Programa

Okoljska področja	Trajnostni cilji za okolje		Kazalnik
	Splošni	Posebni	
Podnebje in energija	Spodbujati prilagajanje k podnebnim spremembam in boj proti učinkom tople grede	Zmanjšati emisije toplogrednih plinov predvsem na področju prometa	Koncentracije onesnaževal v ozračju (PM10, SO2, NO2, CO, O3) Število potnikov javnega prometa na kilometer cestnega omrežja v razmerju do števila lokalnih prebivalcev
	Spodbujati trajnostno energetska politiko	Izboljšati energetska učinkovitost pri končnih potrošnikih in spodbujati pametna omrežja Izboljšati in povečati uporabo obnovljivih virov energije Spodbujati zmanjšanje potrošnje energije	% delež energije, proizvedene iz obnovljivih virov na celotno bruto interno porabo električne energije % delež energije, proizvedene iz obnovljivih virov na celotno količino proizvedene energije
Zrak	Izboljšati kakovost zraka	Zmanjšati emisije v ozračje (zlasti iz prometa, gospodinjstev in industrijske proizvodnje)	Koncentracije onesnaževal v ozračju (PM10, SO2, NO2, CO, O3)
Voda	Izboljšati kakovost vodnih teles	Doseči dobro ekološko stanje površinske, podzemnih in obalnih voda Zmanjšati obremenitev vodnih virov zaradi človekovih dejavnosti (odvzemi za proizvodnjo električne energije v hidroelektrarnah, onesnaženost z nitrati, itd.)	Ekološko stanje rek Indeks TRIX v obalnih morskih vodah Stanje kopalnih voda Kemično stanje podzemnih voda
	Izboljšanje rabe vode	Povečati povezanost s kanalizacijskim omrežjem in izboljšati učinkovitost čistilnih naprav	Število prebivalcev povezanih na čistilno napravo
Tla	Trajnostno upravljanje tal in varovanje ozemlja pred naravnimi nesrečami in požari	Boj proti nevzdržnemu izkoriščanju tal Spodbujati ukrepe za naturalizacijo oziroma obnovo okolja in melioracijo onesnaženih območij Izboljšati predvidevanje, preprečevanje in obvladovanje	Spremembe v rabi tal po podatkih iz Corine Land Cover Število onesnaženih krajev

		hidrogeološke, geološke, potresne in požarne nevarnosti	Poplavna nevarnost Kataster plazov Potresno coniranje Požarna nevarnost
Zavarovana območja in biotska raznovrstnost	Ustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in varovati ekosisteme	Okrepiti vzpostavljanje ekoloških omrežij Varovati in podpirati zaščitena naravna območja Ohraniti in obnoviti naravne in polnaravne habitate	Razširiti območja v mreži Natura 2000 Spremembe v rabi tal po podatkih iz Corine Land Cover
Krajina in kulturna dediščina	Varovati in ovrednotiti krajino in kulturno dediščino	Izvajati Evropsko konvencijo o krajini Skrbeti za promocijo ozemlja na trajnostni način	Kraji na seznamu svetovne dediščine UNESCO
Bivalno okolje in zdravje ljudi	Izboljšati kakovost življenja in varovati zdravje prebivalcev	Spodbujati oblike trajnostne mobilnosti Spodbujati akustično coniranje prostora in ukrepe za zmanjšanje hrupa Spodbujati ukrepe za obnovev in širitev zelenih površin v mestih Izboljšati ravnanje z odpadki	% občin/območij, ki so izvedli akustično coniranje prostora Gostota mestnih zelenih površin na površino občine - odstotek Gostota mestnih zelenih površin na prebivalca Proizvodnja komunalnih odpadkov na prebivalca Delež ločeno zbranih odpadkov na skupno količino komunalnih odpadkov

Preglednica 51. Stopnja skladnosti med posebnimi cilji programa in izbranimi cilji okoljske trajnosti

Posebni cilji programa	Cilji okoljske trajnosti								
	PODNEBJE IN ENERGIJA		ZRAK	VODA		TLA	ZAVAROVANA OBMOČJA IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST	KRAJINA IN KULTURNA DEDIŠČINA	BIVALNO OKOLJE IN ZDRAVJE LJUDI
	Podpora prilagajanju na podnebne spremembe in ukrepi proti učinku tople grede	Spodbujanje trajnostnih energ. politik	Izboljšanje kakovosti zraka	Izboljšanje kakovosti vodnih teles	Izboljšanje rabe vode	Trajnostno upravljanje zemljišč in varstvo pred naravnimi nesrečami	Zaustavitev izgube biotske pestrosti in zavarovanje ekosistemov	Večja stopnja varstva krajine in kulturne dediščine	Izboljšanje kakovosti življenja in zdravja prebivalstva
OS 1.1: Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	N	N	N	N	N	N	N	N	N
OS 2.1: Spodbujanje izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	V	V	V	S	S	S	S	S	V
OS 3.1: Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	S	S	S	V	S	V	V	V	V
OS 3.2: Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	S	S	S	V	V	V	V	A	A
OS 3.3: Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	V	V	V	V	V	V	M	S	V
OS 4.1: Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	V	S	S	S	S	V	S	S	V

Program je z vidika **energetske politike, podnebja in kakovosti zraka** zagotovo usmerjen k prizadevanju za evropske cilje s tega področja in stremi k energetske učinkovitosti, raznolikosti virov energije in varčnosti v skladu s svežnjem za podnebje in energijo, ki ga je sprejela Komisija, ter smernicami glede varovanja ozračja (Direktiva 2008/50/ES). Os 2 je izrecno namenjena nizkoogljičnemu gospodarstvu, s povezovanjem ukrepov energetske učinkovitosti in izboljšanjem lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpustov v mestnih okoljih. Tudi posebni cilj 3.3 je posvečen zmanjšanju onesnaževanja ozračja z uvedbo skupnih strategij, modelov in pristopov k uporabi zelenih tehnologij.

Za vprašanja **vode in tal** se najvišja stopnja skladnosti s primerljivimi cilji kaže v Osi 3. Program posveča posebno pozornost izboljšanju kakovosti površinskih voda, pri čemer se kažejo pomembno potenciali tudi na področju preprečevanja hidrološke, hidrogeološke in poplavne nevarnosti, pri čemer se izkazujejo tudi možnosti, da se ustvarijo sistemi za skupno načrtovanje.

Veliko prostora je v programu bilo namenjeno tudi ciljem, povezanim z vprašanjem **biotske raznovrstnosti**, ki preveva celotno Os 3 tako z vidika razvoja, eksperimentiranja in izvajanja celovitih strategij in orodij za upravljanje zaščitenih območij in območij z visoko okoljsko vrednostjo, kot tudi z vidika osveščanja in določanju skupnih orodij, protokolov in načrtov za biotsko raznovrstnost in ekosisteme.

Krajina in kulturna dediščina sta nedvomno upoštevani v programu, zlasti v okviru posebnih ciljev 3.1 in 3.2, pri čemer so prizadevanja usmerjena v zaščito in trajnostno rabo oziroma izkoriščanje.

Človekovo življenjsko okolje in zdravje sta horizontalno prisotna v celotnem Programu, zlasti prek dejavnosti Osi 2 (energetska učinkovitost in mobilnost), prek dejavnosti Osi 3 za izboljšano upravljanje odpadkov, vodnih virov in zmanjšanje onesnaževanja ozračja.

6 Omilitveni ukrepi

Ocena učinkov programskih dejavnosti na vsak okoljski element je bila izvedena tako, da se je primerjalo splošne cilje okoljske trajnosti za obravnavane okoljske matrike ter vrste predvidenih dejavnosti v strategiji programa (prim. preglednica 53). Ker so predlagane dejavnosti dokaj splošnega značaja, je treba poudariti, da so bili z namenom večje učinkovitosti presoje obravnavani vsi primeri predlaganih programskih dejavnosti (navedeni so v 2. poglavju tega Okoljskega poročila), da bi dobili bolj podroben okvir posegov, ki se bodo morda izvajali na programskem območju. Presoja se torej nanaša na možne dejavnosti, ki bodo izpeljane ali tudi ne, odvisno od odziva prostora in od resnične izvedbe programa. Ta vidik povzroča, da je presoja vplivov do neke mere negotova, ali bolje, nedoločena, poleg tega pa vpliva tudi na naslednjo in povezano fazo določanja in predlaganja omilitvenih ukrepov. Glede na naravo programa in strukturo strategije se omilitveni ukrepi v bistvu omejujejo na navodila za opredelitev primernih kriterijev za odobritev ter na oblikovanje finančnih rezerv, ki se bodo uporabile v fazi razpisa in izbire projektnih predlogov (v ta namen prim. 8. poglavje v zvezi z okoljskim upravljanjem Programa). Sama narava Programa je vplivala na presojo učinkov: pomanjkanje referenčnih kart, prostorsko določenih projektnih pobud, programska in ne načrtovalna narava predmeta presoje so onemogočili bolj poglobljeno presojanje, ki bi se osredotočalo na posamezne posebnosti prostora, značilne za programsko območje. Iz vseh navedenih razlogov ni bilo možno presojati potencialnih posegov z vidika različnih posameznih prostorskih kontekstov, v katerih bi se ti posegi lahko izvajali (na primer zavarovana območja, območja Natura 2000, ranljiva območja, itd.).

Spodnja preglednica prikazuje karakterizacijo/razvrstitev upoštevanih učinkov v opravljeni analizi. **Vrednost** učinka v primerjavi s cilji okoljske trajnosti je lahko pozitivna, negativna ali nevtralna. Z vidika vrednosti je bila izvedena še dodatna razvrstitev (pozitiven ali negativen učinek v širšem obsegu) na podlagi površinskega dometa učinka, kar omogoča ločevanje tistih učinkov, ki bi lahko imeli širši obseg delovanja. Učinek ima poleg tega lahko neposreden ali posreden **vpliv** na obravnavan okoljski element, glede na značilnosti povezav in stopnjo interakcij med programskimi dejavnostmi in trajnostnimi cilji. Dodatna spremenljivka, ki opredeljuje ocenjene učinke, je **trajanje**, tako v smislu časa, ki po oceni preteče od izvedbe dejavnosti do zaznavnega učinka (kratko ali dolgo obdobje) kot v smislu vztrajanja učinka (trajen ali začasen). Vsi zgornji vidiki skupaj določajo kumulativno oceno učinka (globalno pozitiven, negotov/negativen/nevtralen).

Legenda

Vrsta	Simbol	Opis
Vrednost	+	Pozitiven
	++	Pozitiven v širšem obsegu
	-	Negativen
	--	Negativen
	0	Nevtralen
Vpliv	N	Neposreden
	P	Posreden
Trajanje	>	Se odraža v dolgem obdobju
	>>	Se odraža v krajšem obdobju
	S	Stalen
	Z	Začasen
Kumulativna ocena		Globalno pozitiven
		Globalno negotov
		Globalno negativen
		Globalno nevtralen

V nadaljevanju je pojasnjena metodologija, ki je bila uporabljena za oceno različnih vrst učinkov.

Učinek se smatra za potencialno pozitivnega v primerih, ko se oceni, da možne dejavnosti programa prispevajo k doseganju ciljev okoljske trajnosti, povezanih z določeno okoljsko matriko. Potencialno negativen učinek pa je ocenjen v primerih, ko se smatra, da dejavnosti programa lahko preprečujejo doseganje ciljev okoljske trajnosti. Učinek je ničen, če se oceni, da dejavnost programa ne vpliva na cilje okoljske trajnosti. Ocena možnosti, da bi učinek (pozitiven ali negativen) deloval širše, je bila podana na podlagi analize predlaganih posegov v okviru različnih vrst dejavnosti v programu: v primerih, ko dejavnost predvideva spodbujanje strategij in skupnih nastopov, se je domnevalo, da je domet učinkov večji v primerjavi s posegi, ki so bolj lokaliziranega značaja (na primer: pilotne dejavnosti, demonstrativni projekti). Ocena o neposrednem ali posrednem učinku je bila dana glede na dejstvo, ali je prispevek (oziroma ovira v primeru potencialno negativnega učinka) programske dejavnosti tesno povezan (neposredno) ali ne s ciljem okoljske trajnosti obravnavanega okoljskega elementa. Ocena o kratkoročni ali dolgoročni naravi učinka je bila podana s pregledom predvidenih posegov: v splošnem se je v primerih dejavnosti, ki spodbujajo strategije, predvidevalo, da mora preteči več časa za izkaz učinka na okolje

(treba je določiti strategijo, jo razširiti in nazadnje uresničiti. Samo izvajanje morda zahteva, da se določi orodja in prakse, kar spet terjaja čas za vidne rezultate v prostoru) v primerjavi s posegi kot so projekti ali demonstrativne pobude na specifične okoljske teme. Podobno velja za trajanje učinka: v primeru pilotnih dejavnosti se lahko domneva, da bo učinek začasen, povezan z življenjskim ciklusom samega projekta, medtem ko se na primer pri strukturnih posegih smatra, da je učinek trajen.

Preglednica v nadaljevanju ponuja kratek pregled opravljene analize, ocene so v njej predstavljene grafično in zbirno. Preglednici sledi bolj podroben in utemeljen opis pričakovanih učinkov na vsak okoljski element.

Preglednica 52. Povzetek učinkov programa na okolje

Os	Posebni cilj	Vrsta dejavnosti	Trajnostni cilji za okolje								
			PODNEBJE IN ENERGIJA		ZRAK	VODA		TLA	ZAVAROVANA OBMOČJA IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST	KRAJINA IN KULTURNA DEDIŠČINA	BIVALNO OKOLJE IN ZDRAVJE LJUDI
			Spodbujati prilagajanje k podnebnim spremembam in boj proti učinkom tople grede	Spodbujati trajnostno energetska politiko	Izboljšati kakovost zraka	Izboljšati kakovost vodnih teles	Izboljšanje rabe vode	Trajnostno upravljanje tal in varovanje ozemlja pred naravnimi nesrečami in požari	Ustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in varovati ekosisteme	Varovati in ovrednotiti krajino in kulturno dediščino	Izboljšati kakovost življenja in varovati zdravje prebivalcev
1. Spodbujanje inovacijskih zmogljivosti za večjo konkurenčnost območja	1.1 Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	A. Osveščanje, prenos znanja in kapitalizacija razvojnih orodij in storitev (analitična orodja, strategije, upravljavska orodja, krepitve zmogljivosti, ipd.) v povezavi s skupnim razvojem produktov in/ali storitev.	+P>>S	+ N> S	+P>>S	0 -P>S	0 -P>S	0 -P>S	0 -P>S	0 -P>S	+P>>S -P>S
		B. Izvajanje inovativnih dejavnosti in naložbe v ključna področja programskega območja, ob upoštevanju KET in FET programa									
2. Sodelovanje za izvajanje strategij in akcijskih načrtov za promocijo energije	2.1 Spodbujanje izvajanja strategij in akcijskih načrtov za promocijo energije	A. Spodbujanje zmanjšanja potrošnje energije tudi s promocijo razvoja strategij ter akcijskih načrtov za varčevanje z energijo	++N>>S	++N>S	++N>S	0	0	0	0	++P>>S	++N>>S

	učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	B. Zmanjševanje stopenj emisij tudi s spodbujanjem uporabe alternativnih prevoznih sistemov ter uporabe, zlasti obnovljivih alternativnih virov energije	++N>S	+N>>S	++N>S	0	0	++P>>S	++P>>S	++P>S	++N>>S	
3: Varovanje in promocija naravne in kulturne dediščine	3.1 Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	A. Priprava skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje in varovanje naravnih virov	++P>>S	0	0	++N>S	0	++N>>S	++N>>S	++N>S	++P>>S	
		B. Priprava in uporaba v praksi skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje, varovanje, izboljšanje privlačnosti in valorizacija snovne in nesnovne kulturne dediščine	0	0	0	0	0	0	-P>S	0	++N>Z/S	++N>Z/S
		C. Razvoj, preskušanje in izvajanje malih investicij in izobraževanj	+P>>Z	0	0	0	0	0	+N>>Z -P>S	+N>>S -P>S	+N>>S	++N>>S
	3.2 Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	A. Opredelitev skupnih orodij, protokolov in načrtov za biotsko raznovrstnost in ekosistemov	++P>>S	0	0	++N>S	0	++N>/>>S	++N>S	++N>S	++N>S	0
		B. Preskušanje in izvajanje celovitih strategij in orodij in zelene infrastrukture za upravljanje	++P>>S	0	0	0	0	++N>>S	++N>S	++N>S	++N>S	0

		zaščitene območij in območij z visoko okoljsko vrednostjo vključno z območji Natura 2000									
		C. Dvigovanje zavesti ter trajnostnega in odgovornega načina obnašanja na zavarovanih območjih narave in naravnih vrednotah	+P>>Z	0	+P>>Z	+P>>Z	+N>>S	+N>>Z/S	+N>>Z/S	+N>>Z/S	0
	3.3 Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	A. Razvoj, demonstracija in v manjši meri izvajanje naložb v inovativne environmental friendly tehnologije (pilotni projekti)	0	+N>Z	+P>Z	+N>Z -P>Z	+N>Z -P>Z	+P>Z	+P>>Z -P>Z	0	+N>Z
4. Krepitev čezmejnih zmogljivosti in upravljanja	4.1 Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	A. Ukrepi za podporo krepitve zmogljivosti, usmerjenega k razvoju struktur, sistemov in orodij	0	0	0	++N>>S	++N>>S	0 ++N>>S	0	0	0
		B. Ukrepi podpore človeških potreb in potencialov	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Podnebje in energija ter Zrak

Dejavnosti programa za okoljski področji "Podnebje in energija" in "Zrak" so na splošno pozitivne ali nevtralne, pri čemer se kaže določena negotovost glede osi 1. Konkretno se nekatere dejavnosti (B2 in B4) ukvarjajo z vprašanjem inovativnih okoljskih tehnologij, učinkovite rabe virov in sonaravne rasti. Če se ukrepi na tem področju izvedejo, lahko pozitivno vplivajo na to področje in tako prispevajo k doseganju ciljev sonaravnosti v okviru boja proti podnebnim spremembam in (posredno) k izboljšanju kakovosti zraka ter (neposredno) k spodbujanju trajnostnih politik na področju energije. Negotovost izhaja iz širokega spektra ponujenih primerov dejavnosti, med katerimi predstavljajo pravkar naštetje dejavnosti le majhen delež vseh možnih dejavnosti v okviru te osi.

Večinoma so učinki, ki bi jih izvajanje programa imelo na ta element, predvsem neposredni. Rezultati se pričakujejo v kratkoročnem in dolgoročnem obdobju, kar je odvisno od osi in vrste predlaganih dejavnosti, v večini primerov pa se šteje, da se bodo učinki ohranili v času.

Merila glede na blažitev/kompenzacijo: pri razpisih bi bilo treba predvideti nagradne točke/finančne rezerve za predloge v okviru osi 1, ki bi vsebovali predloge projektov za: inovativne okoljske tehnologije, učinkovito rabe virov (na primer: zelene strehe in zeleni zidovi) in trajnostno okoljsko rast. Primerno bi bilo tudi predvideti ustrezna merila za izbiro projektov, s katerimi bi se ocenjeval vpliv na blažitev učinkov podnebnih sprememb in prilagajanje na podnebne spremembe.

Voda

Predvideni učinki za področje voda in za dva cilja sonaravnosti, in sicer izboljšati kakovost vodnih teles in izboljšati rabo vode, so v primeru predvidenih vrst dejavnosti v okviru druge prednostne osi v splošnem nevtralni, medtem ko je negotov učinek druge osi in so potencialne posledice vrst dejavnosti v okviru osi 3 za to vprašanje različne. Učinek osi 4 je na splošno pozitiven ali nevtralen.

Če si podrobneje ogledamo vprašanje prve prednostne osi, ki preko ukrepov predvideva možnost financiranja raziskav in razvoja na področju tehnologij za rabo obnovljivih virov energije. Če se ta dejavnost osredotoči na hidroelektrarne, bi lahko predstavljala dodatno obremenitev za količino vode in predstavljalo oviro pri doseganju ciljev okoljske trajnosti in izboljšanja rabe vode.

Podobna situacija se kaže v primeru vrste dejavnosti 3.3.A. Po eni strani se namreč spodbuja uporabo inovativnih zelenih tehnologij za varstvo voda ter izvajanje direktive o vodah (3.3.A.5 in 3.3.A.6), kar bi nedvomno imelo tudi kratkoročno pozitivne učinke, po drugi pa se spodbuja pilotne projekte za proizvodnjo energije (3.3.A.1), pri čemer pa je treba izpostaviti, da bi hidroelektrarne imele potencialno negativen učinek, saj njihovo delovanje predstavlja pritisk na količino vodnih virov, dolgoročno pa tudi na njihovo kakovost. Vrste dejavnosti v okviru osi 3, za katere se predvideva potencialno pozitiven prispevek zaradi izboljšanja kakovosti vode, so 3.1.A, s katerimi se spodbujajo ukrepi za preprečevanje onesnaževanja morja in eutrofikacije; 3.2.A, v okviru katere se lahko pripravijo dejavnosti za celovito upravljanje Severnega Jadrana Vrsta dejavnosti 3.2.C spodbuja ozaveščanje in opredelitev skupnih strategij za upravljanje in varstvo naravnih virov.

Vrsta dejavnosti 4.1.B, ki predvideva možnost priprave projektov za upravljanje povodij, ima lahko obširne pozitivne učinke na količino in kakovost voda.

Merila glede na blažitev/kompenzacijo: Če upoštevamo rezultate analize stanja voda na programskem območju, ki kažejo na težave s hidromorfologijo vodnih teles v gorskih predelih predvsem zaradi odvzema vode za hidroelektrarne, predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih hidroelektrarn in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo.

Tla

Po preverjanju vrst dejavnosti programa se za večino dejavnosti lahko predvidi pozitiven vpliv na tla. V treh primerih je vpliv negotov, za ostale vrste dejavnosti pa se je vpliv ocenil kot nevtralen. Na splošno lahko program ustvari velike neposredne učinke, ki se bodo večinoma kazali v dolgoročnem obdobju in pogosto celo trajnega značaja. K cilju sonaravnosti oziroma trajnostnega upravljanja tal in varovanja ozemlja pred naravnimi nesrečami in požari lahko v največji meri prispevajo vrste dejavnosti 3.1.A, 3.2.A, 3.4.C in 4.1.A, ki omogočajo ukrepe za preprečevanje ter obvladovanje naravnih nevarnosti.

Prva prednostna os ima v primeru dejavnosti raziskav in razvoja tehnologij za obnovljive vire energije precej negotov vpliv na ozemlje, saj je odvisna od izbrane vrste obnovljivega vira. Če se namreč izbere proizvodnja električne energije z uporabo vetrnic, bi učinek lahko bil negativen ne samo z vidika vpliva na krajino, ampak tudi z vidika rabe tal.

Vrsta dejavnosti 3.1.C po eni strani predvideva možnost koordinacijskih ukrepov rabe tal (3.1.C.4), kar bi imelo v primeru izvedbe pozitivne učinke. Po drugi strani pa se v okviru te vrste dejavnosti lahko predvidijo tudi dejavnosti za povečanje turistične privlačnosti krajev (3.1.C.5), na primer z ureditvijo kolesarskih poti, kar pa bi posredno negativno vplivalo na rabo tal. Vrsta dejavnosti 3.1.B spodbuja ohranjanje in obnavljanje kulturne dediščine (3.1.B.2), s čimer bi se lahko povečalo izkoriščanje tal, če se odobrijo širitve obstoječih objektov ali izgradnja novih.

Merila glede na blažitev/kompenzacijo: Ukrepi, ki so povezani z vprašanjem tal in naravnih nevarnosti so samo ena vrsta ukrepov, ki se lahko spodbujajo v okviru vrst dejavnosti in za katere se je učinek na tla ocenil kot pozitiven. Da bi zagotovili, da se tudi dejansko izvedejo, saj je dokazano, da na programskem območju dejansko tudi obstajajo težave s tem vprašanjem (prim. opis stanja okolja), predlagamo, da se pri razpisih in v fazi izbire projektnih predlogov uvede merilo z nagradnimi točkami v okviru osi 3 in 4 za projekte, katerih cilji so uskladiti rabo tal in zagotoviti obvladovanje in preprečevanje naravnih nesreč.

Predlagamo tudi, da se v fazo izbire projektnih predlogov v okviru osi 3 doda nagradno merilo za projekte za spremembo namembnosti/ponovno rabo obstoječih stavb ali lokacij in se tako izognili nevarnosti, da bi se pozidale dodatne površine in tako dodatno ogrozila prepustnost tal. V primeru projektov, ki zadevajo infrastrukturo, tudi če gre samo za obnovo objekta v smislu ohranjanja dediščine, predlagamo, da se doda nagradno (ali izključno) merilo za uporabo najboljših razpoložljivih tehnologij (na primer drenažni asfalt za parkirišča, itd.) in za spodbujanje zelenega naročanja.

V zvezi z možnimi projekti, ki se lahko financirajo v okviru osi 1 v okviru raziskav in razvoja na področju obnovljivih virov, predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih vetrnih elektrarn in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo.

Zavarovana območja in biotska raznovrstnost

Ocenjeni učinek programa na zavarovana območja in biotsko raznovrstnost je odločno pozitiven, čeprav obstaja nekaj negotovosti, in na splošno ni predvidenih negativnih vplivov. Večina vrst predvidenih dejavnosti v okviru osi 3 (3.1.A, 3.2.A 3.2.B, 3.2.C) lahko neposredno prispeva k doseganju okoljske trajnosti, in sicer preprečevanju izgube biotske raznovrstnosti in varovanju ekosistemov z ukrepi upravljanja, varovanja in načrtovanja zaščitenih območij, območij Natura 2000, habitatov in biotske raznovrstnosti. Dejavnost 2.1.B lahko predstavlja posredno pozitiven prispevek, medtem ko je vpliv dejavnosti v okviru 4 v celoti nevtralen. Ocenjeni učinek vrst dejavnosti 3.3.A je veliko bolj negotov, saj predvideva možnost ukrepov na področju energije. Tudi v primeru vrste dejavnosti 3.1.B in 3.1.C se kaže določena mera nedoločljivosti, in sicer zaradi možnosti restavriranja kulturne dediščine in ureditve kolesarskih poti (prim. navedene argumente za področje tal).

Ker nimamo podrobnejših podatkov o samih projektih in kraju njihove izvedbe, se pri tem vrednotenju ne moremo izreči glede verjetnosti učinkov teh ukrepov na Mrežo Natura 2000. Če upoštevamo smernice Evropske komisije glede ocenjevanja vpliva v okviru Programov 2014-2020 (prim. Ex ante evaluation guidelines, januar 2013), na tem mestu ne moremo oceniti vplivov Programa. Postopek ocenjevanja bi se torej moral izvesti za vsak projekt posebej.

Merila glede na blažitev/kompenzacijo: Predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih materialnih ukrepov in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo.

Krajina in kulturna dediščina

Učinki na krajino in kulturno dediščino so večinoma ocenjeni kot pozitivni ali nevtralni. Vpliv je negotov v enem samem primeru. Na splošno so ocenjeni vplivi neposredni in se lahko kažejo v širokem obsegu.

Vrste dejavnosti v oseh 1 in 4 nimajo vpliva na cilj varovanja in ovrednotenja krajine in kulturne dediščine. Na splošno je pozitiven vpliv osi 3. Vpliv osi 2 je tudi pozitiven, saj lahko predstavlja posredno pozitiven prispevek zaradi projektov za dvig standardov kakovosti zraka in zmanjšanje onesnaženosti. Učinek prednostne osi 1 v okviru raziskav in razvoja na področju obnovljivih virov energije je negotov, saj je odvisen predvsem od vrste obnovljivega vira, ki ga obravnavamo. Na primer pri vetrnih elektrarnah je lahko zaradi rabe zemljišč in vizualnega učinka vpliv negativen.

Merila glede na blažitev/kompenzacijo: Predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih materialnih ukrepov in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo.

Bivalno okolje in zdravje ljudi

Učinek programa je v splošnem pozitiven, saj lahko veliko vrst dejavnosti neposredno prispeva k doseganju boljše kakovosti življenja in varovanja zdravja prebivalcev. V večini primerov se bodo vplivi izkazali v širokem obsegu in na dolgi rok. V enem samem primeru je skupni učinek nedoločljiv, in sicer v primeru prve prednostne osi. Konkretno se nekatere dejavnosti ukvarjajo z vprašanjem inovativnih okoljskih tehnologij, učinkovite rabe virov in sonaravne rasti. Če se projekti na tem področju izvedejo, bi lahko pozitivno vplivali na to vprašanje. Negotovost izhaja iz širokega spektra ponujenih primerov dejavnosti, med katerimi predstavljajo pravkar našteje dejavnosti le majhen delež vseh možnih dejavnosti v okviru te osi.

Merila glede na blažitev/kompenzacijo: pri razpisih bi bilo treba predvideti nagradne točke/finančne rezerve za predloge v okviru osi 1, ki bi vsebovali predloge projektov za: inovativne okoljske tehnologije, učinkovito rabe virov (na primer: zelene strehe in zeleni zidovi) in trajnostno okoljsko rast. Primerno bi bilo tudi predvideti ustrezna merila za izbiro projektov, s katerimi bi se ocenjeval vpliv na blažitev učinkov podnebnih sprememb in prilagajanje na podnebne spremembe.

7 Pregled alternativ

Strategija Programa čezmejnega sodelovanja INTERREG V Slovenija Italija se je pripravila na osnovi tematskih ciljev, ki jih je Evropska unija zastavila za programsko obdobje 2014-2020. Partnerji, ki sodelujejo v Programu (Dežela Furlanija Julijska krajina in Dežela Veneto v Italijanski republiki in Republika Slovenija) so izbrali štiri tematske cilje od 11 ciljev Uredbe 1303/2013 in posebnih določil za evropsko teritorialno sodelovanje po Uredbi 1299/2013. Dobrih 80 % sredstev ESRR je namenjenih največ štirim od ciljev, navedenih v členu 9 Uredbe 1303/2013.

Preučevanje alternativ je potekalo že od samega začetka priprave Programa. Na začetku so partnerji imeli različne in včasih nasprotno poglede na cilje, ki bi jih bilo treba izbrati na osnovi potreb posameznih območij. V juniju leta 2014 se je ustanovila posebna skupina (Task Force), ki je bila kot mešano telo zadolžena za pripravo Programa čezmejnega sodelovanja. Predstavniki partnerjev v posebni skupini so pregledali tematske cilje in o njih razpravljali ob posvetovanju z deželnimi in nacionalnimi organi. Partnerji programa so tudi prejeli vprašalnik, da bi preverili stopnjo zanimanja za posamezna tematska vprašanja. V spodnji preglednici so predstavljeni rezultati te ankete (A=visoko zanimanje; B=srednje zanimanje; C=nizko zanimanje).

TC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
FJK	A	NI	NI	NI	A	A	A	NI	A	NI	B
VEN	A	C	C	C	B	A	A	C	A	C	B
SLO	A	A	B	B	A	A	A	A	B	A	A

Pri izbiri možnih alternativ pri tematskih ciljeh so sodelovali tudi nosilci interesov v skladu z načelom čim širše priprave programa po določilih Uredbe 1303/2013. Julija 2014 so družbene, gospodarske in okoljske partnerske organizacije prejele vprašalnik glede programskega obdobja 2014-2020. Odgovori na vprašalnik kažejo, da so za partnerje, kot odgovor na potrebe območja, na katerem poteka sodelovanje, najpomembnejši tematski cilj 1 (Okrepiti raziskave, tehnološki razvoj in inovacije), tematski cilj 3 (Povečati konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij, kmetijstva, ribištva in ribogojstva), tematski cilj 6 (Ohraniti in varovati okolje ter spodbujati učinkovito izkoriščanje virov) ter tematski cilj 9 (Spodbujati družbeno vključenost in boj proti revščini).

Razprava o možnih alternativah je bila nedvomno obširna in poglobljena. Izbrani tematski cilji (TC 1 Okrepiti raziskave, tehnološki razvoj in inovacije; TC 4 Spodbujati prehod na nizkoogljično gospodarstvo v vseh panogah; TC 6 Ohraniti in varovati okolje ter spodbujati učinkovito izkoriščanje virov; TC 11 Okrepiti institucionalno zmogljivost javnih organov) so sad širokega strokovnega in političnega posvetovanja. Ob tem velja spomniti na študije, ki so vodile do priprave strategije (opis družbenega, gospodarskega in okoljskega konteksta, SWOT analiza, predhodno vrednotenje, CPVO) in so se dopolnile s pripombami sodelujočih organov ter izidi razprav med partnerji. Izbrani cilji nedvomno kažejo na pomembno vlogo okoljskih vprašanj, saj sta dve od štirih izbranih osi izrecno posvečeni vprašanju okolja, pri čemer znaša delež sredstev iz ESRR približno 50 % vseh sredstev. Predlogi partnerji, ki so bili ocenjeni za primerne in skladne z analizo konteksta, so se ustrezno upoštevali³⁴.

Nična opcija oziroma scenarij, po katerem se Program ne bi izvedel, se ni presojala, saj to ni bilo primerno zaradi posebne narave predmeta ocenjevanja, če upoštevamo značilnosti Programa samega in znane razlike v orodjih za pripravo načrtov.

³⁴TC 1 in TC 6, ki sta ju partnerji šteli za pomembna cilja, sta postala del Programa. TC 3 in TC 9 se nista upoštevala, saj sta že upoštevana v temeljnih političnih odločitvah.

8 Spremljanje in upravljanje okolja

Spremljanje okolja je faza izvajanja Programa, v kateri se konkretno preverja stopnja doseganja izbranih ciljev sonaravnosti in je orodje, s katerim se ugotavljajo morebitna odstopanja doseženih rezultatov na področju okolja od pričakovanih učinkov.

Predlagani sistem spremljanja je zasnovan na dveh stopnjah:

- spremljanje okoljskega konteksta,
- spremljanje okolja v okviru Programa.

Spremljanje okoljskega konteksta

Spremljanje okoljskega konteksta je zadnji korak v izvajanju metodologije, ki je bila opredeljena v tem okoljskem poročilu, ki se je začelo z analizo stanja okolja in tolmačenjem ciljev na področju varovanja okolja na različnih ravneh upravljanja. Na osnovi tega so se določili cilji za okoljsko trajnost Program in z njimi povezani kazalniki (primer poglavje 5). Nabor kazalnikov za spremljanje okoljskega konteksta sestavljajo naslednji elementi:

Preglednica 53. Kazalniki spremljanja okolja za posamezno področje in vir

PODROČJE	KAZALNIK	VIR
Podnebje in energija	Povprečna letna količina padavin	Italija: ARPA Slovenija: SURS
	Povprečna letna temperatura	Italija: ARPA Slovenija: SURS
	Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno bruto porabo električne energije	Istat, SURS
	Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno proizvedeno energijo	Istat, SURS
Zrak	Povprečne letne vrednosti PM10	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti SO ₂	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti NO ₂	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti CO	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti O ₃	EEA - AirBase
Voda	Prebivalstvo priključeno na čistilne naprave	Istat/SURS
	Ekološko stanje rek	ARPA/ARSO
	Trix kazalnik priobalnih vod	ARPA/ ARSO
	Kakovost kopalnih vod	ARPA/ARSO
	Kemično stanje podzemnih voda	ARPA/ARSO
Tla	Pokritost tal	Corine Land Cover
	Število območij državnega pomena	Italija: Ministero dell'Ambiente, della Tutela del Territorio e del Mare Slovenija: ARSO
	Število onesnaženih in potencialno ogroženih območij	Italija: Anagrafi regionali Slovenija: ARSO
	Poplavna ogroženost	Italija: Mappa del rischio alluvioni (Piano Gestione Alluvioni Alpi Orientali) Slovenija: ARSO
	Kataster zemeljskih plazov	Italija: Catasto frane regionali Slovenija: Geološki zavod Slovenije
	Stopnja potresne nevarnosti	Italija: Carta Sismica Slovenija: ARSO
	Območje ogroženosti z gozdnimi požari	Italija: Regione FJK Slovenija: Zavod za gozdove Slovenije

Zavarovana območja in biotska raznovrstnost	Površina območij Natura 2000	EEA
Krajina in kulturna dediščina	Območja, vključena na seznam svetovne dediščine UNESCO	Unesco
Bivalno okolje in zdrave ljudi	Javni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	Eurostat
	Motorizirani zasebni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	Eurostat
	% občin/območij ki so izvedli zvočno conacijo	Italija: ARPA Slovenija: ARSO
	Delež zelenih območij glede na površino občin	Italija: Istat Slovenija: Surs
	Delež zelenih območij na prebivalca	Italija: Istat Slovenija: Surs
	Pridelava komunalnih odpadkov	Italija: Istat Slovenija: Surs
	Delež ločenega zbiranja odpadkov glede na vse zbrane odpadke	Italija: Istat Slovenija: Surs

Spremljanje okolja v okviru Programa

Evropski predpisi za Programe teritorialnega sodelovanja določajo, da mora vsak program spremljati sistem spremljanja z jasno določenimi kazalniki fizičnih dosežkov in rezultatov. Navedeni kazalniki so že del Programa in se merijo ob določenih časovnih intervalih s posebnim sistemom za spremljanje, ki ga je pripravil Organ upravljanja. V spodnji preglednici je predstavljen izbor okoljskih kazalnikov, ki so po svoji naravi primerni za uporabo pri izvajanju okoljskega spremljanja.

Za pričakovane učinke in tudi zaradi narave ukrepov za Os 1 in Os 4 ne predlagamo posebnih kazalnikov, saj je zgoraj navedeni nabor kazalnikov okoljske učinkovitosti v celoti primeren za preverjanje učinkovitosti posamezne dejavnosti.

Če upoštevamo ocenjene učinke in naravo ukrepov, ki se lahko izvedejo, v primeru Osi 2 (Sodelovanje za strategije za nizkoogljično družbo) in Osi 3 (Varovanje in promocija naravne in kulturne dediščine) menimo, da je predlagani nabor kazalnikov v Programu pravilno strukturiran. Podrobnejše informacije o strukturi kazalnikov in virih podatkov za spremljanje so na voljo v dokumentih o kazalnikih, ki jih je pripravil Organ upravljanja.

Preglednica 54. Kazalniki učinka in rezultatov programa

Os	Kazalniki dosežkov	Kazalniki rezultatov	
1	--	--	
2	2.1.1 Število izvedenih dejavnosti za zmanjšanje letne potrošnje primarne energije v obstoječih javnih poslopih	2.1 Zmogljivosti javnega sektorja za zmanjšanje potrošnje energije	
	2.1.2 Pilotna izvedba inovativnih storitev za pametno nizkoogljično mobilnost		
3	3.1.1 Povečano število pričakovanih obiskovalcev v krajih s kulturno in naravno dediščino (skupni kazalnik)	3.1 Stopnja čezmejnega sodelovanja v okviru trajnostnega ovrednotenja naravne in kulturne dediščine	
	3.1.2 Število izvedenih investicij oziroma ustvarjenih storitev/izdelkov za podporo ohranjanja/obnove naravne in kulturne dediščine		
	3.1.2 Površina zaščitenih habitatov z namenom, da se doseže boljša stopnja ohranjenosti (skupni kazalnik)	3.2 Stopnja ohranjenosti naravnega stanja habitatov	
	3.2.2 Orodja in storitve za ovrednotenje in promocijo ekosistemskih storitev		
	3.2.3 Pilotne čezmejne dejavnosti v podporo biotski raznovrstnosti		
	3.3.4 Število udeležencev na izobraževanjih in informativnih dogodkih		
	3.3	3.3.1 Število preizkušenih in uvedenih zelenih inovativnih tehnologij	3.3 Povprečna kakovost kopalnih voda
		3.3.2 Število podjetij, ki uporabljajo nove inovativne ekološke rešitve	
3.3.3 Število prebivalcev, ki so jim namenjeni ukrepi za zaščito pred poplavami (skupni kazalnik)			
4	--	--	

Priporočila za upravljanje Programa z vidika okoljskih vprašanj

Med izvajanjem Programa bo precej pomembno pripraviti ustrezne mehanizme za dopolnjevanje okoljskega vidika, kakor se je že naredilo v fazi pripravljanja Programa prek različnih dejavnosti, vključno s strateško okoljsko presojo. Spremljanje okolja je ena izmed najpomembnejših dejavnosti, ki se opravljajo med izvajanjem Programa in se navezuje na CPVO, čeprav ni edino orodje pri Programih evropskega teritorialnega sodelovanja. Na osnovi preteklih izkušenj se kaže potreba, da se že v začetnih fazah izvajanja Programa uvedejo ustrezni postopki za upravljanje okoljskih vprašanj ter se dodelijo vloge in z njimi povezane odgovornosti. Za vse te dejavnosti je nujno potrebno imeti na razpolago čezmejno skupino strokovnjakov za okoljska vprašanja, ki lahko pravilno zastavijo delo in stopajo v stik z Organom upravljanja in drugimi telesi Programa. Priporočamo, da se vključijo okoljske organizacije, ki sodelujejo v Programu.

Z vidika okolja bo priporočljivo posvetiti pozornost naslednjim elementom:

1. Priprava javnih razpisov za izbiro projektov.

Priporočamo, da se upoštevajo priporočila avtorjev okoljskega poročila glede kompenzacijskih in blažilnih ukrepov za posamezne vplive tako, da se upoštevajo pri pripravi razpisov. Predlagamo torej, da se priporočila iz ocene učinkov in predlagani ukrepi za blažitev in kompenzacijo učinkov upoštevajo pri vsakem posameznem okoljskem elementu (prim. 6. poglavje).

2. Izbira projektov.

Priporočamo, da se predvidijo primerni mehanizmi za izbiro projektov, tako da se predhodno oceni njihova okoljska trajnost, in se lahko tem projektom posveti več pozornosti. Lahko se, na primer, predvidi dodatno število točk za uvrstitev tistim projektom, ki izkažejo več pozornosti za okoljska vprašanja ali se bolj intenzivno osredotočajo na pomembna vprašanja, izpostavljena v okoljskem poročilu. Pri tem naj bi se upoštevala priporočila iz 6. poglavja glede ukrepov za blažitev in kompenzacijo. Na ta način naj bi se zagotovila prednost okoljsko bolj trajnostnim projektom in bi se odpravila nevarnost, da se ne financirajo. Prav tako priporočamo, da se preveri okoljska trajnost projektov ter se dodeli določeno število točk za sodelovanje strokovnjakov s tega področja, ne da bi se zanašali izključno na izjave predlagateljev. Predlagamo, da se na prijavnica ne uporabljajo splošna vprašanja z zaprtimi odgovori, ki jih ni možno preveriti (na primer: Kakšen je vpliv projekta na okolje? Pozitiven / Negativen / Nevtralen). Teh izjav namreč ni mogoče preverjati in nimajo veliko pomena (prim. priporočila ocenjevalca v poročilu o vmesnem ocenjevanju 2007-2013).

3. Spremljanje okolja

Priporočamo, da se že od samega začetka izvajanja Programa določijo organizacije, ki bodo izvajale spremljanje okolja: odgovornost za pravilno izvajanje Direktive CPVO in torej tudi za izvajanje okoljskega spremljanja je v domeni Organa upravljanja. Okoljski organi, ki sodelujejo v Programu, bi lahko bili najprimernejše telo, saj bi lahko skupaj pripravili načrt okoljskega spremljanja, v katerem bi določili način zbiranja podatkov, uporabo podatkov in časovne roke. V nadaljevanju navajamo cilje takšnega načrta za okoljsko spremljanje.

- Izbrati telesa, ki naj organizirajo okoljsko spremljanje (Organa upravljanja, okoljski organi ali druge organizacije);
- Opredeliti okoljske kazalnike in vire podatkov na osnovi predlogov pripravljavca okoljske presoje in navodil organov, pristojnih za CPVO na programskem območju;
- Določiti frekvenco merjenja kazalnikov (priporočljivo enkrat letno) in način predstavitve rezultatov spremljanja (na primer: v letnih poročilih);
- Opredeliti potrebne človeške vire, ki bi skrbeli za okoljsko spremljanje;
- Opredeliti potrebna finančna sredstva za izvedbo dejavnosti okoljskega spremljanja.

9 Ne-tehnični povzetek

Dokument predstavlja Okoljsko poročilo v okviru Celovite presoje vplivov na okolje Programa Interreg V Slovenija-Italija 2014-2020³⁵.

Postopek Strateške okoljske presoje Programa čezmejnega sodelovanja INTERREG V Slovenija - Italija se je začel z dokončanjem faze vsebinjenja v obdobju od 16. septembra do 1. oktobra 2014.

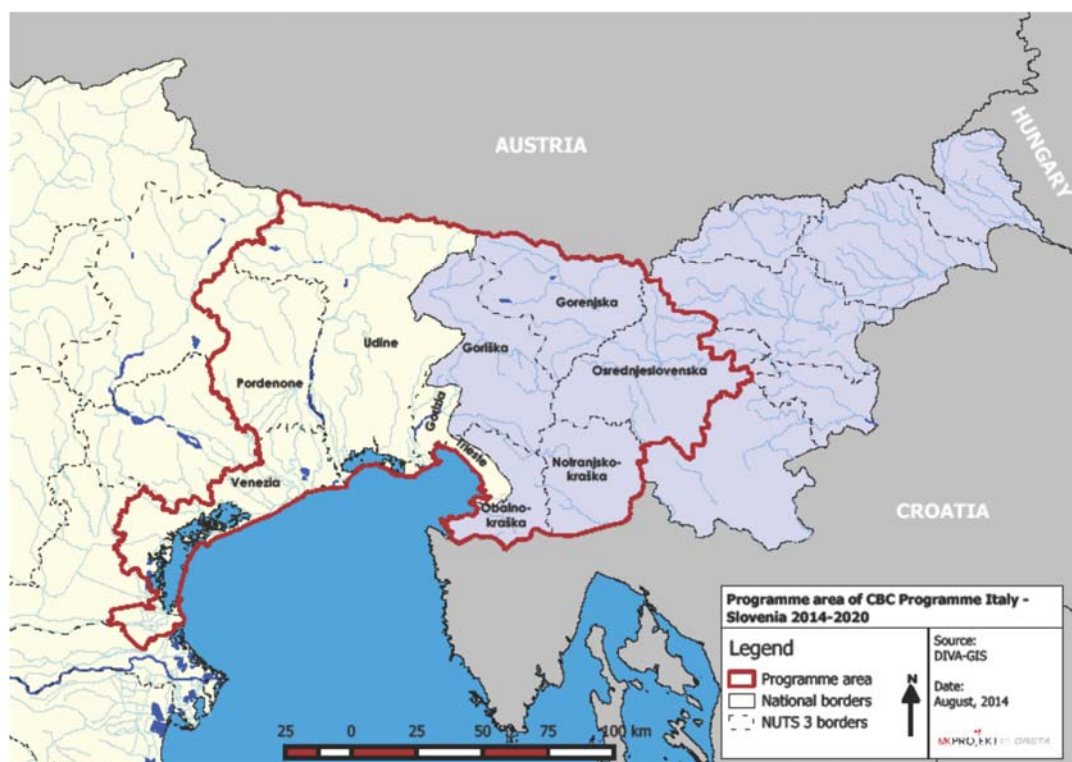
S strani Dežele Furlanija Julijska krajina smo prejeli skupno tri mnenja (Centralni direktorat za okolje in energijo – Služba za okoljsko presojo; ARPA Furlanija Julijska krajina, Azienda per i servizi sanitari n. 4 "Medio Friuli" Oddelek za preventivo). S strani Dežele Benečija smo prejeli skupaj dve mnenji (Oddelek za koordinacijo odborov CPVO VInCA NUVV; ARPA Veneto). K tem je treba prišteti še mnenje Uprave povodja rek Soča, Tilment, Livenza, Piava, Brenta-Bacchiglione, saj pristojnost uprave presega meje dežel. V fazi vsebinjenja nismo prejeli nobenega mnenja s strani Republike Slovenije.

Program

Program čezmejnega sodelovanja INTERREG V Slovenija Italija 2014-2020 je umeščen v širši okvir kohezijske politike Evropske unije za obdobje 2014-2020 in se izvaja v okviru cilja Evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS). Splošni referenčni okvir predpisov, ki urejajo Program, predstavljajo Uredba (EU) št. 1303/2013 o skupnih določbah o Evropskih skladih, Uredba (EU) št. 1301/2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Uredba (EU) št. 1299/2013 o posebnih določbah za podporo cilju "evropsko teritorialno sodelovanje".

Program se izvaja na območju sodelovanja, ki v Sloveniji in Italiji zajema slabih 20 tisoč km² in približno 3 milijone prebivalcev na naslednjih območjih:

- 5 italijanskih pokrajin: Benetke, Videm, Pordenone, Gorica in Trst;
- 5 slovenskih statističnih regij: Notranjsko-kraška, Osrednjeslovenska, Gorenjska, Obalno-kraška in Goriška

³⁵ Dokument temelji na različici št. 9 programa o sodelovanju z dne 11. junija 2015.

Strategija programa temelji na 4-ih tematskih ciljih. Za vsak tematski cilj so se iz Uredb Evropske unije izbrale naložbene prioritete, ki naj bi bile najbolj primerne za območje sodelovanja. Na osnovi teh elementov so se nato določili posebni cilji, ob upoštevanju odkritih izzivov in potreb na območju sodelovanja, in dejavnosti, kot je prikazano v spodnji shemi.

Os	Prednostna naložba	Posebni cilj	Vrsta dejavnosti
1. Spodbujanje inovacijskih zmogljivosti za večjo konkurenčnost območja	1.b Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in razvoj, razvijanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter zavodi za visokošolsko izobraževanje, predvsem za promocijo naložb v razvoj produktov in storitev, prenos tehnologij, družbene inovacije, ekoinovacije, aplikacije za javne storitve, spodbujanje povpraševanja, mreženje, grozdenje in odprte inovacije preko pametne specializacije, spodbujanje tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje certificiranje produktov, napredne proizvodne zmogljivosti in zmogljivosti za zagon proizvodnje, zlasti ključnih tehnologij in širjenje tehnologij s splošnimi nameni	1.1 Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	A (9) Osveščanje, prenos znanja in kapitalizacija razvojnih orodij in storitev (analitična orodja, strategije, upravljavska orodja, krepitev zmogljivosti, ipd.) v povezavi s skupnim razvojem produktov in/ali storitev.
			B (5) Izvajanje inovativnih dejavnosti in naložbe v ključna področja programskega območja, ob upoštevanju KET in FET programa
2. Sodelovanje za izvajanje strategij in akcijskih načrtov za nizkoogljično družbo	4e Spodbujati strategiji za nizkoogljično družbo na vseh področjih, zlasti v mestnih okoljih, vključujoč vzpodbude za trajnostno multimodalno mestno mobilnost ter z njimi povezane ukrepe za prilagajanje in blažitev	2.1 Spodbujanje izvajanja strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	A (2) Spodbujanje zmanjšanja potrošnje energije tudi s promocijo razvoja strategij ter akcijskih načrtov za varčevanje z energijo
			B (4) Zmanjševanje stopenj emisij tudi s spodbujanjem uporabe alternativnih prevoznih sistemov ter uporabe alternativnih, zlasti obnovljivih virov energije
3. Varovanje in promocija naravne in kulturne dediščine	6c Ohranjanje, varovanje, promocija in razvoj naravne in kulturne dediščine	3.1 Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	A (3) Priprava skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje in varovanje naravnih virov
			B (4) Priprava in uporaba v praksi skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje, varovanje, izboljšanje privlačnosti in valorizacija snovne in nesnovne kulturne dediščine
	6d Ohranjanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti in tal ter promocija ekosistemskih storitev, tudi preko območij Natura 2000 in zelene infrastrukture	3.2 Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	C (5) Razvoj, preskušanje in izvajanje malih investicij in izobraževanj
			A (5) Opredelitev skupnih orodij, protokolov in načrtov za biotsko raznovrstnost in ekosisteme
		B (4) Preskušanje in izvajanje celovitih strategij in orodij in zelene	

			infrastrukture za upravljanje zaščitene območij in območij z visoko okoljsko vrednostjo vključno z območji Natura 2000
		3.3 Spodbujanje trajnostnih in odgovornih vedenjskih vzorcev, zlasti na zavarovanih območjih	C (3) Dvigovanje zavesti ter trajnostnega in odgovornega načina obnašanja na zavarovanih območjih narave in naravnih vrednotah
	6f Promocija inovativnih tehnologij za boljše varovanje okolja in učinkovito rabo naravnih virov na področju odpadkov, vode, tal in zmanjševanja onesnaževanja ozračja	3.4 Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in upravljanja z vodami	A (7) Razvoj, demonstracija in v manjši meri izvajanje naložb v inovativne environmental friendly tehnologije (pilotni projekti)
4. Krepitev čezmejnih zmogljivosti in upravljanja	11 ETS Krepitev institucionalnih zmogljivosti javnih organov, deležnikov in učinkovitega delovanja javne uprave s promocijo pravnega in administrativnega sodelovanja med prebivalci in institucijami	4.1 Krepitev zmogljivosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	A (6) Ukrepi za podporo krepitve zmogljivosti, usmerjenega k razvoju struktur, sistemov in orodij B (3) Ukrepi podpore človeških potreb in potencialov

Stanje okolja

Opis stanja okolja na območju izvajanja programa prikazuje stanje in značilnosti naslednjih okoljskih vidikov:

- podnebje in energija;
- zrak;
- voda;
- tla;
- zavarovana območja in biotska raznovrstnost;
- krajina in kulturna dediščina;
- bivalno okolje in zdravje ljudi.

Za vsak preučeni okoljski vidik smo izpostavili pglavitne šibke točke, ki so se pokazale pri analizi, ki so tudi usmerjajo izbiro okoljskih prioritet na obravnavanem območju. V zaključku smo podali tudi povzetek rezultatov, na katerem smo izpostavili temeljne kazalnike, ki smo jih uporabili za opis posamezne okoljske matrike (kar pomeni, da bo te podatke v prihodnost možno osveževati) razpoložljivost podatkov, kratek opis sedanjega stanja in ugotovljeni trend.

Podnebje in energija

Višanje povprečne letne temperature.

Sprememba v sezonski porazdelitvi padavin.

Potencialno visoka ranljivost nekaterih območij programskega območja zaradi vplivov podnebnih sprememb ter povečana pogostost in intenzivnost naravnih nesreč.

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Povprečna letna količina padavin	P	Slovenija: SURS Italija: ARPA	Dobro	☹	▼
Povprečna letna temperatura	P	Slovenija: SURS Italija: ARPA	Dobro	☹	▼
Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno bruto porabo električne energije	P	SURS, Istat	Primerno	☺	▲
Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno proizvedeno energijo	P	SURS, Istat	Primerno	☺	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

Zrak

Prisotnost visokih koncentracij PM10, O3 in NO2 (z občasnim preseganjem zakonskih mejnih vrednosti) zlasti na italijanskih območjih in v nižinskih krajih.

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Povprečne letne koncentracije PM10	S/P	EEA - AirBase	Dobra	☐	=
Povprečne letne koncentracije SO ₂	S/P	EEA - AirBase	Dobra	☐	▲
Povprečne letne koncentracije NO ₂	S/P	EEA - AirBase	Dobra	☐	=/▲
Povprečne letne koncentracije CO	S/P	EEA - AirBase	Dobra	☐	▲
Povprečne letne koncentracije O ₃	S/P	EEA - AirBase	Dobra	☐	np

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

Voda

Hidromorfološki učinki na vodna telesa v gorskem pasu (predvsem v zvezi s hidroelektrarnami).

Razpršena onesnaženost z nitrati iz kmetijskih dejavnosti v površinskih vodnih telesih na nižinskem pasu in prispevnem območju lagun na programskem območju.

Večje število čistilnih naprav (pri čemer so nekatere neučinkovite) in občin brez kanalizacijskega omrežja ali končne obdelave.

Kemično onesnaženje zaradi dejavnosti ne-industrijskih pristanišč.

Onesnaženost podzemnih voda z nitrati, fitofarmaceutskimi sredstvi in herbicidi.

Prisotnost številnih črpališč, ki so pogosto locirana po linijo izvirov.

Problematika divjih odlagališč, zlasti na kraških področjih.

Velik vpliv pomorskega prometa na ekološko stanje tržaškega in koprškega zaliva.

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Prebivalstvo priključeno na čistilne naprave	P	Istat/SURS	Primerno	□	=
Ekološko stanje rek	S	ARPA/ARSO	Primerno	□	np
Trix kazalnik priobalnih vod	S	ARPA/ ARSO	Zadovoljivo	□	▲
Kakovost kopalnih vod	S	ARPA/ARSO	Dobro	□	▲
Kemično stanje podzemnih voda	S	ARPA/ARSO	Dobro	□	np ³⁶

Legenda:

= stacionarno

▼ se slabša

▲ se izboljšuje

Tla

Visok delež izrabe tal in povečanje umetnih površin na rovaš kmetijskih, naravnih in pol-naravnih območjih.

Onesnažena območja tudi na predelih nacionalnega pomena.

Območja, izpostavljena tveganju za naravne nesreče (potresna in hidrogeološka nevarnost).

Območja, izpostavljena nevarnosti gozdnih požarov.

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Pokritost tal	P	Corine Land Cover	Dobro	□	▼
Število območij državnega pomena	P	Italija: Ministero dell'Ambiente, della Tutela del Territorio e del Mare Slovenija: ARSO	Dobro	-	np
Število onesnaženih in potencialno ogroženih območij	P	Italija: Anagrafi regionali Slovenija: ARSO	?	□	np
Poplavna ogroženost	S	Italija: Mappa del rischio alluvioni (Piano Gestione Alluvioni Alpi Orientali) Slovenija: ARSO	Dobro	□/□	▼
Kataster zemeljskih plazov	S	Italija: Catasto frane regionali Slovenija: Geološki zavod Slovenije	Dobro	□	▼
Stopnja potresne nevarnosti	S	Italija: Carta Sismica Slovenija: ARSO	Dobro	□	-
Območje ogroženosti z gozdnimi požari	P	Italija: Regione FJK Slovenija: Zavod za gozdove Slovenije	Dobro	□	▼

³⁶ Čeprav nimamo historičnih podatkov, lahko opazimo upad uporabe fitosanitarnih sredstev in gnojil, ki sta najpogostejša vzroka za slabo stanje.

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

Zavarovana območja in biotska raznovrstnost

Zmanjšane populacije nekaterih vrst.

Izguba in razdrobljenost habitatov.

Spori pri upravljanju in varovanju divjih vrst.

Neprimerno upravljanje nekaterih zaščitenih območij.

Kazalnik	DPSVR	Vir	Razpoložljivost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Površina območij Natura 2000	S	EEA	Dobra	□	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

Krajina in kulturna dediščina

Izpostavljenost krajine vplivu človekovih dejavnosti in vedno večji urbanizaciji.

Izguba podeželskih krajin.

Kazalnik	Razpoložljivost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Območja, vključena na seznam svetovne dediščine UNESCO	Dobra	□	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

*Bivalno okolje in zdravje ljudi*Šibke točke:

Odvisnost od osebnih vozil.

Težave s hrupom.

Omejena razpoložljivost zelenih površin v mestih.

Velike količine proizvedenih odpadkov in nizki deleži ločeno zbranih odpadkov na nekaterih delih programskega območja (Pokrajina Trst in slovenska območja).

Kazalnik	DPSVR	Vir	Dostopnost podatkov	Trenutno stanje	Trend
Javni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	R	Eurostat	Zadovoljivo	□	=
Motorizirani zasebni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	P	Eurostat	Zadovoljivo	□	=
% občin/območij, ki so izvedli zvočno conacijo	R	Italija: ARPA Slovenija: ARSO	Zadovoljivo	□	nd
Delež zelenih območij glede na površino občin	R	Italija: Istat Slovenija: Surs	Primerno	□	=/▲
Delež zelenih območij na prebivalca	R	Italija: Istat Slovenija: Surs	Primerno	□	=/▲
Pridelava komunalnih odpadkov	P	Italija: Istat Slovenija: Surs	Dobro	□	▲
Delež ločenega zbiranja odpadkov glede na vse zbrane odpadke	P	Italija: Istat Slovenija: Surs	Dobro	□	▲

Legenda:

- = stacionarno
- ▼ se slabša
- ▲ se izboljšuje

Analiza skladnosti s cilji na evropski, nacionalni in lokalni ravni

Pri preverjanju skladnosti Strategije Programa Interreg V Slovenija Italija s cilji na področju varovanja okolja, določenimi na mednarodni, evropski in nacionalni ravni, smo pri vsebinjenju najprej določili, na osnovi katerih dokumentov bomo izvedli to preverjanje. V naslednji fazi smo preverili stopnjo skladnosti s tabelo za ocenjevanje, ki smo jo določili vsakič posebej za vsak odstavek. Odločili smo se za pristop z vrha navzdol, od evropske ravni, prek nacionalne do lokalne ravni, kjer je to bilo primerno, predvsem, da bi izkoristili sinergije med cilji in nameni ter posameznimi ravnmi sprejemanja predpisov in načrtov. Na evropskem nivoju je bila pregledana skladnost z: VII. akcijskim programom in strategijama Eusalp in Eusair. Na nacionalni ravni z: Strategijo okljskih aktivnosti za trajnostni razvoj v Italiji, italijansko nacionalno strategijo prilagajanja podnebnim spremembam, italijansko nacionalno strategijo za biotsko raznovrstnost, Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Nacionalnim programom varstva okolja, Nacionalnim energetskim programom, Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017, Načrtom upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja, Operativnim programom upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 in Osnutkom programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-2020 in Operativnim programom oskrbe s pitno vodo.

Na osnovi analize je bilo ugotovljeno predvsem to, da med cilji preučenihih direktiv in posebnimi cilji Programa ni področij, na katerih bi se kazala nasprotja. Predvsem Os 2 in Os 3 sta v največji meri povzeli opredeljene okoljske cilje. V prvem primeru, torej Osi 2, je stopnja skladnosti zelo visoka s cilji Evropske komisije v svežnju za podnebje, posredno pa tudi z okoljskimi cilji, saj ima pravilno zastavljena politika na področju energije zagotovo posredno pozitivne rezultate na okolje (vodo, tla, krajino, itd.). Ker je Os 3 neposredno povezana z varovanjem okolja, je že po svoji naravi močno skladna s cilji okoljskih direktiv. Os 4, osredotočena na izgradnjo zmogljivosti in čezmejno upravljanje, kaže visoke potenciale tudi na okoljskem področju, saj med dejavnosti uvršča tudi energetske bilance, okoljska tveganja, podnebne spremembe, obvladovanje tveganj, preprečevanje naravnih nestabilnosti, sisteme za monitoring morja e varovanje okolja, trajnostni promet, čezmejno upravljanje povodij v okviru podpore Okvirni direktivi o vodah in Direktivi o poplavah.

Trajnostni okoljski cilji

Po preučitvi in analizi tako konteksta (analiza okoljskega konteksta, izstopajočih problemov in nevzdržnih trendov) kot tudi ciljev, ki so se določili na različnih ravneh odločanja, smo se v okviru ocenjevanja osredotočili na pripravo zemljevida okoljskih ciljev Programa, da bi tako bolje opredelili in zagotovili

trajnostni vidik strategije Programa in pripravili matriko, s katero bi lahko primerno ocenili trajnost dejavnosti in njihov vpliv ter določili potrebne omilitvene ukrepe.

Cilje okoljske trajnosti smo hierarhično razdelili na dve ravni: splošne in posebne cilje. Splošni cilji so širše zastavljeni in nato podrobneje opredeljeni v posebnih ciljih.

Okoljska področja	Trajnostni cilji za okolje	
	Splošni	Posebni
Podnebje in energija	Spodbujati prilagajanje k podnebnim spremembam in boj proti učinkom tople grede	Zmanjšati emisije toplogrednih plinov predvsem na področju prometa
	Spodbujati trajnostno energetska politiko	Izboljšati energetska učinkovitost pri končnih potrošnikih in spodbujati pametna omrežja Izboljšati in povečati uporabo obnovljivih virov energije Spodbujati zmanjšanje potrošnje energije
Zrak	Izboljšati kakovost zraka	Zmanjšati emisije v ozračje (zlasti iz prometa, gospodinjstev in industrijske proizvodnje)
Voda	Izboljšati kakovost vodnih teles	Doseči dobro ekološko stanje površinske, podzemnih in obalnih voda Zmanjšati obremenitev vodnih virov zaradi človekovih dejavnosti (odvzemi za proizvodnjo električne energije v hidroelektrarnah, onesnaženost z nitrati, itd.)
	Izboljšanje rabe vode	Povečati povezanost s kanalizacijskim omrežjem in izboljšati učinkovitost čistilnih naprav
Tla	Trajnostno upravljanje tal in varovanje ozemlja pred naravnimi nesrečami in požari	Boj proti nevezdržnemu izkoriščanju tal Spodbujati ukrepe za naturalizacijo oziroma obnovo okolja in melioracijo onesnaženih območij Izboljšati predvidevanje, preprečevanje in obvladovanje hidrogeološke, geološke, potresne in požarne nevarnosti
Zavarovana območja in biotska raznovrstnost	Ustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in varovati ekosisteme	Okrepiti vzpostavljanje ekoloških omrežij Varovati in podpirati zaščitena naravna območja Ohraniti in obnoviti naravne in polnaravne habitate
Krajina in kulturna dediščina	Varovati in ovrednotiti krajino in kulturno dediščino	Izvajati Evropsko konvencijo o krajini Skrbeti za promocijo ozemlja na trajnostni način
Bivalno okolje in zdravje ljudi	Izboljšati kakovost življenja in varovati zdravje prebivalcev	Spodbujati oblike trajnostne mobilnosti Spodbujati akustično coniranje prostora in ukrepe za zmanjšanje hrupa Spodbujati ukrepe za obnovev in širitev zelenih površin v mestih Izboljšati ravnanje z odpadki

Omilitveni ukrepi

Ocena učinkov programskih dejavnosti na vsak okoljski element je bila izvedena tako, da se je primerjalo splošne cilje okoljske trajnosti za obravnavane okoljske matrike ter vrste predvidenih dejavnosti v strategiji programa

Spodnja preglednica prikazuje karakterizacijo/razvrstitev upoštevanih učinkov v opravljeni analizi.

Vrsta	Simbol	Opis
Vrednost	+	Pozitiven
	++	Pozitiven v širšem obsegu
	-	Negativen
	--	Negativen
	0	Nevtralen
Vpliv	N	Neposreden
	P	Posreden
Trajanje	>	Se odraža v dolgem obdobju
	>>	Se odraža v krajšem obdobju
	S	Stalen
	Z	Začasen
Kumulativna ocena		Globalno pozitiven
		Globalno negotov
		Globalno negativen
		Globalno nevtralen

Os	Posebni cilj	Vrsta dejavnosti	Trajnostni cilji za okolje								
			PODNEBJE IN ENERGIJA		ZRAK	VODA		TLA	ZAVAROVANA OBMOČJA IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST	KRAJINA IN KULTURNA DEDIŠČINA	BIVALNO OKOLJE IN ZDRAVJE LJUDI
			Spodbujati prilagajanje k podnebnim spremembam in boj proti učinkom tople grede	Spodbujati trajnostno energetska politiko	Izboljšati kakovost zraka	Izboljšati kakovost vodnih teles	Izboljšanje rabe vode	Trajnostno upravljanje tal in varovanje ozemlja pred naravnimi nesrečami in požari	Ustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in varovati ekosisteme	Varovati in ovrednotiti krajino in kulturno dediščino	Izboljšati kakovost življenja in varovati zdravje prebivalcev
1. Spodbujanje inovacijskih zmogljivosti za večjo konkurenčnost obrtništva	1.1 Krepitev sodelovanja med ključnimi deležniki za spodbujanje prenosa znanja in inovacijskih dejavnosti v ključnih sektorjih območja	A. Osveščanje, prenos znanja in kapitalizacija razvojnih orodij in storitev (analitična orodja, strategije, upravljavna orodja, krepitve zmogljivosti, ipd.) v povezavi s skupnim razvojem produktov in/ali storitev.	+P>>S	+ N> S	+P>>S	0 -P>S	0 -P>S	0 -P>S	0 -P>S	0 -P>S	+P>>S -P>S
		B. Izvajanje inovativnih dejavnosti in naložbe v ključna področja programskega območja, ob upoštevanju KET in FET programa									
2. Sodelovanje za izvajanje strategij in akcijskih načrtov za nizkoogljično družbo	2.1 Spodbujanje izvajanja strategij in akcijskih načrtov za promocijo učinkovite rabe energije in izboljšanje lokalnih zmogljivosti za načrtovanje mobilnosti z nizkimi stopnjami izpusta ogljika	A. Spodbujanje zmanjšanja potrošnje energije tudi s promocijo razvoja strategij ter akcijskih načrtov za varčevanje z energijo	++N>>S	++N>S	++N>S	0	0	0	0	++P>>S	++N>>S
		B. Zmanjševanje stopenj emisij tudi s spodbujanjem uporabe alternativnih prevoznih sistemov ter uporabe, zlasti obnovljivih alternativnih virov energije									

3. Varovanje in promocija naravne in kulturne dediščine	3.1 Ohranjanje, varstvo, obnova in razvoj naravne in kulturne dediščine	A. Priprava skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje in varovanje naravnih virov	++P>>S	0	0	++N>S	0	++N>>S	++N>>S	++N>S	++P>>S	
		B. Priprava in uporaba v praksi skupnih strategij, načrtov in orodij za ohranjanje, varovanje, izboljšanje privlačnosti in valorizacija snovne in nesnovne kulturne dediščine	0	0	0	0	0	0	0 -P>S	0 -P>S	++N>Z/S	++N>Z/S
		C. Razvoj, preskušanje in izvajanje malih investicij in izobraževanj	+P>>Z	0	0	0	0	0	+N>>Z -P>S	+N>>S -P>S	+N>>S	++N>>S
	3.2 Izboljšanje celovitega upravljanja ekosistemov za trajnostni razvoj območij	A. Opredelitev skupnih orodij, protokolov in načrtov za biotsko raznovrstnost in ekosistemov	++P>>S	0	0	++N>S	0	++N>/>>S	++N>S	++N>S	++N>S	0
		B. Preskušanje in izvajanje celovitih strategij in orodij in zelene infrastrukture za upravljanje zaščiteneh območij in območij z visoko okoljsko vrednostjo vključno z območji Natura 2000	++P>>S	0	0	0	0	0	++N>>S	++N>S	++N>S	0
		C. Dvigovanje zavesti ter trajnostnega in odgovornega načina obnašanja na zavarovanih območjih narave in naravnih vrednotah	+P>>Z	0	+P>>Z	+P>>Z	+N>>S	+N>>Z/S	+N>>Z/S	+N>>Z/S	+N>>Z/S	0
	3.3 Razvoj in preizkušanje inovativnih »environmental friendly« tehnologij za izboljšanje ravnanja z odpadki in	A. Razvoj, demonstracija in v manjši meri izvajanje naložb v inovativne environmental friendly tehnologije (pilotni projekti)	0	+N>Z	+P>Z	+N>Z -P>Z	+N>Z -P>Z	+P>Z	+P>>Z -P>Z	0	0	+N>Z

	upravljanja z vodami										
4. Krepitev čezmejnih zmožnosti in upravljanja	4.1 Krepitev zmožnosti institucionalnega sodelovanja preko aktivnega vključevanja javnih organov in ključnih deležnikov programskega območja za načrtovanje skupnih rešitev skupnih izzivov	A. Ukrepi za podporo krepitve zmožnosti, usmerjenega k razvoju struktur, sistemov in orodij	0	0	0	++N>>S	++N>>S	0 ++N>>S	0	0	0
		B. Ukrepi podpore človeških potreb in potencialov	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Za vsako področje so bili predlagani ustrezni ukrepi za blažitev/kompenzacijo:

Podnebje in energija, zrak, bivalno okolje in zdravje ljudi: pri razpisih bi bilo treba predvideti nagradne točke/finančne rezerve za predloge v okviru osi 1, ki bi vsebovali predloge projektov za: inovativne okoljske tehnologije, učinkovito rabe virov (na primer: zelene strehe in zeleni zidovi) in trajnostno okoljsko rast. Primerno bi bilo tudi predvideti ustrezna merila za izbiro projektov, s katerimi bi se ocenjeval vpliv na blažitev učinkov podnebnih sprememb in prilagajanje na podnebne spremembe.

Voda: Če upoštevamo rezultate analize stanja voda na programskem območju, ki kažejo na težave s hidromorfologijo vodnih teles v gorskih predelih predvsem zaradi odvzema vode za hidroelektrarne, predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih hidroelektrarn in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo (posebna pozornost naj bo namenjena posegom, načrtovanih v okviru osi 1 in posebnem cilju 3.3)

Tla: Ukrepi, ki so povezani z vprašanjem tal in naravnih nevarnosti so samo ena vrsta ukrepov, ki se lahko spodbujajo v okviru vrst dejavnosti in za katere se je učinek na tla ocenil kot pozitiven. Da bi zagotovili, da se tudi dejansko izvedejo, saj je dokazano, da na programskem območju dejansko tudi obstajajo težave s tem vprašanjem (prim. opis stanja okolja), predlagamo, da se pri razpisih in v fazi izbire projektnih predlogov uvede merilo z nagradnimi točkami v okviru osi 3 in 4 za projekte, katerih cilji so uskladiti rabo tal in zagotoviti obvladovanje in preprečevanje naravnih nesreč.

Predlagamo tudi, da se v fazo izbire projektnih predlogov v okviru osi 3 doda nagradno merilo za projekte za spremembo namembnosti/ponovno rabo obstoječih stavb ali lokacij in se tako izognili nevarnosti, da bi se pozidale dodatne površine in tako dodatno ogrozila prepustnost tal. V primeru projektov, ki zadevajo infrastrukturo, tudi če gre samo za obnovo objekta v smislu ohranjanja dediščine, predlagamo, da se doda nagradno (ali izključno) merilo za uporabo najboljših razpoložljivih tehnologij (na primer drenažni asfalt za parkirišča, itd.) in za spodbujanje zelenega naročanja.

V zvezi s projekti, ki se lahko financirajo v okviru osi 1 v sklopu raziskav in razvoja na področju obnovljivih virov, predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih vetrnih elektrarn in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo.

Zavarovana območja in biotska raznovrstnost ter krajina in kulturna dediščina: Predlagamo, da se pozorno preuči umestitev morebitnih materialnih ukrepov in se pri tem upoštevajo posamične značilnosti in kontekst ter se opravijo vsa zakonsko predpisana predhodna preverjanja, kjer obstajajo.

Spremljanje in upravljanje okolja

Predlagani sistem spremljanja je zasnovan na dveh stopnjah:

- spremljanje okoljskega konteksta,
- spremljanje okolja v okviru Programa.

Nabor kazalnikov za spremljanje okoljskega konteksta sestavljajo naslednji elementi:

PODROČJE	KAZALNIK	VIR
Podnebje in energija	Povprečna letna količina padavin	Italija: ARPA Slovenija: SURS
	Povprečna letna temperatura	Italija: ARPA Slovenija: SURS
	Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno bruto porabo električne energije	Istat, SURS
	Delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov glede na skupno proizvedeno energijo	Istat, SURS
Zrak	Povprečne letne vrednosti PM10	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti SO ₂	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti NO ₂	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti CO	EEA - AirBase
	Povprečne letne vrednosti O ₃	EEA - AirBase
Voda	Prebivalstvo priključeno na čistilne naprave	Istat/SURS
	Ekološko stanje rek	ARPA/ARSO
	Trix kazalnik priobalnih vod	ARPA/ ARSO
	Kakovost kopalnih vod	ARPA/ARSO
	Kemično stanje podzemnih voda	ARPA/ARSO
Tla	Pokritost tal	Corine Land Cover
	Število območij državnega pomena	Italija: Ministero dell'Ambiente, della Tutela del Territorio e del Mare Slovenija: ARSO
	Število onesnaženih in potencialno ogroženih območij	Italija: Anagrafi regionali Slovenija: ARSO

	Poplavna ogroženost	Italija: Mappa del rischio alluvioni (Piano Gestione Alluvioni Alpi Orientali) Slovenija: ARSO
	Kataster zemeljskih plazov	Italija: Catasto frane regionali Slovenija: Geološki zavod Slovenije
	Stopnja potresne nevarnosti	Italija: Carta Sismica Slovenija: ARSO
	Območje ogroženosti z gozdnimi požari	Italija: Regione FJK Slovenija: Zavod za gozdove Slovenije
Zavarovana območja in biotska raznovrstnost	Površina območij Natura 2000	EEA
Krajina in kulturna dediščina	Območja, vključena na seznam svetovne dediščine UNESCO	Unesco
Bivalno okolje in zdravje ljudi	Javni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	Eurostat
	Motorizirani zasebni prevoz potnikov na kilometer cestnega omrežja glede na skupno število prebivalcev	Eurostat
	% občin/območij ki so izvedli zvočno conacijo	Italija: ARPA Slovenija: ARSO
	Delež zelenih območij glede na površino občin	Italija: Istat Slovenija: Surs
	Delež zelenih območij na prebivalca	Italija: Istat Slovenija: Surs
	Pridelava komunalnih odpadkov	Italija: Istat Slovenija: Surs
	Delež ločenega zbiranja odpadkov glede na vse zbrane odpadke	Italija: Istat Slovenija: Surs

Kar zadeva spremljanje okolja v okviru Programa, evropski predpisi za Programe teritorialnega sodelovanja določajo, da mora vsak program spremljati sistem spremljanja z jasno določenimi kazalniki fizičnih dosežkov in rezultatov. Navedeni kazalniki so že del Programa in se merijo ob določenih časovnih intervalih s posebnim sistemom za spremljanje, ki ga je pripravil Organ upravljanja. V spodnji preglednici je predstavljen izbor okoljskih kazalnikov, ki so po svoji naravi primerni za uporabo pri izvajanju okoljskega spremljanja. Menimo, da je predlagani nabor kazalnikov v Programu pravilno strukturiran.

Os	Kazalniki dosežkov	Kazalniki rezultatov
1	--	--
2	2.1.1 Število izvedenih dejavnosti za zmanjšanje letne potrošnje primarne energije v obstoječih javnih poslopih	2.1 Zmogljivosti javnega sektorja za zmanjšanje potrošnje energije
	2.1.2 Pilotna izvedba inovativnih storitev za pametno nizkoogljivo mobilnost	
3	3.1.1 Povečano število pričakovanih obiskovalcev v krajih s kulturno in naravno dediščino (skupni kazalnik)	3.1 Stopnja čezmejnega sodelovanja v okviru trajnostnega ovrednotenja naravne in kulturne dediščine
	3.1.2 Število izvedenih investicij oziroma ustvarjenih storitev/izdelkov za podporo ohranjanja/obnove naravne in kulturne dediščine	
	3.1.2 Površina zaščitene habitate z namenom, da se doseže boljša stopnja ohranjenosti (skupni kazalnik)	3.2 Stopnja ohranjenosti naravnega stanja habitata
	3.2.2 Orodja in storitve za ovrednotenje in promocijo ekosistemskih storitev	
	3.2.3 Pilotne čezmejne dejavnosti v podporo biotski raznovrstnosti	
	3.3.4 Število udeležencev na izobraževanjih in informativnih dogodkih	3.3 Povprečna kakovost kopalnih voda
3.3.1 Število preizkušenih in uvedenih zelenih inovativnih tehnologij		
3.3.2 Število podjetij, ki uporabljajo nove inovativne ekološke rešitve		
3.3.3 Število prebivalcev, ki so jim namenjeni ukrepi za zaščito pred poplavami (skupni kazalnik)		
4	--	--

Z vidika okolja bo priporočljivo posvetiti pozornost naslednjim elementom:

1. Priprava javnih razpisov za izbiro projektov.

Priporočamo, da se upoštevajo priporočila avtorjev okoljskega poročila glede kompenzacijskih in blažilnih ukrepov za posamezne vplive tako, da se upoštevajo pri pripravi razpisov. Predlagamo torej, da se priporočila iz ocene učinkov in predlagani ukrepi za blažitev in kompenzacijo učinkov upoštevajo pri vsakem posameznem okoljskem elementu (prim. 6. poglavje).

2. Izbira projektov.

Priporočamo, da se predvidijo primerni mehanizmi za izbiro projektov, tako da se predhodno oceni njihova okoljska trajnost, in se lahko tem projektom posveti več pozornosti. Lahko se, na primer, predvidi dodatno število točk za uvrstitev tistim projektom, ki izkažejo več pozornosti za okoljska vprašanja ali se bolj intenzivno osredotočajo na pomembna vprašanja, izpostavljena v okoljskem poročilu. Pri tem naj bi se upoštevala priporočila iz 6. poglavja glede ukrepov za blažitev in kompenzacijo. Na ta način naj bi se zagotovila prednost okoljsko bolj trajnostnim projektom in bi se odpravila nevarnost, da se ne financirajo. Prav tako priporočamo, da se preveri okoljska trajnost projektov ter se dodeli določeno število točk za sodelovanje strokovnjakov s tega področja, ne da bi se zanašali izključno na izjave predlagateljev. Predlagamo, da se na prijavnica ne uporabljajo splošna vprašanja z zaprtimi odgovori, ki jih ni možno preveriti (na primer: Kakšen je vpliv projekta na okolje? Pozitiven / Negativen / Nevtralen). Teh izjav namreč ni mogoče preverjati in nimajo veliko pomena (prim. priporočila ocenjevalca v poročilu o vmesnem ocenjevanju 2007-2013).

3. Spremljanje okolja

Priporočamo, da se že od samega začetka izvajanja Programa določijo organizacije, ki bodo izvajale spremljanje okolja: odgovornost za pravilno izvajanje Direktive CPVO in torej tudi za izvajanje okoljskega spremljanja je v domeni Organa upravljanja. Okoljski organi, ki sodelujejo v Programu, bi lahko bili najprimerjše telo, saj bi lahko skupaj pripravili načrt okoljskega spremljanja, v katerem bi določili način zbiranja podatkov, uporabo podatkov in časovne roke. V nadaljevanju navajamo cilje takšnega načrta za okoljsko spremljanje.

- Izbrati telesa, ki naj organizirajo okoljsko spremljanje (Organa upravljanja, okoljski organi ali druge organizacije);
- Opredeliti okoljske kazalnike in vire podatkov na osnovi predlogov pripravljavca okoljske presoje in navodil organov, pristojnih za CPVO na programskem območju;
- Določiti frekvenco merjenja kazalnikov (priporočljivo enkrat letno) in način predstavitve rezultatov spremljanja (na primer: v letnih poročilih);
- Opredeliti potrebne človeške vire, ki bi skrbeli za okoljsko spremljanje;
- Opredeliti potrebna finančna sredstva za izvedbo dejavnosti okoljskega spremljanja.

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1. Časovni plan in posamezne faze CPVO	4
Preglednica 2. Organizacije s pristojnostjo na področju okolja v Republiki Sloveniji	4
Preglednica 3. Organizacije s pristojnostjo na področju okolja v Republiki Italiji	4
Preglednica 4. Dežela Furlanija Julijska krajina, Centralni direktorat za okolje in energijo, Služba za okoljsko presojo	6
Preglednica 5. Deželna agencija za varstvo okolja (ARPA) Furlanija Julijska krajina	7
Preglednica 6. Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Azienda per i Servizi Sanitari n.4 "Medio Friuli"	8
Preglednica 7. Dežela Veneto - Oddelek za koordinacijo odborov (CPVO – VINCA - NUVV)	8
Preglednica 8. Deželna agencija za preventivo in varovanje okolja Veneta - Direktorat v Padovi	9
Preglednica 9. Uprava povodja rek Soča, Tilment, Livenza, Piava, Brenta-Bacchiglione	9
Preglednica 10. Struktura strategije Programa	12
Preglednica 11. Delež bruto proizvodnje energije iz obnovljivih virov na celotno bruto interno porabo električne energije (v odstotkih)	20
Preglednica 12. GWh energije proizvedene iz obnovljivih virov na skupno število proizvedenih GWh (v odstotkih)	21
Preglednica 13. Podnebje in energija: Povzetek	21
Preglednica 14. Zrak: Povzetek	32
Preglednica 15. Delež prebivalcev v občinah, priključenih na kanalizacijsko omrežje s popolnim čiščenjem odpadnih voda (v odstotkih)	33
Preglednica 16. Ekološko stanje rek	34
Preglednica 17. Stanje kopalnih voda	36
Preglednica 18. Kemično stanje podzemnih voda	37
Preglednica 19. Voda: Povzetek	38
Preglednica 20. Spremembe v rabi tali po podatkih iz Corine Land Cover (2000-1990)	39
Preglednica 21. Območja nacionalnega interesa na italijanski strani programskega območja	41
Preglednica 22. Tla: Povzetek	51
Preglednica 23. Površina območij v mreži Natura 2000 in delež v primerjavi z referenčnim geografskim območjem	52
Preglednica 24. Zavarovana območja in biotska raznovrstnost: Povzetek	57
Preglednica 25. Krajina in kulturna dediščina - povzetek	58
Preglednica 26. Javni prevoz (v milijonih potnikov na kilometer / število lokalnih prebivalcev)*100	59
Preglednica 27. Individualna raba motornih vozil (v milijonih potnikov na kilometer / število lokalnih prebivalcev)*100	59
Preglednica 28. Avtocestno omrežje (km)	60
Preglednica 29. Dolžina cestnega omrežja (v km)	60
Preglednica 30. Gostota zelenic na površino občine - odstotek	61
Preglednica 31. Razpoložljivost zelenih mestnih površin na prebivalca	61
Preglednica 32. Zelene površine v Ljubljani	61
Preglednica 33. Proizvodnja komunalnih odpadkov na prebivalca (v tonah)	62
Preglednica 34. Delež ločeno zbranih odpadkov na skupno količino komunalnih odpadkov	62
Preglednica 35. Bivalno okolje in zdravje ljudi: Povzetek	63
Preglednica 36. Skladnost Programa s cilji poveljnih evropskih direktiv s področja okolja	64
Preglednica 37. Skladnost s VII. evropskim akcijskim programom za okolje	67
Preglednica 38. Skladnost z EUSAIROM	69
Preglednica 39. Skladnost z EUSALPOM	71
Preglednica 40. Skladnost s strategijo okoljskih aktivnosti za trajnostni razvoj v Italiji	73
Preglednica 41. Skladnost z italijansko nacionalno strategijo prilagajanja podnebnim spremembam	75
Preglednica 42. Skladnost s slovensko strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti	76
Preglednica 43. Skladnost z nacionalnim programom varstva okolja	78
Preglednica 44. Skladnost z nacionalnim energetskega programom	79
Preglednica 45. Skladnost z Nacionalnim programom za kulturo 2014-2017	80
Preglednica 46. Skladnost z Načrtom upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja	81
Preglednica 47. Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-2020	82
Preglednica 48. Skladnost z Operativnim programom oskrbe s pitno vodo	83

Preglednica 49. Referenčni načrti na lokalni ravni programskega območja za področje okolja in prostora	83
Preglednica 50. Skladnost s trajnostnimi okoljskimi cilji Programa	86
Preglednica 51. Stopnja skladnosti med posebnimi cilji programa in izbranimi cilji okoljske trajnosti	88
Preglednica 52. Povzetek učinkov programa na okolje	92
Preglednica 53. Kazalniki spremljanja okolja za posamezno področje in vir	98
Preglednica 54. Kazalniki učinka in rezultatov programa	99

KAZALO SLIK

Slika 1. Območje sodelovanja.....	11
Slika 2. Vrste regij na osnovi podnebnih sprememb	18
Slika 3. Potencialni skupni vpliv podnebnih sprememb.....	19
Slika 4. Sposobnost odziva na podnebne spremembe	19
Slika 5. Potencialna izpostavljenost podnebnim spremembam.....	20
Slika 6. Postaje za spremljanje kakovosti zraka na programskem območju.....	22
Slika 7. PM10: Prekoračitev letne mejne vrednosti	23
Slika 8. PM10: Povprečne letne koncentracije za 2012	24
Slika 9. PM10: Povprečne letne koncentracije za 2011	24
Slika 10. PM10: Povprečne letne koncentracije za 2010	25
Slika 11. PM10 Prekoračitev dnevnih mejnih vrednosti, 2012.....	25
Slika 12. SO ₂ : Povprečne letne koncentracije za 2012	26
Slika 13. SO ₂ : Povprečne letne koncentracije za 2011	26
Slika 14. SO ₂ : Povprečne letne koncentracije za 2010	27
Slika 15. NO ₂ : Povprečne letne koncentracije za 2012	28
Slika 16. NO ₂ : Povprečne letne koncentracije za 2011	28
Slika 17. NO ₂ : Povprečne letne koncentracije za 2010	29
Slika 18. CO: Povprečne letne koncentracije za 2012	29
Slika 19. CO: Povprečne letne koncentracije za 2011	30
Slika 20. CO: Povprečne letne koncentracije za 2010	30
Slika 21. O ₃ : Povprečne letne koncentracije za 2012.....	31
Slika 22. O ₃ : Povprečne letne koncentracije za 2011.....	31
Slika 23. O ₃ : Povprečne letne koncentracije za 2010.....	32
Slika 24. Ekološko stanje v površinskih vodnih tokovih na programskem območju.....	35
Slika 25. Pokritost tal	39
Slika 26. Spremembe na pozidanih območjih med leti 2000 in 2006	40
Slika 27. Spremembe na območjih gozdov med leti 2000 in 2006	40
Slika 28. Obalna erozija na programskem območju	41
Slika 29. Povodja na programskem območju	42
Slika 30. Hidrogeološke nevarnosti na hidrografskem okrožju Vzhodnih Alp	43
Slika 31. Hidrogeoloških omejitev na hidrografskem okrožju Vzhodnih Alp	44
Slika 32. Reke v Sloveniji in razvodnica.....	45
Slika 33. Nevarnost plazenja	46
Slika 34. Verjetnost pojavljanja plazov v Sloveniji	46
Slika 35. Potresna nevarnost na italijanski strani programskega območja	47
Slika 36. Večji potresi na programskem območju	47
Slika 37. Potresna nevarnost v Sloveniji	48

Slika 38. FJK: Število gozdnih požarov na leto	49
Slika 39. FJK: Povprečna pogorela površina (Ha).....	49
Slika 40. Požarna nevarnost v Deželi Furlaniji Julijski krajini	49
Slika 41. Stopnja požarne ogroženosti v Sloveniji.....	50
Slika 42. Število gozdnih požarov in pogorela površina (Ha) v Sloveniji	50
Slika 43. Biogeografske regije programskega območja	52
Slika 44. Območja Natura 2000	53
Slika 45. Državna zavarovana območja na programskem območju	54
Slika 46. Zemljevid ekološke vrednosti (izdelan na osnovi Zemljevida narave) dežel Veneto in Furlanija Julijska krajina.....	55
Slika 47. Ekološko pomembna območja v Sloveniji	56
Slika 48. Mesta in podeželje	59